

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Παιδαγωγικό Τμήμα
Προσχολικής Εκπαίδευσης

Πτυχιακή Εργασία

ΘΕΜΑ

«Πώς επιδρούν οι μύθοι του Αισώπου με ζώα στην καλλιτεχνική
δημιουργία των μικρών παιδιών»

Υπεύθυνοι καθηγητές

κ. Αναγνωστόπουλος

κ. Μαγουλιώτης

Επιμέλεια Εργασίας

Κατσικάρη Βασιλική

Εξάμηνο 8^ο

A.M 0202091

ΒΟΛΟΣ

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 4704/1
Ημερ. Εισ.: 10-01-2007
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΠΕ
2006
ΚΑΤ

**Πώς επιδρούν οι μύθοι του Αισώπου με ζώα στην καλλιτεχνική
δημιουργία των μικρών παιδιών**

Περιεχόμενα

Πρόλογος	4 σελ.
Εισαγωγή	7 σελ.

Α΄ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο Πρώτο

1. Η έννοια του μύθου	10 σελ.
2. Η καταγωγή του μύθου	14 σελ.
3. Ο σκοπός του μύθου	21 σελ.

Κεφάλαιο Δεύτερο

1. Ο Αίσωπος και το έργο του	26 σελ.
2. Χαρακτηριστικά στοιχεία των μύθων του Αισώπου	31 σελ.
3. Η σημασία των ζώων στους μύθους του Αισώπου	37 σελ.

Κεφάλαιο Τρίτο

1. Ποιοι μύθοι είναι κατάλληλοι για τα παιδιά.	42 σελ.
2. Αξιοποίηση των μύθων στο Νηπιαγωγείο μετά την αφήγησή τους.	46 σελ.
3. Πως ταυτίζονται οι χαρακτήρες των παιδιών με τους χαρακτήρες των ζώων.	54 σελ.

Κεφάλαιο Τέταρτο

1. Η έννοια της αισθητικής αγωγής και η σημασία της στην αγωγή του παιδιού.	58 σελ.
2. Η Τέχνη και η σημασία της στην αγωγή του παιδιού.	62 σελ.
3. Το σχέδιο και η ζωγραφική στο Νηπιαγωγείο.	66 σελ.
4. Στάδιο και χαρακτηριστικά της παιδικής ζωγραφικής	70 σελ.

5. Τα χαρακτηριστικά στοιχεία των ηρώων- ζώων που αποτυπώνονται στις καλλιτεχνικές δημιουργίες των παιδιών
77 σελ.

Β' ΜΕΡΟΣ

Ερευνητικό

1. Στόχοι της έρευνας	82 σελ.
2. Υποθέσεις της έρευνας	82 σελ.
3. Δείγμα της έρευνας	82 σελ.
4. Μέθοδος της έρευνας	83 σελ.
5. Αναλύσεις των σχεδίων των παιδιών κατά μύθο	85 σελ.
6. Συμπεράσματα από τα σχέδια του κάθε παιδιού	175 σελ.
7. Γενικά Συμπεράσματα	193 σελ.
8. Επίλογος	198 σελ.

Βιβλιογραφία

Σχέδια των παιδιών

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω ένα μεγάλο ευχαριστώ στον καθηγητή μου και επιβλέποντα καθηγητή της πτυχιακής μου εργασίας κ.Β.Δ. Αναγνωστόπουλο Πρόεδρο του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης για την ευκαιρία που μου έδωσε να συνεργαστώ μαζί του και να ασχοληθώ με ένα τόσο ενδιαφέρον θέμα, καθώς και τις πολύτιμες συμβουλές και πληροφορίες που μου μετέδωσε ώστε να διεκπεραιώσω αυτήν την εργασία.

Επίσης, θα ήθελα να εκφράσω ένα μεγάλο ευχαριστώ και στο δεύτερο επιβλέπων καθηγητή αυτής της εργασίας μου κ. Απόστολο Μαγουλιώτη, που με βοήθησε με τις ουσιώδεις πληροφορίες και κατευθύνσεις που μου προσέφερε καθ' όλη την εκπόνηση της έρευνας.

Τέλος, τις ευχαριστίες μου θα τις απευθύνω στη Νηπιαγωγό του 26^{ου} Νηπιαγωγείου Λάρισας την κ. Κατερίνα που δέχτηκε με μεγάλη προθυμία να διεξάγω την έρευνά μου στο χώρο τους, καθώς την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε σε ότι χρειαζόμουν και στην εύρεση κάποιας επιπλέον βιβλιογραφίας. Επίσης και στους εννέα μικρούς μαθητές του Νηπιαγωγείου για την πολύτιμη συνεργασία τους, για την υπομονή τους και την εκπληκτική προσπάθεια που κατέβαλαν για τη δημιουργία αυτών των πρωτότυπων σχεδίων.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο γνωστός σε όλους μας Αίσωπος αλλά και οι νεώτεροι μυθοποιοί και μυθογράφοι κληροδότησαν στην παγκόσμια φιλοσοφία ένα τόσο πολύτιμο και διδακτικό υλικό τους Μύθος. Αυτές οι μικρές, σύντομες, διασκεδαστικές ιστορίες που τρελαίνονται να ακούνε τα παιδιά εκτός από το ψυχαγωγικό και διδακτικό χαρακτήρα τους, επιδρούν πολύπλοκα στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους.

Από γενιά σε γενιά μεταδίδονται οι μύθοι είτε προφορικά είτε μέσα από το μεγάλο αριθμό εκδόσεων και διασκευών του. Έχουν τέτοια διαχρονικότητα που συνεχίζουν και στις μέρες μας με μεγάλη επιτυχία να μεταδίδονται. Σε αυτή την τόσο κρίσιμη ηλικία του παιδιού για τη μέλλουσα εξέλιξή του, ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται από τους ειδικούς η πρώιμη επαφή με το βιβλίο. Επίσης η εικονογράφηση των μύθων είναι απαραίτητη για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας όχι μόνο για αισθητικούς λόγους αλλά και για παιδαγωγικούς. Η εικόνα καλλιεργεί τη φαντασία και την αισθητική. Οξύνει την παρατηρητικότητα, είναι ο «μεταφραστής» του κειμένου και βοηθά τα παιδιά να ανιχνεύσουν το νόημα και την εξέλιξη της ιστορίας με τα ζώα.

Οι μύθοι επίσης είναι ένα πολύ καλό ερέθισμα για την καλλιτεχνική δημιουργία των παιδιών, ποτέ δε φαντάστηκα ότι ο διαφορετικός τρόπος που θα μεταδοθεί ένας μύθος θα υπήρχουνε αρκετές διαφορές και εξέλιξη στα σχέδια των παιδιών. Γι' αυτό ανέλαβα πτυχιακή εργασία με θέμα «Πώς επιδρούν οι μύθοι των ζώων στην καλλιτεχνική δημιουργία των μικρών παιδιών». Έτσι παρουσίασα τον κάθε μύθο σε τρεις διαφορετικές φάσεις α) παρουσιάζω μόνο τον τίτλο του μύθου β) γίνεται αφήγηση του μύθου και τέλος γ) επίδειξη εικόνων.

Η συγκεκριμένη λοιπόν εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη.

Το Α' μέρος το θεωρητικό, που υποδιαιρείται στα επόμενα κεφάλαια:

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται λόγος για την έννοια την καταγωγή και το σκοπό του μύθου.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια μικρή αναφορά για το μεγαλύτερο μυθοποιό Αίσωπο, για το έργο του, τα χαρακτηριστικά στοιχεία των μύθων του. καθώς και ποια είναι η σημασία των ζώων στους μύθους του.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το περιεχόμενο των μύθων οι οποίοι είναι κατάλληλοι για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Επίσης γίνεται αναφορά για το πώς ταυτίζονται οι χαρακτήρες των παιδιών με τους χαρακτήρες των ζώων. Γίνεται και μια εκτενής αναφοράς στις δραστηριότητες που μπορούν να οργανωθούν από τη νηπιαγωγό μετά την αφήγηση.

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο αυτού του μέρους έχει να κάνει με την επίδραση των μύθων στην καλλιτεχνική δημιουργία των μικρών παιδιών. Γίνεται αναφορά για την έννοια της αισθητικής αγωγής και της τέχνης και ποια η σημασία τους στην αγωγή του παιδιού. Επίσης γίνεται αναφορά για το σχέδιο και τη ζωγραφική στο Νηπιαγωγείο καθώς και τα χαρακτηριστικά στοιχεία των ηρώων ζώων που αποτυπώνονται στις καλλιτεχνικές δημιουργίες των παιδιών. Τέλος αναφέρω τα στάδια και τα χαρακτηριστικά της παιδικής ζωγραφικής.

Το Β' μέρος το ερευνητικό χωρίζεται στις εξής ενότητες:

Στην πρώτη όπου αναφέρω τους στόχους που έθεσα για την έρευνα και τις υποθέσεις.

Στη δεύτερη παρουσιάζω το δείγμα που έλαβε μέρος και στον τρόπο – μέθοδο διεξαγωγής της έρευνας.

Στην Τρίτη γίνεται ανάλυση των σχεδίων των παιδιών κατά μύθο.

Στην τέταρτη βγάζω κάποια συμπεράσματα από τα σχέδια του κάθε παιδιού.

Στην Πέμπτη παραθέτω κάποια γενικά συμπεράσματα για την καλλιτεχνική δημιουργία των μικρών παιδιών.

Η εργασία ολοκληρώνεται με τον επίλογο και τη σχετική βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε για τη διεκπεραίωση της.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κυρίαρχη πηγή των μύθων είναι οι μύθοι του Αισώπου οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως σύντομες διηγήσεις, στις οποίες τα ζώα μιλούν μεταξύ τους, δρουν σαν άνθρωποι, διατηρώντας όμως τα φυσικά τους χαρακτηριστικά. Οι μύθοι, όχι μονάχα γοήτευσαν, αλλά και έβαλαν σε σκέψεις τον άνθρωπο για την πραγματική φύση, την προέλευση, την πρόθεσή τους. Η πιο απλοϊκή αντίληψή είναι ότι οι μύθοι είναι παιχνιδιάρικα παιδιά της φαντασίας και «απλούστατα ευνοούν αυτό που λένε»¹. Επίσης εκφράζουν κάτι από τον εσωτερικό μας κόσμο. Η μοίρα των ηρώων μας συγκινεί «γιατί θα μπορούσε να ήταν και δική μας μοίρα»². Ο μύθος καταλήγει πάντα σε ένα σαφές δίδαγμα το οποίο είναι καλοδιατυπωμένο και είναι αυτό που ενδιαφέρει. Αποτελεί μορφή γνώσης, απαραίτητη διαδικασία μάθησης, πριν να προχωρήσει ο άνθρωπος στην λογική αιτιολόγηση των όντων και φαινομένων. Άλλωστε είναι γνωστό πως πρώτα αναπτύσσεται η φαντασία και ακολουθεί μετά ο λόγος, η λογική ωρίμανση του ανθρώπου.³

Το μικρό παιδί είναι γνωστό ότι γοητεύεται από τη συντροφιά με τα ζώα. Όσα έχουν την ευκαιρία να ζουν κοντά σε κατοικίδια ζώα, βιώνουν εμπειρίες, αναπτύσσεται ο συναισθηματικός τους κόσμος, διότι μπορούν να αγαπούν και να απολαμβάνουν την προσήλωση των ζώων, πλουτίζουν τις γνώσεις, παρατηρώντας τη ζωή τους. Τέλος, ξεπερνούν τον κίνδυνο να κλειστούν στον εαυτό τους⁴.

Ο μύθος έχει σκοπό να τέρψει και να διεγείρει τη φαντασία, γι' αυτό αποτελεί άριστη τροφή των μικρών παιδιών. Καταλήγει σε ένα ηθικό δίδαγμα και όλη η αφήγηση διδάσκει το παιδί ηθικά και αισθητικά, τονίζοντας την υπεροχή του καλού πάνω στο κακό. Όλοι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να βοηθήσουμε τα παιδιά να κατακτήσουν τη γνώση με προσωπική, δημιουργική και ανακαλυπτική συμμετοχή και να αποφύγουμε την ταϊστική μέθοδο διδασκαλίας⁵.

Είναι έμφυτη η τάση του παιδιού να εξερευνά τον κόσμο που το περιβάλλει και να αναπαρασταίνει με σχέδια και χρώματα. Να εκφράζει τις απορίες του και τις σκέψεις του με διάφορα μέσα υλικά και με ένα δικό του προσωπικό τρόπο⁶.

Για να μπορέσει το νήπιο να εκφραστεί δημιουργικά, πρέπει του παρέχουμε ευκαιρίες και κάθε μέσο για την καλλιέργεια της αντίληψης και τον εμπλουτισμό των εμπειριών του. Οι μύθοι αποτελούν ένα καλό κίνητρο και αφετηρία για καλλιτεχνική δραστηριότητα. Ο τρόπος με τον οποίο θα παρουσιάσουμε τους μύθους στα παιδιά θα επηρεάσει και την καλλιτεχνική τους δημιουργία. Παρουσιάζοντας μόνο τον τίτλο του μύθου στα παιδιά, που είναι ένα μέσο για την αυθόρμητη έκφρασή τους, θα δημιουργήσουν ανάλογα με την εμπειρία τους που προέρχεται από την παρατήρηση και τη γνωριμία πραγμάτων και γεγονότων του κόσμου τους. Στη συνέχεια αφού αφηγηθούμε το μύθο στα παιδιά, παρατηρούμε κατά πόσο επηρεάστηκαν από το περιεχόμενο και την εξέλιξη των γεγονότων του μύθου. Το κάθε παιδί με ένα δικό του προσωπικό τρόπο αποτυπώνει στο χαρτί, αυτό που του έκανε περισσότερη εντύπωση και του έχει μείνει στο μυαλό καθώς και τον ήρωα που τις περισσότερες φορές ταυτίζεται μαζί του.

Τέλος, παρουσιάζουμε την εικονογράφηση του μύθου στα παιδιά, η οποία παρακινεί τη φαντασία τους και διαμορφώνει στο μυαλό τους εικόνες πραγμάτων που δεν υπάρχουν στην πραγματικότητα. Έτσι αντλώντας υλικό μέσα από αυτές και με την καλλιέργεια της φαντασίας τους, γίνονται οι ίδιοι καλλιτέχνες κάνοντας το δικό τους ξεχωριστό έργο.

Το παιδί μέσα από αυτές τις δραστηριότητες του, αισθάνεται τη χαρά της δημιουργίας και ενισχύει την αυτοεπιβεβαιωσή του, προβάλλει τον εσωτερικό του κόσμο, τον προσωπικό του προβληματισμό και εκτονώνεται ψυχικά.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Χ. Σακελαρίου, «Ιστορία της παιδικής λογοτεχνίας» (ελληνική και παγκόσμια), εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1991, σελ. 226
2. Χ. Σακελαρίου, ο.π. σελ. 230
3. Β.Δ Αναγνωστόπουλος , «τάσεις και εξέλιξη της παιδικής λογοτεχνίας στη δεκαετία 1970-1980», εκδ. Αθήνα, σελ. 80
4. Ζωή Γκενάκου, «Η λαϊκή παράδοση και η γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού», εκδ, Πατάκη , Αθήνα, σελ. 20
5. «Λαϊκό παραμύθι και παραμυθάδες στην Ελλάδα», πρακτικά Ά Συνεδρίου, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1995,σελ. 141
6. «Βιβλίο δραστηριοτήτων για το νηπιαγωγείο», βιβλίο νηπιαγωγού, εκδ. Οργανισμός εκδόσεως διδακτικών βιβλίων, Αθήνα 1991, σελ. 128
7. Μπονώτη Φ.Σ, Σχεδιαστική απόδοση κατηγοριών, αιτιωδών και χωρικών σχέσεων σε συνάρτηση με την εξελικτική κατάσταση των σχετικών εξειδικευμένων δομικών συστημάτων και του συστήματος επεξεργασίας (διδακτορική διατριβή), Θεσσαλονίκη 1998.

Η έννοια του μύθου

Ο μύθος είναι ένα από τα αρχαιότερα είδη. Και αυτό επειδή ακριβώς πηγάζει από τη φυσική ανάγκη, που νιώθει ο κάθε άνθρωπος να εκφράζεται με τη βοήθεια εικόνων και με συγκεκριμένη μορφή.¹ Θα έλεγε κανείς, ότι αποτελεί δημιούργημα της λαϊκής φαντασίας, ένα είδος γλώσσα, που επινόησε ο πρωτόγονος άνθρωπος για να ερμηνεύσει την πραγματικότητα.

Όπως φανερώνει και η ετυμολογία της λέξης, μύθος σημαίνει λόγος, καθετί που λέγεται από το στόμα, προφορικός λόγος, «λόγια» σε αντίθεση με τα έργα. Πρόκειται για μια σύντομη και σε έμμετρη, κυρίως μορφή φανταστική διήγηση με στοιχεία συμβολικά ή αλληγορικά.² Θέμα του μπορεί να είναι μία εντυπωσιακή ιστορία είτε από τους αρχαίους θεούς και ήρωες, είτε από την κοινωνία των ζώων και των ανθρώπων. Έτσι, υπάρχουν μύθοι της κοσμογονίας και των αρχαίων θεών και έπειτα, οι μύθοι του Αισώπου με τα ζώα, που παρουσιάζουν και διδακτικό χαρακτήρα. Όσο για το χώρο της ελληνικής λαογραφίας, στον οποίο εντάσσεται ο μύθος, είναι η μικρή αλληγορική διήγηση από τον κόσμο των ζώων ή των ανθρώπων, που επιδιώκει να διδάξει κάτι.³ Και εδώ ακριβώς ο καθηγητής Μ.Γ. Μερακλής έρχεται να ενισχύσει και να συμπληρώσει την άποψη, ότι ο μύθος είναι η γλώσσα των συμβόλων, είναι «περιουσία της τέχνης» και επίσης «ανεξάντλητη πηγή από αλληγορίες και σύμβολα».⁴

Οπωσδήποτε οι μύθοι όχι μονάχα γοήτευσαν αλλά κι έβαλαν σε σκέψεις τον άνθρωπο για την πραγματική φύση, την προέλευση και την πρόθεσή τους. Μια αντίληψη είναι ότι οι μύθοι είναι παιχνιδιάρικα παιδιά της φαντασίας και «απλούστατα εννοούν αυτά που λένε».⁵ Μερικοί θεωρούν ότι οι μύθοι είναι ένα είδος λαϊκών παραμυθιών και τεκμηριώνουν λέγοντας, ότι το κύριο χαρακτηριστικό του μύθου είναι ότι ασχολείται με ιερὰ γεγονότα, που

συνέβησαν «στις απαρχές». Άλλοι ισχυρίζονται, ότι το λαϊκό παραμύθι είναι υποδιαίρεση του μύθου και ακόμα υπάρχουν αυτοί που αντιμετωπίζουν τις δύο κατηγορίες διακριτές, αλλά αλληλεπικαλυπτόμενες.⁶ Τελικά, ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του μύθου δε φαίνεται να βρίσκεται ούτε στη δομή, ούτε στο περιεχόμενο ενός παραμυθιού, αλλά στη χρήση για την οποία προορίζεται.

Ο μύθος μπορεί να χωριστεί σε δύο κατηγορίες, τον γνήσιο και τον πλαστό μύθο. Στο γνήσιο μύθο παρόλο που υποβόσκει εν μέρει η φαντασία, αποτελεί μια ιδιότυπη αλήθεια για τη συνείδηση. Σε αντίθεση ο πλαστός μύθος είναι αποκλειστικά δημιούργημα της φαντασίας, δεν ανταποκρίνεται σε τίποτε αληθινό. Η διαφορά πλαστού και γνήσιου μύθου δεν ανήκει στη λογική αλλά είχε ψυχολογικά αίτια.⁷

Οπωσδήποτε, ο μύθος διαφέρει και από το παραμύθι και από την παράδοση και από τη θρησκευτική διήγηση στο ότι οι μορφές, που δρουν σ' αυτόν, είναι μορφές θεών, μορφοποιήσεις του Ιερού, με τη δυνατότητα να εμφανίζονται και να μεταμορφώνονται σε ζώα ή ανθρώπους. Ο μύθος βρίσκεται στην αρχή στο, τελείως διαφορετικό και έχει οδηγήσει το συμβάν έξω από το γήινο και τη χρονικότητα. Έτσι, ο Luthi χαρακτηρίζει το μύθο, σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, ως μια παράσταση των δράσεων και των παθημάτων των θεών.⁸ Ο μύθος έχει από τη φύση του θρησκευτικό χαρακτήρα και συνιστά μια μορφή μέσω της οποίας εκδηλώνεται το θρησκευτικό βίωμα. Ο μύθος αποτελεί ένα καθολικό φαινόμενο, που υπολογίζεται ως συμφυής προς την ανθρώπινη φύση. Γι' αυτό το λόγο και η τυπολογία παρατηρείται σε όλο το πεδίο της δράσης του ανθρώπου, συνιστώντας θεολογικούς, κοσμολογικούς, κοσμογονικούς, σωτηριολογικούς, εσχατολογικούς και αιτιολογικούς μύθους.

Οι νεοελληνικοί μύθοι έχουν άμεση σχέση με τους αρχαίους μύθους του Αισώπου. Πρόκειται για μικρές αλληγορικές διηγήσεις με πρωταγωνιστές ζώα ή και ανθρώπους. Τα ζώα είναι αυτά που συμπεριφέρονται και μιλούν σαν ανθρώπινα όντα και έχουν ως

στόχο την προβολή της ανοησίας και των αδυναμιών του ανθρώπου. Οι γνήσιοι μύθοι καταλήγουν σχεδόν πάντα σε ένα συγκεκριμένο ηθικό μήνυμα και αυτό, ακριβώς το γεγονός αναδεικνύει το χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτών των μύθων, ότι είναι διδακτικές ιστορίες για την ανθρώπινη κοινωνική συμπεριφορά.¹⁰ Ιδεολογία των αισωπικών μύθων είναι η αποδοκιμασία του κακού στις πιο αντιπροσωπευτικές μορφές του: της βίας, της απάτης, της αλαζονίας, της πονηρίας, της πλεονεξίας. Και αυτή η αποδοκιμασία επιχειρείται άλλοτε με αναφορά στη θεία δίκη, άλλοτε με πειστικές υποδείξεις, συχνότερα με τη διαπίστωση του παραλογισμού του κακού, με την γελοιοποίησή του, καθώς και με την φιλοσοφική ενατένιση της ζωής.¹¹

Παραπομπές

1. Εγκυκλοπαίδεια «Επιστήμη και ζωή», Εκδοτικές και εμπορικές επιχειρήσεις, Χατζηιακώβου Α.Ε , τομος 13, σελ. 171.
2. Μερακλής Μ.Γ. « Το λαϊκό παραμύθι- Κείμενα παραμυθολογίας», εκδ. Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 1999.
3. Αυδίκος Ευάγγελος «Το λαϊκό παραμύθι» Θεωρητικές προσεγγίσεις, Β' έκδοση Οδυσσεύς, σελ. 129,132.
4. Λουκάτος Σ. Δημήτριος, «Νεοελληνικά λαογραφικά κείμενα», τ. 48, εκδ. Βασική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1957, σελ.9.
5. Μερακλής Μ.Γ ο.π. σελ. 186.
6. Λουκάτος Σ. Δημήτριος, ο.π. σελ. 9
7. Μαντάς Γ. Κων/νος, «Το παραμύθι- η παιδευτική αξία και η διδασκαλία του», Πάτρα 1972, σελ. 21.
8. Λουκάτος Σ. Δημήτριος, «Εισαγωγή στην Ελληνική λαογραφία». Έκδοση Γ', εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1985, σελ. 141.
9. Επιθεώρηση παιδικής Λογοτεχνίας, «Το παραμύθι και οι παραμυθάδες στην Ελλάδα» (αφιέρωμα), τόμος 3, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1988, σελ. 35-36.
10. Λουκάτος Σ. Δημήτριος, «Νεοελληνικά λαογραφικά κείμενα» τ. 48, εκδ. Βασική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1957, σελ. 10.
11. Λουκάτος Σ. Δημήτριος, ο.π. σελ. 11.

Η καταγωγή του μύθου

Η καταγωγή του μύθου έχει απασχολήσει από πολύ νωρίς τον άνθρωπο. Οι πρώτοι που προσπάθησαν να δώσουν λογικές εξηγήσεις ήταν οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι. Οποιαδήποτε και αν είναι η αλήθεια, η σπουδαιότητά του υπήρξε και εξακολουθεί να είναι μεγάλη. Μέσα στο μύθο καθρεφτίζονται ουσιώδεις πτυχές της ίδιας της ψυχοσύνθεσης ενός λαού. Θα πρέπει να δεχτούμε ότι η ακρόαση ή η ανάγνωση των μύθων εξακολουθεί σήμερα να έχει όχι μόνο ψυχαγωγική, αλλά σε πολλές περιπτώσεις και γνήσια διαπαιδαγωγική αξία.¹

Ποια είναι, τελικά, η σχέση του μύθου με το παραμύθι. «Ο μύθος είναι ιερός, σοβαρός, ενώ το παραμύθι κοσμικό, παιχνιδώδες», είναι η άποψη του Μ.Γ Μερακλή. Αυτό δεν αλλάζει, ακόμα κι αν γίνει δεκτή η θέση ότι το παραμύθι προέρχεται ή κατάγεται από το μύθο, είναι ένας εκκοσμικευμένος μύθος.²

Επίσης η διαφορά ανάμεσα στο μύθο και στο παραμύθι επικεντρώνεται και στη μορφή και στο περιεχόμενο. Ο μύθος είναι μια «ιερή» αφήγηση που ανταποκρίνεται σε μια τελετουργία στο κοινωνικό του περιβάλλον. Αντίθετα, το παραμύθι απέκτησε αφηγηματική αυτονομία και το γεγονός αυτό αποτυπώθηκε στη μορφή του. ο Friedrich von Leyen παραθέτει ότι «το παραμύθι είναι η παιχνιδιάρικη θυγατέρα του μύθου». Επίσης διαφέρουν και στους ήρωες. Στο μύθο τα ανθρώπινα όντα δε χρειάζονται. Ο λόγος γίνεται για θεούς, ήρωες ή υπερφυσικά όντα. Όσον αφορά τον τόπο και το χρόνο, ο μύθος αναφέρεται σε γεγονότα του μακρινού παρελθόντος, τότε που ο κόσμος ήταν διαφορετικός από ό,τι είναι σήμερα. Αντίθετα, στο παραμύθι ο ακροατής μπορεί να υπονοήσει οποιονδήποτε χρόνο και τόπο, επίσης προετοιμάζεται για τον ψευδή χαρακτήρα της αφήγησης με τα εισαγωγικά και τα καληκτικά μοτίβα. Ενώ ο μύθος είναι «Ιερή αφήγηση» έχοντας την πεποίθηση ότι οι ιστορίες είναι αληθινές.³

Πρώτοι, λοιπόν, οι αδελφοί Γουλιέλμος και Ιάκωβος Grimm από τη Γερμανία διατύπωσαν την πρώτη εξηγητική θεωρία, τη λεγόμενη Ινδοευρωπαϊκή.⁴ Να σημειωθεί ότι η Γερμανία ήταν η χώρα, που πέρασε η συστηματική διδασκαλία του παραμυθιού στα κρατικά αναλυτικά προγράμματα, επομένως αποτέλεσε χώρο ζωηρών και διαρκών συζητήσεων γύρω από το παραμύθι.⁵ Με την έκδοση της συλλογής Grimm έγινε και η πρώτη αρχή για την αναγνώριση της βαθύτερης σημασίας και αξίας των παραμυθιών- μύθων. Σύμφωνα λοιπόν, με τη θεωρία τους, όταν στα προϊστορικά χρόνια οι Άριοι κατέβηκαν στις νέες κοιτίδες τους, έφεραν μαζί με την γλώσσα τους και τη θρησκευτική τους μυθολογία, μια μυθολογία φυσιοκρατική με ανθρωπομορφικά στοιχεία. Με τη διάδοσή τους οι μύθοι αναπτύχθηκαν ή ενώθηκαν σε πιο μεγάλες διηγήσεις και με τον καιρό πλουτίστηκαν με καινούργια πολιτιστικά ή θρησκευτικά στοιχεία, αποτελώντας τα σημερινά παραμύθια- μύθους.⁶

Η δεύτερη σπουδαία θεωρία, η λεγόμενη Ινδική, διατυπώθηκε από το Γερμανό ανατολιστή Benfey το 1859. Σύμφωνα με αυτήν η γένεση των παραμυθιών περιορίζεται σε έναν τόπο και από εκεί γίνεται η διασπορά τους. Υποστηρίζει ότι τα παραμύθια είναι έτοιμα λογοτεχνικά αφηγήματα των Ινδών, που συντέθηκαν κατά τους κλασσικούς ινδικούς χρόνους πάνω σε παλιά μυθικά μοτίβα και στη συνέχεια πέρασαν στην Ευρώπη, αφού, προηγουμένως, ταξίδεψαν από τους λαούς της Ανατολής, τους Πέρσες, τους Άραβες, τους Βυζαντινούς.⁷

Οι Άγγλοι προβάλλουν τη δική τους άποψη για τη γένεση των παραμυθιών, την εθνολογική πολυγενετική θεωρία. Με εκπροσώπους τον Tylor E. και τον Lang A. διατυπώνεται η άποψη, ότι οι μύθοι είναι σύμβολα και εμπνεύσεις ζωής, που μπορούν να υπάρξουν σε περισσότερους λαούς.⁸

Τελευταία, προτάσσεται η φιλολογική ή ιστορικογεωγραφική θεωρία όπου οι φιλόλογοι πιστεύουν, ότι το λαϊκό παραμύθι βρίσκεται κάπου σε μια γραπτή σύνθεση παλιών ετών, που μπορεί να

ανακαλυφθεί μέσω έρευνας. Όσο για τους Φιλανδούς Krohn I, Aarne A. ψάχνουν επίμονα τον τόπο και το χρόνο σύνθεσής του. Το κάθε παραμύθι πρέπει να ολοκληρωθεί σε ώριμες ιστορικές συνθήκες, κάτι που αποδεικνύει το περιεχόμενό του.⁹

Αυτές οι τέσσερις θεωρίες, η Ινδοευρωπαϊκή, η Ινδική, η Εθνολογική, πολυγενετική και η ιστορικογεωγραφική, είναι οι σπουδαιότερες που ειπώθηκαν κατά καιρούς, για την προέλευση και διάδοση του μύθου- παραμυθιού.

Αρκετές είναι και οι δευτερεύουσες θεωρίες που αφορούν περισσότερο την εσωτερική και ψυχολογική σύστασή του.

- Η μυθολογική θεωρία, όπου τα παραμύθια αποτελούν μια προέκταση των πρωτόγονων κοσμογονικών και αστρολογικών μύθων. Οι ήρωες και η δράση τους ήταν προσωποποιήσεις των φυσικών στοιχείων και των φαινομένων τους.

- Η συμβολιστική θεωρία ακολουθεί τονίζοντας, ότι τα παραμύθια- οι μύθοι είναι αλληγορίες θρησκευτικών δοξασιών και λατρείας, ή και υπόλειμμα παλιών τελετουργιών, που τα χρησιμοποιούσαν συμβολικά.¹⁰

- Μια διαφορετική κατεύθυνση στη μελέτη και στην ερμηνεία τους δίνεται από την ψυχαναλυτική θεωρία με κύριο εκφραστή της το γνωστό Freud. Τα παραμύθια- οι μύθοι προέρχονται από τα όνειρα, τη φαντασία του ύπνου, τον οποίο κατευθύνουν υποσυνείδητες σκέψεις και καταπιεσμένες επιθυμίες.¹¹

- Τελευταία προβάλλεται η ανθρωπολογική θεωρία, που τάσσεται υπέρ της άποψης ότι τα παραμύθια - οι μύθοι είναι πολιτιστικά επιβιώματα ή αναμνήσεις της παλιότερης ζωής των ανθρώπων κάνοντας λόγο για τα έθιμα, τις σκέψεις και τον τρόπο ζωής τους.¹²

Πιο συγκεκριμένα, επικρατούν και οι απόψεις για την καταγωγή των μύθων με ζώα. Αυτοί οι μύθοι αποτελούν ένα από τα παλαιότερα είδη ιστοριών. Γραπτές εκδοχές προφορικών μύθων με ζώα χρονολογούνται στο 3000 π.Χ στη σουμερική «λογοτεχνία της

σοφίας» και στους παραδοσιακούς ινδικούς μύθους ζώων. Οι μύθοι αυτοί, που έχουν διαδοθεί σε όλη τη Μέση Ανατολή, την Ευρώπη και την Ινδία, αποδόθηκαν στο μυθικό Ινδό ομόλογο του Αισώπου- τον φιλόσοφο Bidpai και έπειτα έφτασαν στη Ρώμη ως γραπτή λογοτεχνία από το Ρωμαίο μυθογράφο Φαίδρο, που τα μετέφερε στα Λατινικά.¹³

Όμως το τεράστιο ενδιαφέρον του ανθρώπου για τα ζώα και η ιδιαίτερη σχέση μαζί τους συντέλεσε στη δημιουργία αυτών των μύθων. Ο άνθρωπος, τότε, πρωτοπρόσεξε τα ζώα, με το ίδιο ενδιαφέρον που τα προσέχει σήμερα το παιδί. Το κάθε ζώο αντιπροσώπευε όλο το είδος του, αφού δεν είχε ακόμα, συγκροτήσει κοινωνία. Συνεπώς, ο ακοινωνήτος βοσκός στο βουνό έχει πολλές γνώσεις για τα πρόβατά του, το χαρακτήρα και τις ιδιομορφίες τους. Γνωρίζει τα άγρια ζώα κι εύκολα θα έγραφε ιστορίες γι' αυτά, όπως οι λογοτέχνες γράφουν για τους ανθρώπους. Ο μύθος γύρω από το ζώο ήταν, μερικές φορές, και εκδήλωση φόβου ή λατρείας. Το λιοντάρι έμενε σεβαστό, η αλεπού υπολογίσιμη, ο λύκος εχθρικός. Παλαιότερα, με το νόμο της ομοιοπαθητικής μαγείας, τα παθήματα των ζώων έμπαιναν στους μύθους με σκοπό να σώσουν τη γεωργική παραγωγή, να εξουδετερώσουν κινδύνους της κτηνοτροφίας ή να προστατέψουν τον άνθρωπο από συμφορές.¹⁴

Εύλογα συμπεραίνει κανείς, ότι οι μύθοι των ζώων δεν προέρχονται αποκλειστικά από ένα και μόνο λαό. Οι ρίζες τους «ξεφυτρώνουν» από την επαφή- σχέση του οποιαδήποτε καταγωγής πρωτόγονου ανθρώπου με τα ζώα. Κι ανάλογα με το είδος αυτής της σχέσης διαμορφώνονται και οι ανάλογες διηγήσεις σε περιεχόμενο. Πρόκειται για:

- Τις αιτιολογικές διηγήσεις, δηλαδή παραδόσεις που σχετίζονται με τις μυστηριώδεις ιδιότητες των ζώων και προσδίδεται κάποια ερμηνεία.
- Τις ευτράπελες και παιγνιώδεις διηγήσεις, επεισόδια από τη ζωή των ζώων, τα οποία μπορεί να είναι πραγματικά ή πλασματικά.

- Τις σκωπτικές διηγήσεις, που διακωμωδούν σωματικές και ψυχικές ατέλειες των ζώων, όπως η διάπλαση του σώματος, την ανοησία, την αδράνεια κ.α.

- Και τέλος, αλληλοιδορίες, τις ευτράπελες διηγήσεις, που αναφέρονται στα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, με ομιλητές τα ζώα.¹⁵

Παραπομπές

1. Ζήσης Σαρίκας, «Αίσωπος μύθοι», εκδ. Εξάντας, Αθήνα 1993, σελ. 21.
2. Σακελλαρίου Χάρης, «Ιστορία της παιδικής λογοτεχνίας» (ελληνική και παγκόσμια» έκδοση 7^η, εκδ. Φιλλιπότη, Αθήνα 1991, σελ. 225.
3. Λουκάτος Σ. Δημήτριος «Εισαγωγή στην ελληνική λαογραφία», έκδοση Γ', εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1985, σελ. 130.
4. Παπάς Αθανάσιος, «Διδακτική μεθοδολογία και προσχολική πρακτική», εκδ. ελληνικά γράμματα, Αθήνα 1990, σελ. 57.
5. Σακελλαρίου Χάρης, ο.π. σελ. 226
6. «Μύθος και Μυθολογία», εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, εκδ. Πάπυρος, Τόμος 44, Αθήνα 1996, σελ. 183.
7. «Μύθος και Μυθολογία», εγκυκλοπαίδεια Δομή Μπαιγ- Ντουτ, εκδ. «Δομή», Αθήνα, τόμος 11. σελ. 141.
8. Μερακλής Μ.Γ «Το λαϊκό παραμύθι- Κείμενα παραμυθολογίας», εκδ. Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 1999, σελ. 216.
9. Αυδίκος Ευάγγελος (επιμέλεια)- Μερακλής Μ.Γ (εισαγωγή), «Από το παραμύθι στα κόμικς» παράδοση και νεωτερικότητα, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1996, σελ. 27.
10. «Μύθος και Μυθολογία», εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, εκδ. Πάπυρος, τόμος 44, Αθήνα 1996, σελ. 183.
11. «Αίσωπος» Εκπαιδευτική Ελληνική εγκυκλοπαίδεια – παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό. Εκδοτική Αθηνών, τόμος 1, Αθήνα 1983, σελ. 109.
12. Λουκάτος Σ. Δημήτριος, «Εισαγωγή στην ελληνική λαογραφία», Έκδοση Γ', εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1985, σελ. 141-142.
13. Κατσαδώρας Κ. Γεώργιος, «Οι μύθοι των ζώων», άρθρο, σελ. 4-5.

14. Λουκάτος Σ. Δημήτριος, ο.π. σελ. 130-131.
15. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος, «θέματα παιδικής Λογοτεχνίας- Α' ανιχνεύσεις», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1987, σελ. 83-84.

Ο σκοπός του μύθου

Κατά τη δεύτερη ή Τρίτη δεκαετία του αιώνα της Επανάστασης, επιλέγονταν, ιδιαίτερα, οι στιχουργημένοι μύθοι με σκοπό την πνευματική και ψυχική ευχαρίστηση των παιδιών. Είναι εκείνο το χρονικό διάστημα, που οι παιδαγωγικές τάσεις τις εποχής τοποθετούσαν το παιδί στο κέντρο της διδακτικής πράξης και έτσι, εμπλουτιζόταν ολοένα και περισσότερο ο χώρος της λογοτεχνίας. Έτσι, στα αναγνωστικά των σχολείων μπαίνουν παραμύθια και μύθοι, κείμενα σχετικά με ήθη και έθιμα, δημοτικά τραγούδια, ποιήματα και πολλά άλλα.¹

Όσον αφορά τα πιο παλιά αναγνωστικά οι μύθοι εικονογραφούνται με ξυλογραφίες ακαδημαϊκής τεχνοτροπίας, που δεν αλλάζουν σε τίποτα τη διδακτική λειτουργία του μύθου. Όσο, όμως, περνάει ο καιρός επιχειρείται μια προσπάθεια εικονιστικής τάσης από διαπρεπείς ζωγράφους που προβάλλουν την αφηγηματική κίνηση, το χιούμορ και την ειρωνεία μέσα από το περιεχόμενό τους, που ανάλογο πράγμα κάνουν και οι διασκευαστές των μύθων.²

Αμέσως μετά το 1982, όταν εκδόθηκαν τα καινούργια βιβλία του σχολείου, οι αισώπειοι μύθοι μπήκαν στα αναγνώσματα όλων των τάξεων, όμως διαφέρει η λειτουργία τους. Α) από παιδευτική άποψη προσφέρονται οι σκωπτικοί, οι ευχάριστοι, αυτοί που προκαλούν κάποιο προβληματισμό. Β) από διδακτική άποψη προβάλλονται οι δοκιμότερες μεταφράσεις ή διασκευές τους με σκοπό τη λογοτεχνική τους δύναμη. Είναι παραδεκτό ότι οι μύθοι όπως και όλα τα είδη της λογοτεχνίας χρησιμοποιούνται για να εξοικειωθούν οι μαθητές με την ελληνική γραμματεία και την αισθητική καλλιέργεια. Και γ) από εικαστική πλευρά σπουδαίοι καλλιτέχνες ζωγράφισαν ελεύθερα και αυθόρμητα με το δικό τους τρόπο χωρίς να παραβλέπουν τις ιδιαιτερότητες της παιδική ευαισθησίας στην τέχνη.³

Όσον αφορά την εξέλιξη των εξωσχολικών βιβλίων με μύθους είναι ανάλογη με αυτή των σχολικών αναγνωσμάτων. Οι στόχοι από πιθανή άνοδο της ποιότητας στην εικονογραφία των μύθων μετατρέπονται σε καθαρά εμπορευματικές επιδιώξεις. Και επειδή πρόκειται για βιβλία που προορίζονται για μικρά παιδιά, το ενδιαφέρον στρέφεται, ιδιαίτερα, προς τα εξωτερικά «ελκυστικά» στοιχεία των μύθων. Έτσι, στην ουσία επικρατούν κατά κύριο βαθμό η πολυχρωμία και η δεξιοτεχνία. Και λείπουν τόσο αξιόλογα στοιχεία, όπως η γνησιότητα της έκφρασης και η έμπνευση για ιδέες.⁴

Στις ελληνικές πόλεις – κράτη καθιερώθηκε η ελευθερία του λόγου, λίγο μετά το θάνατο του Αισώπου, οι ρητοροδιδάσκαλοι χρησιμοποιούσαν τους μύθους, όχι μόνο για να πραγματευτούν ζητήματα ηθικής, αλλά και για να διδάξουν στους μαθητές γραμματικούς κανόνες. Επειδή, ακριβώς οι ιστορίες ήταν μικρές και υποδειγματικές ως προς την επιχειρηματολογία και την ανάλυση.⁵

Από την αρχαιότητα, κιόλας, οι μύθοι χρησιμοποιήθηκαν και στη διδασκαλία των παιδιών. Η παιδαγωγική σημασία τους είχε κατανοηθεί πολύ καλά για την περίοδο της τρυφερής και ευαίσθητης παιδικής ηλικίας. Και οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι το είχαν ως διδακτικό μέσο, ενώ ένας Ρωμαίος ρητοροδιδάσκαλος λέει για τους μύθους του Αισώπου, ότι προσελκύουν τις ψυχές, ιδιαίτερα, των αγροτών και των αγράμματων, οι οποίοι ακούν με μεγαλύτερη σιγουριά, αυτά που έχουν γίνει και εξαιτίας της ευχαρίστησής τους, συμφωνούν εύκολα με αυτά, που ευχαριστιούνται.⁶ Άλλωστε, η παροχή τέρψης και απόλαυσης μέσα από το μύθο αποτελούσε, πάντα λίγο ή πολύ το κίνητρο των μυθοποιών. Ποτέ, όμως, δεν αγνοήθηκε η μορφωτική δύναμη του μύθου, αφού είναι γνωστές της ευθύνης που έχουν: να παιδεύσουν τους ανθρώπους.⁷

Σκοπός των μυθολόγων ήταν και ο αρχικός προσανατολισμός της παιδείας, μέσα από τα ηθικά διδάγματα που προέκυπταν, να συμβάλλουν στη διαμόρφωση του ήθους των μαθητών, ίσως σύμφωνα με τις αρχές της Χριστιανικής ηθικής.⁸

Οι μύθοι των ζώων αποτελούσαν σαφώς, ένα άρτιο παιδαγωγικό μέσο για τα μικρά παιδιά. Όμως, καθώς έγιναν αποδεκτοί ως αξιόλογο λογοτεχνικό είδος με παιδαγωγική αξία ή ως παιδαγωγικό μέσο με την ομορφιά ενός λογοτεχνικού έργου, απευθύνονται, πλέον και στους μεγάλους με σκοπό την ψυχαγωγία, αλλά και την ηθική διαπαιδαγώγηση. Θεωρήθηκαν κατάλληλοι και για την ηθική μόρφωση του λαού.⁹

Κατά το τέλος του 12^{ου} αιώνα, οι μύθοι των ζώων απέκτησαν δύο νέες λειτουργίες: ως τέχνη, για να εκτιμάται η αξία τους ξεχωριστά και ως κοινωνικοπολιτική σάτιρα. Δόθηκε μεγαλύτερη σημασία σ' αυτούς ως μορφή κοινωνικού σχολιασμού και σάτιρας. Εύλογα, συνήθιζαν να συσχετίζουν τους χαρακτήρες των άγριων ζώων (λιοντάρι, λύκος) με γνωστούς σκληρούς κοινωνικούς θεσμούς, τάξεις ή ρόλους (τα δικαστήρια, τη μοναρχία, τον πλούτο). Και αντίστοιχα τα όχι τόσο άγρια ζώα (αμνός) με ανάλογες κοινωνικές ομάδες. Για παράδειγμα, ο Odo ofo Cheriton συμπεριέλαβε στους μύθους του αράχνης επισκόπους, βατράχους ιερείς και σκύλους δημόσιους υπαλλήλους, οι οποίοι εκμεταλλεύονταν τους ανωτέρους τους. Το ίδιο και ένας άλλος μυθογράφος σχολίασε τις δυσκολίες των φτωχών μέσα από τους μύθους και δεν μπορούσε από τον αισώπειο μύθο να παραλειφθεί μια παρόμοια κοινωνιοκριτική λειτουργία.¹⁰

Η παιδαγωγική αντίληψη θεωρεί όλα τα παιδικά αναγνώσματα και ανάμεσα σ' αυτά και τους μύθους σπουδαία μορφωτικά αγαθά για τον ηθοπλαστικό, ψυχαγωγικό, γλωσσικό, συναισθηματικό, γνωστικό και δημιουργικό τους χαρακτήρα.¹¹

1. Ξεκινώντας από τον ηθοπλαστικό χαρακτήρα, διαμορφώνεται μέσα από τη θετική, καθαρή και κατανοητή ηθική διάσταση των μύθων. Διδάσκουν τα παιδιά να εκτιμούν το αγαθό και να μισούν το κακό. Επιπλέον, τονίζουν την υπερνίκηση των δυσκολιών, καλλιεργώντας τη γενναιότητα και το θάρρος.¹²

2. Ο ψυχαγωγικός χαρακτήρας βασίζεται στην αντίληψη ότι οι μύθοι είναι έργο τέχνης, το οποίο χαρίζει ευχαρίστηση και αφυπνίζει το αίσθημα του ωραίου. Κύριος σκοπός τους είναι η καλλιτεχνική διήγηση, επιδιώκοντας μέσα από αυτήν να δώσουν ευχάριστες ώρες στα παιδιά.¹³

3. Ο γλωσσικός χαρακτήρας του στηρίζεται στην άποψη, ότι οι μύθοι είναι ένα από τα κατάλληλα μέσα, που ο μαθητής συνηθίζει να ακούει προσεκτικά από τους άλλους και έπειτα να διηγείται ο ίδιος.¹⁴

4. Όσο για το συναισθηματικό, οι μύθοι επηρεάζουν άμεσα τα συναισθήματα του παιδιού με τέτοιο τρόπο, ώστε να ευχαριστιούνται όχι μόνο από τις υλικές χαρές, αλλά και από τις άλλες.

5. Δεν είναι δυνατό να παραλειφθεί ο γνωστικός, αφού μέσω αυτού προσφέρονται ζωολογικές, φυσικές, γεωγραφικές γνώσεις με τόσο αβίαστο τρόπο, που θα ήταν ευχή μέσω των μύθων να προσφέρονται όλες οι γνώσεις στα σχολεία.¹⁵

6. Τέλος, ο δημιουργικός χαρακτήρας επιτυγχάνεται μέσα από τη διήγηση μύθων, που αφυπνίζει το δημιουργικό πνεύμα των παιδιών. Και αυτό γίνεται όσο η συναρμολόγηση των αναμνήσεων για την ολοκλήρωση μιας διήγησης γεννά τη χαρά, που αισθάνεται κάποιος όταν δημιουργεί.¹⁶

Παραπομπές

1. Μπενάκος Αντώνης, «Μύθοι του Αισώπου στα σχολικά και εξωσχολικά αναγνώσματα», περ. «Διαβάζω», τ. 167/1987, σελ. 42-43.
2. Μπενάκος Αντώνης ο.π. σελ. 43.
3. Μπενάκος Αντώνης ο.π. σελ. 43.
4. Μπενάκος Αντώνης ο.π. σελ. 43-44
5. Ανδρέου Γιάννης (απόδοση), «Αβιάνου Μύθοι» , εκδ. Απόπειρα, Αθήνα 2000, σελ. 102.
6. Κυριακίδης Π. Στίλπων, «Ελληνική λαογραφία» Μέρος Α': Μνεία του Λόγου, εκδ. Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 1965, σελ. 252-253.
7. Ανδίκος Γρ. Ευάγγελος, «Ο παππούς αφηγητής και το νηπιαγωγείο. Πλανητική σκέψη και (ή) τοπικός πολιτισμός». Πρακτικό Ημερίδας – το παραμύθι και η εκπαίδευση, Φλώρινα 1994, σελ. 62.
8. Ανδίκος Γρ. Ευάγγελος ο.π. σελ. 181.
9. Κατσαδώρας Κ. Γεώργιος «Οι μύθοι των ζώων» άρθρο, σελ. 7.
10. Κατσαδώρας Κ. Γεώργιος, ο.π. σελ. 5-6.
11. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος, «Η Ελληνική παιδική λογοτεχνία κατά τη μεταπολεμική περίοδο (1945-1958)», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1991, σελ. 82.
12. Μερακλής Μ.Γ «Το λαϊκό παραμύθι- κείμενα παραμυθολογίας», εκδ. Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 1999, σελ. 193.
13. Μαντάς Γ. Κων/νος, «Το παραμύθι- η παιδευτική αξία και η διδασκαλία του». Πάτρα 1972, σελ. 59.
14. Μαντάς Γ. Κων/νος ο.π. σελ. 59.
15. Μαντάς Γ. Κων/νος ο.π. σελ. 60.
16. Μαντάς Γ. Κων/νος ο.π. σελ. 59.

Ο Αίσωπος και το Έργο του

Ο απλός λαός χαιρότανε να ακούει ιστορίες για Βασιλιάδες και για άρχοντες, για αμέτρητους σκλάβους που ορίζουν σε ζωή και σε θάνατο. μπροστά στους ιερωμένους και στους γραμματιζούμενους ο λαός νιώθει σεβασμό μεγάλο, ωστόσο τον σεβασμό μπορεί να τον αποκτήσει και ένας απλός φτωχός άνθρωπος που με το θέλημα του Θεού χαιρέται την ευτυχία πιο πολύ από τον πλούσιο, με την έμφυτη εξυπνάδα του έχει μάθει να ζει στον αγώνα της ζωής και αυτό αξίζει πιο πολύ από την κρύα σοφία του γραφείου και των σκονισμένων βιβλίων.¹

Αίσωπος λεγόταν στην Αρχαία Ελλάδα ο άντρας που εκπροσώπησε το ιδανικό του πανέξυπνου λαϊκού τύπου. Γεννήθηκε στα 600 π.Χ. στο Αμόριο της Φρυγίας, καταγόταν από γονείς δούλους, διάφορες μαρτυρίες όμως των αρχαίων συγγραφέων παρουσιάζουν ως πατρίδα του τη Σάμο, τις Σάρδεις, τη Μεσημβρία της Θράκης.² Το όνομά του σημαίνει αράπης, η φήμη τον φέρνει σαν πολύ άσχημο και καμπούρη. Το κεφάλι του ήταν μυτερό, η μύτη του πλατσουκωτή και ο λαιμός του κοντός, ήταν κοιλαράς, στραβοπόδης, βραδυγλωσος και ψευδός. Έτσι τόσο άσχημο τον παριστάνουν και οι αγαματοποιοί. Όλα αυτά τα μειονεκτήματα όμως φάνηκε ότι έκρυβαν έναν με μεγάλη ψυχή και εξυπνάδα που τον στιγμάτιζε ως άτομο.³ Όσο για την «περίφημη» καμπούρα του, όπως δηλώνει ο Μερακλής Μ.Γ. «δε σκοπεύει να συμβολίσει την μορφή του σοφού σκλάβου από τη Φρυγία, αλλά σκοπεύει να εκπροσωπήσει τη στάση υποταγής του υποδουλωμένου και καταπιεσμένου ανθρώπου».⁴

Όταν μεγάλωσε ο Αίσωπος, δούλευε σαν δούλος στα χωράφια του κυρίου του, όπου εκεί συνεργαζόταν και άλλοι δούλοι. Ο δούλος είχε την υποχρέωση να είναι υγιής, εργατικός και να αποδέχεται τα πάντα χωρίς αντιρρήσεις. Αν από αρρώστια ή άλλη αιτία ήταν ανεπιθύμητος από τον κύριό του, οδηγούνταν στο σκλαβοπάζαρο και πουλιόταν σ' άλλα αφεντικά.⁵ Έτσι και ο Αίσωπος για την άθλια

συμπεριφορά προς τους δούλους, αποφασίστηκε η πώλησή του στο σκλαβοπάζαρο της Μιλήτου. Ο φιλόσοφος Ξάνθος αγόρασε τον Αίσωπο γιατί ενθουσιάστηκε από τη συνομιλία που είχαν καθώς και από τις έξυπνες απαντήσεις που έδινε. Εκεί, εξέπληξε τους πάντες με τη σοφία του και ο Ξάνθος του χάρισε την ελευθερία του.⁶

Ο Αίσωπος ελεύθερος πια, ταξιδεύει και φτάνει στη Βαβυλώνα. Ο Βασιλιάς της, ο Λυκήρος, αναγνωρίζει τις ικανότητές του και τη σοφία του και τον προσλαμβάνει ως σύμβουλό του. Όλοι οι Βασιλιάδες οργάνωναν συχνά συμπόσια και αντάλλασσαν μεταξύ τους αινίγματα δίνοντας έναν ευχάριστο τόνο στη βαριά ατμόσφαιρα. Το ίδιο ρόλο καλείται να παίξει ο Αίσωπος, που όχι μόνο έλυσε τα αινίγματα των άλλων Βασιλιάδων, αλλά «σκαρφιζόταν» και ο ίδιος αινίγματα δυσεπίλυτα για τους άλλους Βασιλιάδες.⁷ Ο Αίσωπος βρίσκεται στην Αίγυπτο, σταλμένος από τον Λυκήρο να παραβγεί στην εξυπνάδα με τους Αιγυπτίους. Ο Φαραώ Νεκτανεβώ τον καλεί σε συμπόσιο, υποβάλλοντας διάφορα αινίγματα. Είναι ένας μεγάλος ναός και πάνω του ένας στύλος με δώδεκα πολιτείες. Κάθε πολιτεία έχει τριάντα δοκάρια, και στα δοκάρια τριγυρίζουν δύο γυναίκες, τι είναι; Ο Αίσωπος απαντάει με μεγάλη ευκολία δίνοντας λύση σ' όλα τα αινίγματα.⁸

Ο Αίσωπος έχει ταξιδέψει σε πολλά Ελληνικά Κέντρα. Επόμενος σταθμός είναι η Λυδία, όπου ο Βασιλιάς προστάζει τον Αίσωπο να πάει στους Δελφούς και να δώσει στους υπεύθυνους του Μαντείου έναν πολύτιμο αγγείο δώρο του Κροΐδου στους Δελφικούς. Την αποστολή του την εκτέλεσε αλλά αγανάκτησε από την απληστία, την αρπακτικότητα και την αδηφαγία των Δελφινών. Διαπιστώνει ότι είναι τεμπέληδες και ζουν σε βάρος των απολοϊκών ανθρώπων.⁹ Και όπως λέει, χαρακτηριστικά, η Έλλη Αλεξίου «ανοιχτά και αθυρόστομα τους καυτηριάζει».¹⁰ Οι ιερείς οργιάζουν και χώνουν μέσα στις αποσκευές του μια χρυσή κούπα από τους Θησαυρούς του Ιερού και έπειτα τον βγάζουν ιερόσυλοι, τον καταδικάζουν σε θάνατο και τον γκρεμίζουν από την Υοιμπεία την κορυφή του Παρνασσού,

από εκεί που πετούσαν τους κακούργους. Σύμφωνα, με την παράδοση αναφέρεται ότι στους Δελφούς ύστερα από λίγο καιρό έπεσε αρρώστια και μεγάλες συμφορές κι αυτά αποδόθηκαν στον άδικο θάνατο του Αισώπου. Για να ξεπλύνουν το «αισώπιο αίμα» αναγκάστηκαν να πληρώσουν ένα μεγάλο ποσό και του έστηναν, για να τον τιμήσουν μια αναμνηστική στήλη.

Ο Αίσωπος ήταν ένας ξεχωριστός άνθρωπος. Ξεχώριζε για την οξεία αντίληψή του, την παρατηρητικότητα και τη βαθιά σοφία του. Ήταν γνώστης των παλιών μύθων και πάνω σ' αυτούς έπλαθε τους δικούς του με συντομία, χάρη, σαφήνεια και εύγλωπτη αλληγορία. Δεν έγραφε μύθους, μόνο τους έπλαθε και τους αφηγούνταν.¹¹ Με τα ταξίδια του, τις περιπλανήσεις και τη μελέτη των ηθών και εθίμων κάθε λαού κατέληξε σε ορισμένα συμπεράσματα για τον αληθινά ηθικό τρόπο, που πρέπει να συνεννοούνται οι άνθρωποι μεταξύ τους. ο ίδιος συμβούλευε τους ανθρώπους και τους έδειχνε τον δίκαιο δρόμο που πρέπει να ακολουθούν στη ζωή τους. είναι ένας ουδέτερος παρατηρητής, δεν υποστηρίζει καμία κοινωνική τάξη, αλλά βλέπει τις πράξεις των δυνατών σε βάρος των αδυνάτων και την προσπάθεια των αδυνάτων να σωθούν. Φαίνεται να χτυπά έμμεσα την αδικία, τη βαναυσότητα και να υποστηρίζει το βασανισμένο πολίτη.

Με το μύθο ο Αίσωπος ήθελε να δείξει στους ανθρώπους ν' αντιμετωπίζουν τη ζωή με τα καλά και τα άσχημα γεγονότα της, να τους νουθετήσει για να διορθώσουν ορισμένες αδυναμίες του χαρακτήρα τους, να αποβάλλουν κάποιες κακές τους σκέψεις, μ' αυτόν τον τρόπο θέλει να επηρεάσει τη ζωή των συμπολιτών του, να τη κάνει πιο απλή για χάρη του. Ο χώρος που διηγούνταν τους μύθους του ήταν σε συμπόσια και σε γιορτές, καθώς και σε συζητήσεις της καθημερινής ζωής για να πείσει αυτούς που τον παρακολουθούσαν. Σκοπός του ήταν να ψυχαγωγήσει όλους αυτούς γύρω του αλλά και να τους διαπαιδαγωγήσει.¹² Με βάση αυτόν τον ψυχαγωγικό χαρακτήρα του μύθου και μέσω των μορφών των ζώων

έκανε λόγο για τις αδυναμίες των ανθρώπων, όπως η αχαριστία, η υποκρισία, η απληστία, η προσποίηση.

Το μεγαλείο του Αισώπου ήταν αναμφισβήτητα τεράστιο, μπορεί να ονομαστεί ένας μεγάλος διδάσκαλος της ανθρωπότητας και στα παλιά χρόνια και στα νεώτερα. Στα παλιά χρόνια οι μύθοι του είχαν διαδοθεί από στόμα σε στόμα σε πολλούς λαούς. Χαρακτηριστικά, όπως αναφέρει ο Πλάτωνας στο Φαίδωνα, ο Σωκράτης στη φυλακή έκανε στίχους όσους Αισώπιους μύθους θυμότανε. Δεν έπρεπε να υπάρχει άνθρωπος που να μη ξέρει τους μύθους του, αυτός που αγνοούσε τον Αίσωπο τον θεωρούσαν κατώτερο και αμαθή και έλεγαν: «Αυτός ούτε τους μύθους του Αισώπου γνωρίζει».¹³

Έτσι, ο μεγάλος αυτός μυθοποιός, ο δούλος με την ελεύθερη ψυχή και την ελευθεροστομία του κατάφερε με πρωταγωνιστές τα ζώα, να κάνει λόγο για όλα τα ανθρώπινα ελαττώματα και συγχρόνως να τα σατιρίσει με το δικό του αποκλειστικό τρόπο: Διασκεδάζοντας μαζί και διδάσκοντας ή τέρπειν άμα και διδάσκει».¹⁴

Παραπομπές

1. Καρκίδης Ι.Θ. «Ελλήνων λόγοι» από τον Κόσμο των Αρχαίων Τόμος δεύτερος, Θεσσαλονίκη 1981 σελ. 202.
2. Σαρίκας Ζήσης, (επιμέλεια), «Αίσωπος μύθοι», εκδ. Ελάντας, Αθήνα 1993, σελ. 25.
3. Επιθεώρηση Παιδικής Λογοτεχνίας, «Μύθοι και Μυθοποιοί», (αφιέρωμα), τόμος 2, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1987, σελ.67.
4. Μερακλής Μ.Γ. «Έντεχνος λαϊκός λόγος», εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1993, σελ. 209.
5. Σακελλαρίου Χάρης, «Οι κοινωνικές δομές του Αρχαίου Ελληνικού κόσμου μέσα απ' τη ζωή και τους μύθους του Αισώπου», περ. «Διαβάζ , τ. 167/1987, σελ. 33.
6. Σακελλαρίου Χάρης, «Αίσωπος – Βιογραφικό Διάγραμμα» περ. «Διαβάζω», τ. 167/1987, σελ. 20.
7. Σακελλαρίου Χάρης, «Οι κοινωνικές δομές του αρχαίου Ελληνικού κόσμου μέσα απ' τη ζωή και τους μύθους του Αισώπου», περ. «Διαβάζω» τ. 167/1987, σελ.32.
8. Κακρίδης Ι.Θ. ο.π. σελ. 208.
9. Σακελαρίου Χάρης, «Αίσωπος Βιογραφικό Διάγραμμα», περ. Διαβάζω τ.167/1987 σελ.22.
10. Αλεξίου Έλλη, «Μύθοι του Αισώπου», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2000, σελ. 167.
11. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος, «Θέματα παιδικής Λογοτεχνίας – Α' ανιχνεύσεις», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1987, σελ. 84-85.
12. Μητσόπουλος Θανάσης, «Σε ποιους απευθύνεται ο Αίσωπος» περ. «Διαβάζω», τ.167/1987, σελ. 57-58.
13. Εγκυκλοπαίδεια, Θησαυρός γνώσεων, τόμος 1, σελ. 175.
14. Τρόβας Διονύσιος, «Οι μύθοι του Αισώπου και οι συλλογείς, μεταφραστές και διασκευαστές τους» περ. «Διαβάζω», τ. 167/1987, σελ. 55.

Χαρακτηριστικά στοιχεία των μύθων του Αισώπου

Οι μύθοι του Αισώπου έχουν πάντα καθορισμένο στόχο, ηθικοκοινωνικού περιεχομένου. Το περιεχόμενό τους διακρίνεται από κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που τους κάνει ξεχωριστούς από οποιοδήποτε άλλο είδος της λογοτεχνίας αλλά και εύκολα αναγνωρίσιμο από μικρούς και μεγάλους. Τα κυριότερα απ' αυτά συνοψίζονται στα παρακάτω:

- Η λιτότητα στο ύφος και στα εκφραστικά μέσα

Ο μυθοποιός δε σκοπεύει να εντυπωσιάσει τους ακροατές του με εκφράσεις περίεργες και κάθε είδους ωραιολογία. Γνωρίζει πολύ καλά, ότι είναι ένας κοινός άνθρωπος, όπως όλοι αυτοί που τον ακούνε, στην αφήγηση του ό,τι θέλει να πει το λέει απλά και παραστατικά.¹ Όπως δηλώνει και ο Κ. Μαντάς «χωρίς εξεζητημένες λογοτεχνικές επενδύσεις, χωρίς πολυκύμαντους περιγραφές και περιπλανήσεις, χωρίς δαιδαλώδεις πλοκάς».²

Οι μύθοι του Αισώπου, λοιπόν, λιτοί με φράσεις σαφείς, καθαρές και σύντομες, αλλά σίγουρα περιεκτικές. Αποδείχθηκε με τη συντομία, την απλότητα και την καθαρότητά του, ως το ανάγνωσμα που ταιριάζει στα λαϊκά στρώματα.³ Πρόκειται για μύθους με μια ιδιαίτερη χάρη και μια θαυμαστή απλότητα, μ' ένα λόγο χωρίς περιττά λεκτικά καλλωπίσματα, ίσως λίγο αφελής και παιδικός. Συνήθως αποτελούνται από ένα επεισόδιο διότι αν ο καθένας αποτελούσε μια εκτενή διήγηση δε θα πετύχαιναν το σκοπό τους.⁴ Και ο Βουγιούκας Αριστείδης υποστηρίζει λέγοντας ότι «χωρίς κάποιους, έστω και εξωτερικούς περιορισμούς, πρέπει να είσαι από στόμα λαϊκού παραμυθά ή πολύ δυνατός πεζογράφος, για να συναγωνιστείς τον Αίσωπο και να αντισταθμίσεις την λιτότητα και την επιγραμματικότητα του ύφους με άλλες λογοτεχνικές αρετές».⁵

- Η διδακτικότητα τους

Ο μύθος του Αισώπου τελειώνει συνήθως με μια παροιμία ή μ' ένα επιμύθιο, έτσι συμπυκνώνει την ουσία της αφήγησής του, ώστε

να επιδράσει φρονηματικά στο ακροατήριό του, που είναι συνήθως παιδιά. Η ευγένεια και οι καλοί τρόποι αποτελούν παιδαγωγικό στοιχείο των ελληνικών μύθων, γι' αυτό και ο Αίσωπος θέλει να διδάξει τη καλή συμπεριφορά και αυτό το πετυχαίνει με τη μίμηση και τον παραδειγματισμό.⁶ Έχουν, δηλαδή, μια διάθεση για διδασκαλία, ιδιαίτερα για κάποια ηθική δικαίωση, όπου το κακό τιμωρείται, η αδικία αποκαλύπτεται, το καλό όμως πάντα κυριαρχεί. Αυτοί που τελικά νικάνε, προηγουμένως, αγωνίστηκαν και υπόφεραν. Έτσι δια μέσω της αφήγησης του μύθου αποκαλύπτονται ηθικές αξίες, τίθενται μηνύματα, προσδίδονται συμβουλές και μαθήματα, που αποκρυσταλλώνουν συνήθως την ιδεολογία του αφηγητή. Μ' άλλα λόγια, πλουτίζει τις εμπειρίες των παιδιών με ποικίλα θέματα και έτσι, δίκαια, έγινε πρόδρομος στο χώρο της νεοελληνικής λογοτεχνίας.⁷

- Κύριοι πρωταγωνιστές: τα ζώα

Χαρακτηριστικό γνώρισμα των περισσότερων μύθων είναι ότι έχουν ως πρωταγωνιστές ζώα. Βέβαια εκτός από τα ζώα οι μύθοι του πλουτίζονται με την παρουσία ανθρώπων, θεών, αλλά και προσωποποιημένων στοιχείων της φύσης και άψυχων αντικειμένων. Είναι γεγονός όμως ότι τα ζώα έχουν αποτελέσει για τους συγγραφείς κάθε εποχής θέμα προσιτό, που επανέρχεται είτε στη λαϊκή δημιουργία με μορφή παραμυθιών, είτε στην έντεχνη λογοτεχνία με μορφή μύθων.⁸ Όπως αναφέρει ο Μ.Γ. Μερακλής: «Τα ζώα ζουν κατά κάποιο τρόπο σ' ένα δικό τους κόσμο... Ο πρωτόγονος πιστεύει, πως ο κόσμος των ζώων είναι ο αρχικός και ο πρωτότυπος και ο κόσμος των ανθρώπων αποτελεί ένα έκτυπο εκείνου. Τα ζώα είναι παντοδύναμα... Με μια λέξη, είναι οι κύριοι του κόσμου».⁹ Τα ζώα, αποκτούν πλέον, τη συμβολική τους αξία ως αντιπρόσωποι μιας ανθρώπινης αρετής, έτσι εμφανίζονται στους μύθους με στερεότυπους και μονοδιάστατους χαρακτήρες.

Τους μεγαλύτερους ρόλους ενσαρκώνουν η πονηρή κυρα – Αλεπού, ο κορδωμένος και άμυαλος λύκος, ο δυνατός γάιδaros, το

λιοντάρι με τη μεγαλειώδη δύναμή του, ο αφελής και γρήγορος λαγός, ο πιστός φίλος του ανθρώπου ο σκύλος και κάποτε το αρνάκι ως σύμβολο αθωότητας, η μαϊμού ως έκφραση της υποκρισίας, η γάτα ως «συμφεροντολόγοι» και τέλος, το φίδι ως σύμβολο της αθανασίας.¹⁰ Τέλος, αξίζει ν' αναφερθεί, ότι απ' τους 358 μύθους του Αισώπου, οι 255 αναφέρονται σε ζώα, χωρίς καμία αντίρρηση αποδεικνύεται η ιδιαίτερη σχέση του μ' αυτά.

- Ανθρωπομορφισμός στην παρουσίαση των ζώων και του κόσμου τους.

Τα ζώα στους μύθους του Αισώπου ζουν και κινούνται σαν άνθρωποι, πρόκειται για πλάσματα που είναι προικισμένα με ανθρώπινα στοιχεία αφού τις περισσότερες φορές στις διηγήσεις προσκολλούνται στο κόσμο των ανθρώπων.¹¹ Ακόμη και στον κόσμο των ζώων βλέπουμε ότι διαμορφώνονται ιεραρχίες. Την κορυφή κατέχει το λιοντάρι Βασιλιάς, τις ανώτερες θέσεις τα σαρκοφάγα ζώα, ενώ τις κατώτερες τα φυτοφάγα. Το ίδιο συμβαίνει και με τα πουλιά, όπου κυριαρχεί ο αετός, ενώ στα ζώα της θάλασσας το δελφίνι.

Εύλογο είναι το γεγονός, ότι τα ζώα απασχολούνται μ' ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως εκλέγουν Βασιλιά, προσκαλούνται για φαγητό ή διαπληκτίζονται για τις αρετές τους.¹² Έτσι επικρατεί το φαινόμενο του ανθρωπομορφισμού ή της προσωποποίησης, όπου το ζώο θεωρείται ισότιμο, αλλά και σπουδαιότερο από τον άνθρωπο με αξιόλογες νοητικές ικανότητες και με γλώσσα.

- Ο Ρεαλισμός στους μύθους

Σε αντίθεση με το παραμύθι, που τα περισσότερα γεγονότα είναι απλά δημιουργήματα της φαντασίας, στο μύθο τα γεγονότα ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα της καθημερινής ζωής. Το στοιχείο της μαγείας και του υπερφυσικού απουσιάζουν εντελώς απ' αυτόν. Μέσα από τις διηγήσεις του φαίνεται, ότι ο Αίσωπος διαθέτει έντονο ρεαλισμό, δεν αφήνει περιθώρια για απρόοπτα στοιχεία και εξωπραγματικά, αλλά αποσκοπεί στο να διδάξει.¹³

- Η θριαμβευτική νίκη του καλού

Έχει επανειλημμένα, λεχθεί, ότι «όπως στο παραμύθι, έτσι και στο μύθο λαμβάνει χώρα η σύγκρουση του καλού ήρωα με τον κακό», όπως υποστηρίζει ο Μ.Γ. Μερακλής. Ο κεντρικός ήρωας, συνήθως, ενσαρκώνει τον καλό εαυτό του ανθρώπου, αυτό που ήθελε να είναι, ενώ ο κακός, τον κακό εαυτό του που ίσως κάποιες φορές τον οδηγεί σε ανεπιθύμητες ενέργειες. Η παρουσίαση αυτών των δύο τύπων δίνει τη δυνατότητα στον κάθε άνθρωπο να τοποθετήσει τον εαυτό του.¹⁴ Με αφορμή τις ιστορίες των ζώων γίνεται σχολιασμός για τα ανθρώπινα πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα. Τέτοια πλεονεκτήματα που παρουσιάζονται μέσα στους μύθους είναι η ταπεινοφροσύνη, η καλοσύνη, η εργατικότητα, η ειλικρίνεια και η δικαιοσύνη. Όσο για τα μειονεκτήματα είναι η αλαζονεία, η ανυπακοή, το ψέμα, η απληστία, η πονηριά, η υπερηφάνεια και ο ατομικισμός. Συνήθως στο τέλος του μύθου, όποια επεισόδια και γεγονότα κι αν έχουν μεσολαβήσει, επικρατεί το καλό και τιμωρείται το κακό στοιχείο που σηματοδοτεί όλες τις υποθέσεις των αισώπιων μύθων.¹⁵

Παραπομπές

1. Σακελλαρίου Χάρης, «Το παραμύθι χτες και σήμερα – η ψυχοπαιδαγωγική και κοινωνική λειτουργία του», εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1995 σελ.33.
2. Μαντάς Γ. Κων/νος, «Το παραμύθι – η παιδευτική αξία και η διδασκαλία του», Πάτρα 1972, σελ.15.
3. Μερακλής Μ.Γ. «Έντεχνος λαϊκός λόγος», εκδ. Καρδαμίτσα, αθήνα, 1993, σελ.210.
4. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος, «Η γλώσσα στη λαϊκή λογοτεχνία: η περίπτωση των παραμυθιών» Βόλος 1998, σελ.23.
5. Βουγιούκας Αριστείδης, «Άρθρα και μελετήματα» Αθήνα 1980, σελ.298.
6. Αυδίκος Γρ. Ευάγγελος, «Το λαϊκό παραμύθι» Θεωρητικές προσεγγίσεις, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1994, σελ.78-79.
7. Λουκάτος Σ. Δημήτριος, «Εισαγωγή στην ελληνική λαογραφία» εκδ. Γ' εκδ. Μορφωτικό ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1985, σελ. 148.
8. Γιαννικοπούλου Α.Α. «Τα ζώα στους Αισώπειους μύθους και η στάση των νηπίων απέναντί τους», περ. «Διαδρομές», τ.42/1996, σελ.91.
9. Μερακλής Μ.Γ. «Τα παραμύθια μας», εκδ. Κωνσταντινίδη, Θεσσαλονίκη 1980, σελ.23.
10. Χωρεάνθη Ελένη, «Η διαχρονική λειτουργία των αισώπειων μύθων», περ. «Διαβάζω», τ.167/1987, σελ.38.
11. Καπλανόγλου Μαριάνθη, «Ελληνική λαϊκή παράδοση», εκδ. Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 1998 σελ. 93.
12. Γιαννικοπούλου Α.Α., ο.π. σελ.93.
13. Μαντάς Γ. Κων/νος, ο.π. σελ.16.

14. Μερακλής Μ.Γ., «Το λαϊκό παραμύθι – κείμενα παραμυθολογίας», εκδ. Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 1996, σελ. 162.
15. «Αισώπου μύθοι» εκδ. Ρέκος και ΣΙΑ, σελ.5.

Η σημασία των ζώων στους μύθους του Αισώπου

Οποιοδήποτε πρόσωπο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως ήρωας των ιστοριών του Αισώπου, παρ' όλα αυτά τα ζώα – πρωταγωνιστές είναι τόσο πολύ συνηθισμένα, ώστε πολύ συχνά θεωρούνται απαραίτητα και καθοριστικά στοιχεία του μύθου. Μέσα στους μύθους του, λοιπόν, τα ζώα μιλούν, πράττουν και σκέφτονται σαν άνθρωποι. Ο κόσμος τους διαθέτει πολλά κοινά στοιχεία σε αναλογία με τον κόσμο των ανθρώπων. Πολλά από τα ζώα σε αρκετές ιστορίες διαμορφώνουν έναν αναγνωρίσιμο χαρακτήρα, όπως η αλεπού είναι συνήθως πονηρή, ο λύκος λαίμαργος κι επικίνδυνος, το αρνί αθώο και ανυπεράσπιστο, το λιοντάρι δυναμικό και ο λαγός γρήγορος και γεμάτος αυτοπεποίθηση.¹

Ο μύθος δε διδάσκει με αφηρημένο τρόπο, αλλά με το παράδειγμα των πράξεων των ζώων μπόρεσε να αποτελέσει ένα είδος αποδεκτό από τις πλατιές λαϊκές μάζες. Οι μύθοι βασίζονται σε υπάρχουσες ιδέες, γνώσεις κι εμπειρίες. Η συμβολική δύναμη των ζώων προήλθε από το πώς δρούσαν αυτά στη ζωή των ανθρώπων και εξαιτίας της ιδιόμορφης σχέσης τους μ' αυτόν κατέχουν ένα ιδιαίτερο ρόλο.²

Ένα στοιχείο, που πιστοποιεί τη μεγάλη σημασία των ζώων είναι η αριθμητική υπεροχή τους. αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι από τους 358 μύθους του Αισώπου οι 255, αναφέρονται σε ζώα. Ο κόσμος του Αισώπου δεν κατοικείται, αποκλειστικά απ' αυτά, αλλά περιβάλλεται από ανθρώπους, θεούς, καθώς και προσωποποιημένα στοιχεία της φύσης και άψυχα αντικείμενα.³ Θέση στο μύθο, οπωσδήποτε, έχουν και τα φυτά, τα δέντρα, τα ποτάμια μ' άλλα λόγια τα πάντα. «Την υπεροπλία, όμως, έχουν τα ζώα», όπως δηλώνει ο Μ.Γ. Μερακλής. Η βασική, λοιπόν και πολυσύχναστη θέση του ζώου στην αλληγορική λειτουργία του μύθου είναι και μια απόδειξη της πολύ μεγάλης ηλικίας του είδους.⁴

Οι συμβάσεις των ζώων που κυριαρχούν στους μύθους του Αισώπου επικεντρώνονται στις ακόλουθες: η αλεπού η πονηρή, το φίδι μοχθηρό και ύπουλο, ο γάιδaros υπομονετικός και ανόητος. Το αρνί αφελές και αθώο, ο λαγός αφελής και γρήγορος, η μαϊμού υποκρίτρια, η γάτα συμφεροντολόγα και ο σκύλος πιστός φίλος του ανθρώπου.⁵ Τα ζώα, λοιπόν, αποκτούν οριστικά την συμβολική τους αξία ως αντιπρόσωποι μιας ανθρώπινης αρετής ή ενός ελαττώματος.

Ένα άλλο στοιχείο που πρέπει να επισημανθεί και ενισχύει τη σημασία των ζώων, αφορά το μονοδιάστατο χαρακτήρα τους. Όχι μόνο τα ζώα, αλλά και οι άνθρωποι ήρωες δεν έχουν μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα. Κανένας απ' αυτούς δεν έχει οικογένεια, μια εργασία, ένα πλάνο ζωής πέρα απ' αυτό που επιδιώκει να περιγράψει ο μύθος. Ο ρόλος τους είναι πολύ συγκεκριμένος, χωρίς ν' αποκαλύπτει ή να κάνει λόγο για άλλες πτυχές του χαρακτήρα, εκτός απ' αυτές που απαιτούνται για τις ανάγκες της αφήγησης. Ο Arbutnot μιλάει για τον τρόπο δημιουργίας ενός μύθου από ένα μυθοποιό: «Πρώτα βρίσκει το δίδαγμα που επιθυμεί να τονίσει κι έπειτα επιλέγει το ζώο – κεντρικό ήρωα, που θα δώσει «σάρκα και οστά» σ' αυτό το δίδαγμα». Αυτή η τακτική της δημιουργίας μονοδιάστατων ηρώων, ίσως βοηθά στην απεικόνιση της ανθρώπινης συμπεριφοράς, αλλά αφαιρεί από τη ζωή την πραγματική της υπόσταση.⁶

Ένα στοιχείο που ενδυναμώνει τη μεγαλειώδη σημασία των ζώων, είναι ο ανθρωπομορφισμός στην παρουσίαση τη δικής τους, καθώς και του κόσμου τους. Τα ζώα, ως ήρωες, απαρτίζουν πολλές λαϊκές διηγήσεις.⁷ Ο La Fontaine, αξιόλογος μυθογράφος, είχε υποστηρίξει έντονα, ότι τα ζώα όχι μόνο έχουν ψυχή, αλλά έχουν και την ικανότητα να σκέφτονται. Το να μπορεί κάποιος να καταλάβει τα ζώα πρέπει να καταλαβαίνει τα ζώα πρέπει να καταλαβαίνει τον ίδιο του τον εαυτό, αφού στον άνθρωπο υπάρχει όλο το κακό και το καλό των ζώων.⁸

Στους μύθους του Αισώπου, λοιπόν, τα ζώα επιβιώνουν και συμπεριφέρονται, όπως οι άνθρωποι, έχουν ιδιότητες και υιοθετούν στάσεις ζωής ανθρώπινου τύπου. Πρέπει να σημειωθεί, ότι το στοιχείο της αλληλογραφίας του μύθου πραγματοποιείται μέσω της δυνατότητας που έχουν τα ζώα, να παρουσιάζονται και να δρουν σαν πραγματικοί άνθρωποι.⁹

Ο κόσμος των ζώων έχει συγκροτηθεί με βάση τον κόσμο των ανθρώπων. Στην κορυφή της κοινωνίας των ζώων βρίσκεται το λιοντάρι ως βασιλιάς, ακολουθούν τα άγρια ζώα σαρκοφάγα θηρία και στη συνέχεια τα αθώα και φυτοφάγα ζώα. Το ίδιο συμβαίνει και με τα πουλιά, που τα «ηνία» κρατάει ο αετός και στα θαλασσινά ζώα το δελφίνι. Κανονικά όλα, ανεξαιρέτως τα ζώα, δραστηριοποιούνται σε πράγματα, όμοια μ' αυτά των ανθρώπων, όπως η εκλογή βασιλιά, η πρόσκληση σε δείπνο και ανάλογες ανθρώπινες συνήθειες.¹⁰

Ο Piaget έρχεται να αιτιολογήσει το φαινόμενο του ανθρωπομορφισμού ή αλλιώς ανιμισμού, ανάγοντάς το στα χαρακτηριστικά της νηπιακής και της πρώτης παιδικής ηλικίας, που διαρκεί μέχρι και την εφηβεία. Για το παιδί δεν υπάρχει διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στα άψυχα αντικείμενα και στα ζωντανά. Καθελί, που υπάρχει έχει μια ζωή αρκετά όμοια με τη δική μας, γι' αυτό και συνηθίζει το παιδί να αποδίδει ζωή και ανθρώπινα χαρακτηριστικά σε άψυχα αντικείμενα.¹¹

Ο μύθος, εκτός από το ότι χαρίζει σε όλους λογική και ομιλία, δεν επιδιώκει να αυθαιρετήσει εναντίον της αλήθειας. Σε αντίθεση με άλλα όντα, τα ζώα σκέφτονται και μιλούν σαν άνθρωποι, αλλά ενεργούν σύμφωνα με τις δικές τους ιδιότητες. Για παράδειγμα, ο λύκος δεν κουράζεται, ποτέ να σκέφτεται, πως θα φάει κατσικάκια.

Τέλος, χαρακτηριστικό στοιχείο της λογοτεχνίας, καθώς και του τρόπου με τον οποίο το παιδί κατανοεί τον κόσμο γύρω του αποτελεί η προσωποποίηση του καλού και ου κακού και η συνεχής πάλη μεταξύ τους. Όπως στις ιστορίες το κακό στο πρόσωπο κάποιου ήρωα. Και οι δύο, όμως, αρνούνται το σχετικό χαρακτήρα των

ανθρώπων και δίνουν ώθηση μεγάλη σε ιδιότητες. Ο κακός είναι πάρα πολύ καλός και ο καλός τελείως, άμεμπτος.¹²

Η επικράτηση αυτών των δύο αντίθετων τύπων βοηθά τον άνθρωπο και μάλιστα, το παιδί να κατευθύνει σωστά τον ψυχισμό του. Οι έννοιες «καλός» και «κακός» δεν αποκαλύπτουν πολλά στοιχεία σ' αυτό, αλλά αυτό που πρωτεύει είναι τα πρόσωπα, που κάνουν καλά ή κακά έργα και φυσικά, τα ίδια τα έργα τους. διότι το παιδί δε διερωτάται: «Μήπως θέλω να γίνω καλός;» αλλά «Με ποιόν θα ήθελα να μοιάσω». Άρα, το στοιχείο του καλού και του κακού αποτελεί ένα, εξίσου σπουδαίο με τα άλλα, θέμα, που ενισχύει την αξεπέραστη σημασία των ζώων στους αισώπειους μύθους.¹³

Παραπομπές

1. Γιαννικοπούλου Α.Α. «Τα ζώα στους αισώπειους μύθους και η στάση των νηπίων απέναντί τους» περ. «Διαδρομές», τ. 42/1996, σελ.91
2. Επιθεώρηση Παιδικής Λογοτεχνίας, «Μύθοι και Μυθοποιοί», αφιέρωμα, Τόμος 2, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1987, σελ. 117.
3. Γιαννικοπούλου Α.Α., ο.π. σελ.91
4. Μερακλής Μ.Γ. «έντεχνος λαϊκός λόγος», εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1993, σελ. 213.
5. Χωρεάνθη Ελένη, «Η διαχρονική λειτουργία των αισώπειων μύθων» περ. «Διαβάζω», τ.167/1987, σελ. 38
6. Κατσαδώρας Κ. Γεώργιος, «Οι μύθοι των ζώων», άρθρο, σελ. 10.
7. Γιαννικοπούλου Α.Α., ο.π. σελ.93
8. Κατσαδώρας Κ. Γεώργιος ο.π. σελ. 7
9. Μερακλής Μ.Γ. ο.π. σελ. 212
10. Γιαννικοπούλου Α.Α., ο.π. σελ. 93
11. Σακελλαρίου Χάρης, «Το παραμύθι χτες και σήμερα – η ψυχοπαιδαγωγική και κοινωνική λειτουργία του», εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1995, σελ. 93
12. Γιαννικοπούλου Α.Α., ο.π. σελ. 94-95.
13. Σακελλαρίου Χάρης, «Το παραμύθι χτες και σήμερα – η ψυχοπαιδαγωγική και κοινωνική λειτουργία του» εκδ. Πατάκης, Αθήνα 1995, σελ. 40

Ποιοι μύθοι είναι κατάλληλοι για τα παιδιά

Υπάρχει ένα πλήθος από ιστορίες ή μυθιστορήματα με θέμα μυθολογικό, καθώς και θρύλοι για θεούς και ημίθεους, ζώα και φυτά, που προσφέρονται για τα μικρά παιδιά. Όλες αυτές οι διηγήσεις περιέχουν και κάποιο μήνυμα με τη μόνη διαφορά, ότι όλες δεν είναι κατάλληλες για τα παιδιά, αφού βασικά δεν προοριζόταν γι' αυτά. Διαμορφώθηκαν στον κόσμο των μεγάλων και γι' αυτό μια επιλογή, που ν' απευθύνεται σ' αυτά, συναντά αρκετά εμπόδια.¹ «Δεν είναι εύκολο να βρεθούν παραμύθια ή μύθοι πλήρη και άρτια, που να έχουν αρετές αφηγηματικές και συγχρόνως να προσαρμόζονται στη σύνθεση και στη φράση και για παιδαγωγικούς σκοπούς», γράφει ο Γ.Α. Μέγας.²

Οι σύγχρονες κοινωνίες και εκπαιδευτικές συνθήκες, που επικρατούν καθώς και οι νέες παιδαγωγικές και ηθικές αρχές προβάλλουν έντονα αρκετές αντιτιθέμενες απόψεις σχετικά με την ωφελιμότητα ή μη κάποιων μύθων. Γνωστό παράδειγμα τέτοιου μύθου είναι «ο τζίτζικας και το μυρμήγκη». Ο Πλάτωνας, ιδιαίτερα, ασχολήθηκε με το παιδαγωγικό κύρος των μύθων, όπου αναφερόμενος στην αγωγή των παιδιών λέει ότι «πρώτα στα παιδιά λέμε μύθους» και τέτοιοι είναι τα παραμύθια, οι μύθοι για τα ζώα κ.α. και για το λόγο ότι τέτοιες διηγήσεις εντυπωσιάζουν πολύ τα παιδιά, δε θα πρέπει η πολιτεία να επιτρέψει να ακούνε οποιουσδήποτε απ' αυτούς. Οι μητέρες μαζί με τους δασκάλους μπορούν να συμβάλουν σ' αυτό, αν διηγούνται στα παιδιά μύθους, που διαμορφώνουν και καλλιεργούν το χαρακτήρα τους.³

Τα στοιχεία, λοιπόν, που συνθέτουν ένα αξιόλογο παιδαγωγικό κείμενο και στην περίπτωση αυτή τους μύθους είναι σε γενικές γραμμές τα ακόλουθα:

- Πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στην ηλικία των παιδιών, στο πνευματικό τους επίπεδο, στις αντιληπτικές τους ικανότητες και

στο συναισθηματικό τους κόσμο. Όλα αυτά συνεπάγονται μια καλή γνώση της παιδικής ψυχολογίας.

- Πρέπει ο μύθος να έχει αισιόδοξη πλοκή και βέβαια ηθικού χαρακτήρα. Διότι για να προσελκύσει μια ιστορία το παιδί πρέπει να το διασκεδάζει και να του ξυπνά την περιέργειά του. αντίθετα, μύθοι που περιέχουν σκηνές φόβου και βίας ή αναφέρονται σε πάθη και μίση θεωρούνται σαφώς αντιπαιδαγωγικοί.⁴

- Πρέπει να ερεθίζει και να ενεργοποιεί τη φαντασία των παιδιών απουσιάζοντας εκείνη η τυπική, ψυχρή και ιστορική αφήγηση των σχολικών βιβλίων.⁵

- Καλό είναι να εκφράζει τις σύγχρονες ανθρώπινες σχέσεις, δηλαδή να περιστρέφεται διαχρονικά, δικαιώνοντας το καλό και καταδικάζοντας το κακό. Έτσι, εκπέμπει μια αισιόδοξη όψη της ζωής, βοηθώντας να καταλαβαίνει τις δυσκολίες, που συναντά και να λύνει τα θέματα, που το απασχολούν, απαιτώντας εμπιστοσύνη στον εαυτό του και στους άλλους.⁶

- Πρέπει ν' αποφεύγει τις έντονες συγκινήσεις, σταθεροποιώντας την ευαισθησία των παιδιών, που εύκολα «λυγίζουν» και κάνοντας πιο ευαίσθητους τους σκληρούς. Μ' άλλα λόγια στόχος είναι να επέρχεται η χαλάρωση και όχι η αναταραχή τους.

- Άξιο προσοχής είναι να υποβάλλει, όσα περισσότερα πρότυπα είναι δυνατόν για μίμηση.⁷

- Πρέπει τα πρόσωπα να προέρχονται από την οικογενειακή του ζωή και ν' αντιπροσωπεύουν διάφορες καταστάσεις και επαγγέλματα (εργατικός, αδιάφορος, ξυλοκόπος, αγρότης) και να αναφέρονται σε ζώα του περιβάλλοντος του παιδιού.⁸

- Τέλος, να προκαλεί για γλωσσική ανάπτυξη. Οι λέξεις να έχουν μια λογοτεχνική δύναμη, ώστε να προσεγγίσουν την ευαισθησία των παιδιών και να ενισχύουν τη φαντασία τους.⁹

Οι μύθοι του Αισώπου συγκεντρώνουν πολλά από τα παραπάνω κριτήρια, γι' αυτό είναι ανεπανάληπτοι στο είδος τους. Ο

αρχαίος μυθογράφος εξαιτίας όλων αυτών των χαρακτηριστικών του διαπαιδαγώγησε αμέτρητες γενιές με τους μύθους του. και δίκαια, αυτοί στις μέρες μας αποτελούν ένα αξιοπρεπές μέσο πατριδογνωστικής διδασκαλίας.¹⁰

Παραπομπές

1. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος, «Θέματα παιδικής Λογοτεχνίας – Α' ανιχνεύσεις», εκδ. Καστανιώτη», Αθήνα 1987, σελ. 94-95.
2. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος, «Η Ελληνική παιδική λογοτεχνία κατά την μεταπολεμική περίοδο», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1991, σελ. 82
3. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος, «Τέχνη και Τεχνική του παραμυθιού», έκδοση Β' εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2002, σελ. 63-64
4. Νάκου Ηλ. Αρετή, «Το παραμύθι στην προσχολική ηλικία και επιλογή 50 παραμυθιών» Ιωάννινα, σελ. 17
5. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος, «Θέματα παιδικής Λογοτεχνίας – Α' ανιχνεύσεις», εκδ. Καστανιώτη», Αθήνα 1987, σελ. 94-95.
6. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος, «Η Ελληνική παιδική λογοτεχνία κατά την μεταπολεμική περίοδο», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1991, σελ. 83
7. Νάκου Ηλ. Αρετή, ο.π. σελ. 19
8. Νάκου Ηλ. Αρετή, ο.π. σελ. 19
9. Νάκου Ηλ. Αρετή, ο.π. σελ. 19
10. Νάκου Ηλ. Αρετή, ο.π. σελ. 19

Αξιοποίηση των μύθων στο νηπιαγωγείο μετά την αφήγησή τους

Η αφήγηση μύθων στο νηπιαγωγείο κατατάσσεται στα πλαίσια του αισθητικού τομέα. Το παιδί βιώνει ποικίλες καταστάσεις μέσα από ένα τέτοιο λογοτεχνικό είδος, εμπλουτίζοντας τις εμπειρίες του. Δέχεται πολλά μηνύματα σε σχέση με τις ηθικές και κοινωνικές αξίες της εποχής. Και ακόμα ψυχαγωγείται, αποκτά πληροφορίες σχετικά με τον κόσμο και ενισχύεται η γλωσσική του ανάπτυξη.¹

Οι μεγάλοι παιδαγωγοί έχουν αποδώσει τεράστια σημασία στη χρήση των αισθήσεων στην αγωγή και τη μάθηση, αφού κανόνας της εκπαίδευσης είναι η χρήση, όσο το δυνατόν, πιο πολλών απ' αυτών. Καλό είναι να κατακτήσουν τα παιδιά τη γνώση με δημιουργικά και ανακαλυπτική συμμετοχή, αποφεύγοντας τη λεγόμενη «ταϊστική» μέθοδο διδασκαλίας.² Κάτι τέτοιο είναι δυνατό να επιτευχθεί μέσα από τους δευτερεύοντες στόχους της αφήγησης, που είναι σφαιρικής και πολύπλευρης σημασίας. Καλλιεργούν και αναπτύσσουν τον ψυχοκινητικό, νοητικό, συναισθηματικό, κοινωνικό και ηθικό τομέα. Το παιδί μέσα απ' όλες αυτές τις δραστηριότητες θα εκφραστεί δημιουργικά, θα προβληθεί εσωτερικά, θα επικοινωνήσει και θα συνεργαστεί με τους άλλους, καθώς και θα χαλαρώσει σωματικά και ψυχικά.³

1) Όσον αφορά τώρα την επιτυχία μετάδοσης του μύθου, είναι απαραίτητη η αφήγησή του και όχι η ανάγνωσή του. χρέος του δασκάλου, αλλά και του γονιού είναι να γνωρίζει καλά το περιεχόμενό του. αυτό δε σημαίνει ότι πρέπει να το ξέρει ακριβώς όπως είναι, απ' έξω, μ' άλλα λόγια να το αποστηθίζει, αλλά ούτε να προσπαθεί να το θυμηθεί την ώρα της αφήγησης. Απλά, χρειάζεται να είναι τόσο πιστός στο κείμενό του, ώστε να εκπέμπει μέσα απ' αυτό την προσωπική του ανάσα, τη ζεστασιά και το θαυμασμό του. Διότι η σωστή αφήγηση συνιστά όλες τις προϋποθέσεις της

επικοινωνίας μεταξύ δασκάλου και μαθητή, αποτελώντας, ίσως και την πρώτη καλλιτεχνική έκφραση του παιδιού.⁴

2) Αμέσως μετά την αφήγηση έπεται η συζήτηση πάνω στο μύθο, που είτε γίνεται αυθόρμητα, είτε βάση κάποιου προγραμματισμένου σχεδίου.

Τα παιδιά παίρνουν την πρωτοβουλία και διατυπώνουν ερωτήσεις, απορίες ή σχόλια πάνω στην όλη πλοκή της ιστορίας. Παίρνουν αφορμή από τα διαδοχικά επεισόδια και από τη στάση ή τη συμπεριφορά των ηρώων. Κάποιες φορές, η νηπιαγωγός καλείται να δώσει απάντηση σε γνωστικά θέματα, που προκύπτουν από τη στάση ή τη συμπεριφορά των ηρώων. Κάποιες φορές, η νηπιαγωγός καλείται να δώσει απάντηση σε γνωστικά θέματα, που προκύπτουν από την αφήγηση και προβληματίζουν τα παιδιά.

Άλλωστε, την πρωτοβουλία κατέχει η ίδια η νηπιαγωγός και είναι ο συντονιστής της συζήτησης κάνει ερωτήσεις προβληματισμού σ' αυτά, προκαλώντας τη σκέψη και τη δημιουργικότητά τους. επιπλέον, τα καλεί να βρεθούν και να σκεφτούν, τι θα έκαναν στη θέση των ηρώων. Και δεν παραλείπει αναφερθεί σε ηθικές αξίες, που προβάλλονται μέσα από την αφήγηση και να τις συζητήσει εκτενώς μαζί τους.⁵

3) Η αναδιήγηση του μύθου είναι μια δραστηριότητα που παρουσιάζεται με τις εξής μορφές:

- με ένα παιδί: Εδώ, η αναδιήγηση εμφανίζει ποικιλία στο λόγο ανάλογα με το μαθητή, που διηγείται. Γιατί οι άνθρωποι διαφέρουν ως προς τη γλώσσα, τα ήθη και τα έθιμα, όμως, οι διηγήσεις προσεγγίζουν το ίδιο μοτίβο, τον ίδιο πυρήνα του και τη βαδική μορφή του. αλλά και το παιδί του νηπιαγωγείου μπορεί να προσθέσει στοιχεία στο μύθο, ν' αλλάζει ή να παραλείψει κάποια.⁶
- με περισσότερα παιδιά: Η νηπιαγωγός αναθέτει σ' ένα παιδί ν' αρχίσει την αναδιήγηση και μετά συνεχίζει κάποιο άλλο κι αυτό γίνεται με πολλά παιδιά, μέχρι να ολοκληρωθεί η

ιστορία. Αυτή η τακτική καλλιεργεί την προσοχή των μαθητών, ώστε ν' αποδώσουν όλα τα γεγονότα και με τη σωστή τους πορεία.⁷

- με το φανελοπίνακα: Η νηπιαγωγός έχει φτιάξει μόνη της ή με τα παιδιά τις εικόνες των ηρώων. Οι εικόνες τοποθετούνται διαδοχικά πάνω στον φανελοπίνακα και τα παιδιά πρέπει ν' αφηγηθούν σωστά το μύθο. Τους αρέσει πολύ, όταν παίρνει μορφή η ιστορία και, πολλές φορές, προσθέτουν και τα δικά τους στοιχεία.⁸
- και μ' επίδειξη των εικόνων: Τα παιδιά κοιτάνε τις εικόνες του μύθου και τον αναδιηγούνται. Η εικόνα είναι εκείνο το μέσο, που ζωντανεύει το περιεχόμενο της αφήγησης βοηθώντας το παιδί ν' αναγνωρίσει την εξέλιξη. Αυτό προσφέρει αυτοπεποίθηση και ικανοποίηση στο παιδί, αφού μόνο του, πλέον προεκτείνει την ιστορία. Και επίσης, καλλιεργείται η δημιουργική του φαντασία και ο λόγος του.⁹

4) Ο μύθος διαθέτει και την εικαστική του διάσταση.

- Μ' έναυσμα την επίδειξη των εικόνων το παιδί αποδίδει στο χαρτί τις φιγούρες των ηρώων του μύθου ή ότι, του έκανε εντύπωση, καθώς είναι γνωστό, ότι αυτές το επηρεάζουν συγκινησιακά. Υπάρχουν πολλά υλικά, που μπορούν ν' αποδειχθούν δημιουργικά για τα παιδιά σ' αυτό το σημείο, όπως ξυλομπογιές, μαρκαδόροι, κηρομπογιές και νερομπογιές και μέσα από κολλάζ και την πηλοπλαστική, σπουδαίες τεχνικές, μπορεί ν' αναπαραστήσει τους πρωταγωνιστές.¹⁰

Το παιδί μπορεί να ζωγραφίσει και σκηνές ή φιγούρες, που δεν απεικονίζονται στις κάρτες (του φανελοπίνακα ή του βιβλίου). Είναι πολύ χρήσιμο να το αφήσουμε να ζωγραφίσει μόνο του, γιατί έτσι καλλιεργείται η φαντασία και η προσωπικότητά του. αν και όλα τα παιδιά έχουν ακούσει τον ίδιο μύθο, ωστόσο το καθένα φαντάζεται διαφορετικά τα πρόσωπα και τους τόπους. Τα σχέδιά

τους μπορεί να είναι από πολύ απλά μέχρι πολύ σύνθετα. Όμως, είναι γεμάτα ζωή και δύναμη.

Επιπλέον, σε κάθε νηπιαγωγείο υπάρχουν διάφορα άχρηστα αντικείμενα, όπως υφάσματα, χάντρες, κοχύλια, κουτιά, κλωστές και πλήθος άλλων. Όλα αυτά μπορεί να τα χρησιμοποιήσει για να εκφραστεί με διάφορους καλλιτεχνικούς τρόπους, φτιάχνοντας ζωάκια, ανθρώπους, σπίτια και πολλά άλλα.¹¹

5) Η ανατροπή της εξέλιξης του μύθου εντυπωσιάζει, ιδιαίτερα, ως ιδέα τα παιδιά. Η νηπιαγωγός παρεμβαίνει στο τέλος του μύθου και τα ενθαρρύνει ν' αλλάξουν την πλοκή του, όπως εκείνα φαντάζονται. Έτσι αποτρέπεται το τέλος του γνωστού μύθου και η λύση είναι, πλέον πολλαπλή αφού κάθε παιδί δίνει τη δική του.¹²

6) Η δημιουργία ποιήματος, ενδιαφέρουσα δραστηριότητα, αλλά απαιτεί πολλούς πειραματισμούς σε διάφορες φάσεις από τα παιδιά. Με βάση την ιστορία που άκουσαν, καλούνται να φτιάξουν ένα ποίημα, δίνοντας σαν παράδειγμα 2 ή 3 στίχους η νηπιαγωγός.¹³

7) Η παντομίμα ή μίμηση είναι μια ενασχόληση, κατά την οποία οι κινήσεις αντικαθιστούν το λόγο. Επιλέγονται δύο ή τρεις ήρωες του μύθου σε καθορισμένα επεισόδια και μερικά παιδιά προσπαθούν να τους αναπαραστήσουν με κινήσεις.¹⁴

8) Η διαδικασία της ανάγνωσης στοχεύει, ώστε να μάθει το παιδί να συνδέει το γραπτό λόγο με τον προφορικό. Η νηπιαγωγός ζυγαφίζει, πάλι μόνη της ή με τα παιδιά καρτέλες με τους ήρωες και τα αντικείμενα του μύθου. Η ίδια γράφει σε άλλες καρτέλες με λέξεις τα παραπάνω στοιχεία. Δείχνει τις καρτέλες – εικόνες στα παιδιά και τους ζητάει να πουν τι βλέπουν. Έπειτα, τοποθετεί εικόνα με καρτέλα – λέξη δίπλα – δίπλα, αφού τις διαβάσει δυνατά. Και αφού τις ανακατέψει, τους ζητάει να δημιουργήσουν τα ζευγάρια.¹⁵

9) Ως συνακολουθία της ανάγνωσης προτάσσεται η γραφή, που συνδέεται με την αγωγή του ματιού και του χεριού και πρόκειται για κίνηση του σώματος στο φυσικό χώρο, έτσι που να μαρτυρούν

την πορεία δράσης του μύθου. Τα παιδιά καλούνται να τη περπατήσουν καις τη συνέχεια να τη μεταφέρουν με μολύβι σε μια κόλλα χαρτί.¹⁶

10) Ο τομέας των προμαθηματικών έχει σκοπό να προετοιμάσει το παιδί πάνω σε κάποιες βασικές έννοιες, που είναι δυνατό να γίνουν αντιληπτές σύμφωνα με την ηλικία του. Τέτοιες είναι οι χωροχρονικές σχέσεις, η ταξινόμηση πραγμάτων, η σύγκριση μεγεθών, η διάταξη αντικειμένων και γεγονότων, καθώς και οι αντιστοιχίσεις. Όπως ένας μύθος «Ο λαγός και η χελώνα» αναφέρεται σ' ένα μικρό ζώο (τη χελώνα) και ένα μεγάλο ζώο (το λαγό).¹⁷

11) Το κουκλοθέατρο είναι το ζωντάνεμα ενός μύθου ή παραμυθιού με ήρωες κούκλες. Τα παιδιά τις κρατούν στα χέρια τους και απέναντι από τα άλλα παιδιά ξεκινούν την ενσάρκωση των ρόλων. Αγαπημένη δραστηριότητά τους, η οποία παρουσιάζεται πίσω από τη σκηνή με δύο μορφές.¹⁸

- Από τη νηπιαγωγό, που επιχειρεί να παίξει το έργο για τα παιδιά, λαμβάνοντας υπόψη τις προϋποθέσεις μεταφοράς ενός μύθου στο κουκλοθέατρο.
- Από τα ίδια τα παιδιά, κάτι που απαιτεί προσοχή και καλή οργάνωση. Αυτά πρέπει να συνεργαστούν μεταξύ τους, να τους μιμηθούν και να αποδώσουν όλοι μαζί τα διαλογικά μέρη.

Και φυσικά, χρειάζεται να γίνει μια σωστή επιλογή έργου με σύντομη διάρκεια, διαλόγους και λίγα πρόσωπα. Καλλιεργείται η φαντασία, ο αυτοσχεδιασμός, ο λόγος τους και η τέχνη της μίμησης. Η κούκλα, ως στοιχείο από μόνο του, συμβάλει στην ψυχαγωγία του παιδιού και στην έμμεση αβίαστη μάθησή του.¹⁹

12) Ένας μύθος προσφέρεται και για δραματοποίηση στο σχολείο. Δραματοποίηση, λοιπόν είναι η μετατροπή, ανάπλαση και επεξεργασία ενός αφηγηματικού έργου μέσω του δραματικού κώδικα

και την απόδοσή του από τα παιδιά και βασίζεται, καθαρά σ' ένα δομημένο υπάρχον κείμενο, όπως ο μύθος.

Μια τέτοια δραστηριότητα δε μπορεί να γίνει, αμέσως μετά την αφήγηση αλλά χρειάζεται χρόνο. Χρόνος, τόσο για τη κατασκευή κουστουμιών και σκηνικών από τα ίδια τα παιδιά, όσο και χρόνος για την προετοιμασία των σκηνών της ιστορίας. Όπως και στο κουκλοθέατρο, έτσι και εδώ, πρέπει να επιλέξουν τους ρόλους τους και να μιμηθούν τους ήρωές τους, ως ανθρώπινη οντότητα τώρα.²⁰

Τα παιδιά αυτοσχεδιάζουν, μιμούνται τρόπους συμπεριφοράς, ανακαλύπτουν τις δυνατότητές τους και εκφράζονται ελεύθερα, λεκτικά και σωματικά. Η νηπιαγωγός δεν τα κατευθύνει όλα αυτά, αλλά εμπυχώνει και δίνει ερεθίσματα στα παιδιά.

Παραπομπές

1. «Βιβλίο δραστηριοτήτων για το νηπιαγωγείο», βιβλίο νηπιαγωγού, εκδ. Οργανισμός εκδόσεων διδακτικών βιβλίων, Αθήνα 1991, σελ. 182
2. Αναγνωστόπουλος δ. Βασίλειος – Λιάπης Κώστας (επιμέλεια), «Λαϊκό παραμύθι και παραμυθάδες στην Ελλάδα», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1995, σελ. 141
3. Κουλουμπή – Παπαετροπούλου Κούλα, «Η τέχνη της αφήγησης» εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1997, σελ. 181
4. Ανδίκος Ευάγγελος, «Ο παππούς – αφηγητής και το νηπιαγωγείο πλανητική σκέψη και (η) τοπικός πολιτισμός», Πρακτικά ημερίδας «Το παραμύθι και η εκπαίδευση», Φλώρινα 1994, σελ.136
5. Κουλουμπή – Παπαετροπούλου Κούλα, ο.π. σελ.182-183
6. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος, «Γλωσσικό υλικό για το νηπιαγωγείο», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1998, σελ.173
7. Κουλουμπή – Παπαετροπούλου Κούλα, ο.π. σελ.188
8. Κουλουμπή – Παπαετροπούλου Κούλα, ο.π. σελ.188
9. Μιχαλοπούλου – Δημάκη Ελένη, «Μορφές δραστηριοτήτων του νηπιαγωγείου», Αθήνα 1986, σελ.150
10. Κουλουμπή – Παπαετροπούλου Κούλα, ο.π. σελ.185
11. Γκλυν Τόμας Ανζελ Σίλη, «Η ψυχολογία του παιδικού σχεδίου», (μετάφραση Μπονώτη Φαννή), εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1997, σελ.17
12. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος, «Γλωσσικό υλικό για το νηπιαγωγείο», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1998, σελ.197
13. Κουλούμπη – Παπαετροπούλου Κούλα, ο.π., σελ.191
14. Κουλούμπη – Παπαετροπούλου Κούλα, ο.π., σελ.191
15. «Βιβλίο δραστηριοτήτων για το νηπιαγωγείο» ο.π., σελ.282-283
16. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος, ο.π., σελ.264

17. Κουτσοβάνου Ευγενία και Ομάδα εργασίας, «Μορφές και τρόποι εργασίας στο νηπιαγωγείο», έκδοση Στ' εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1998, ο.π., σελ.298-320
18. Κουτσοβάνου Ευγενία και Ομάδα εργασίας, ο.π., σελ.169
19. Κουλούμνη – Παπαετροπούλου Κούλα, ο.π., σελ.190-191
20. Σέξιου Περσεφόνη, «Δραματοποίηση», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1998, σελ.31
21. Σέξιου Περσεφόνη, ο.π., σελ.19
22. Κουτσοβάνου Ευγενία και Ομάδα εργασίας, ο.π., σελ.119-120
23. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος – Λιάπης Κώστας (επιμέλεια) ο.π., σελ.136
24. Κουλούμνη – Παπαετροπούλου Κούλα, ο.π., σελ.194
25. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος – Λιάπης Κώστας (επιμέλεια) ο.π., σελ.140

Πως ταυτίζονται οι χαρακτήρες των παιδιών με τους χαρακτήρες των ζώων

Οι αντιλήψεις για μια σύνδεση, του παιδιού με το ζώο δεν αποτελούν θέμα καινούρια. Ίσως βέβαια έρχεται σε αντίθεση η αθωότητα, που χαρακτηρίζει το παιδί με τη ριζικά διαφορετική θεωρία για το ζώο και την αγριότητα που το αντιπροσωπεύει. Όμως, στη λογοτεχνία του 19^{ου} αιώνα, το ζώο έχανε σιγά – σιγά τη φυσική του διάσταση, που το έκανε να διαφέρει από τον άνθρωπο και χρησίμευε ως μέσο για κοινωνική και πολιτική κριτική. Εκείνη την εποχή τα ζώα παρουσιάζονταν στις εικόνες βιβλίων να μιλούν, να συμπεριφέρονται, αλλά και να ντύνονται, όπως οι άνθρωποι. Απαλλαγμένα, λοιπόν από τα ζωώδη τους στοιχεία μπορούσαν εύκολα να συνδεθούν με τα παιδιά.¹

Από το 1880 κι έπειτα εμφανίζονται στα παιδικά περιοδικά ιστορίες που αναφέρονται στις σχέσεις παιδιών – ζώων ή στις περιπέτειες ανθρωπόμορφων ζώων, στις οποίες αποκαλύπτεται, η συμβολική ταύτιση παιδιού και ζώου. Το ζώο είναι τις πιο πολλές φορές προσκολλημένο στον κόσμο των ανθρώπων. Οι κλασικοί ήρωες αλεπού, λύκος, γάιδαρος, παραμένουν στους νέους μύθους δίχως ν' αλλάζει ο χαρακτήρας τους. Δίπλα σ' αυτούς τους γνωστούς πρωταγωνιστές παρουσιάζονται κι άλλα πρόσωπα, που βρίσκονται πιο κοντά στο παιδί και τα προβλήματά του. πρόκειται για κατοικίδια μικρά ζώακια, όπως κοτοπουλάκια, παπάκια, γατάκια, σκυλάκια και ποντικάκια, που βρίσκονται γύρω από το σπίτι, σ' ένα χώρο πολύ κοντά στον άνθρωπο. Κοντά σ' αυτά τα ζώα υπάρχουν οι γονείς τους, τονίζοντας μ' αυτόν τον τρόπο τη σχέση μεταξύ μητέρας και παιδιού.²

Αυτή η ταύτιση, λοιπόν, του ανθρώπου με το ζώο στηρίζεται στην ομοιότητα των καταστάσεων, που ζουν τα παιδιά και τα ζώα – ήρωες της ιστορίας. Και τα δύο περνούν το διάστημα μάθησης και διαπαιδαγώγησης. Έτσι εμφανίζονται ήσυχια και άτακτα ζώακια, που

θέλοντας ν' απαλλαγούν από τους γονείς τους, ξεκινούν για έναν άλλο κόσμο. Αυτό, όμως, φτάνει μέχρι την πόρτα του σπιτιού και τόσο τα παιδιά, όσο και τα ζώα επιστρέφουν μετανιωμένα στην μητέρα τους. Και οι δύο αντιμετωπίζουν κοινά προβλήματα κι ανησυχίες.³

Πολλές παραλλαγές έχουν ως θέμα τους τη βοήθεια του δυνατού προς το αδύναμο και γίνεται αναφορά στο μύθο του λιονταριού και του ποντικιού. Αυτό το θέμα, γνωστό από τη γραφή και την προφορική παράδοση προσαρμόζεται για τα παιδιά. Ο μικρός, λοιπόν, αδύναμος ήρωας υποκαθιστά ή αντιπροσωπεύει το μικρό παιδί, που νιώθει κατώτερο εξαιτίας της ηλικίας του. Η νίκη, τελικά, του αδυνάτου σε σχέση με το δυνατό και σε συνδυασμό με τον ανθρωπομορφικό χαρακτήρα του βοηθούν στην ταύτισή του με το παιδί. Αυτό το θέμα παρουσιάζεται με 2 τρόπους: α) ο αδύναμος νικά το δυνατό β) ο δυνατός προσφέρει βοήθεια προς τον αδύναμο.⁴

Τώρα, σε αντίθεση μ' εκείνες τις ιστορίες, όπου ο ήρωας αντιλαμβάνονταν την αδυναμία του και την έλλειψη μέσων για να νικήσει, ο μύθος για τη βοήθεια του αδυνάτου δεν περιορίζεται στον κόσμο των ζώων και η ταύτιση πάντα δε λειτουργεί. Διότι υπάρχουν και οι διηγήσεις, που αναφέρονται στην άθλια συμπεριφορά των ζώων από τα παιδιά και εκεί, τα ζώα μιλούν για τα παθήματά τους.⁵

Τέλος, σε μια έρευνα της Γιαννικοπούλου σ' αυτό το θέμα, ζητήθηκε από τα παιδιά να διαλέξουν ποιος ήρωας θα ήθελαν να είναι από 6 μύθους που τους διαβάστηκαν. Ένα μεγάλο ποσοστό, το 75% θέλησε να παίξει το ρόλο του θετικού προσώπου του μύθου, συνεπώς, επέλεξαν να ταυτιστούν μ' αυτό. Αν και υπήρξαν διαφωνίες σχετικά με το χαρακτήρα του ήρωα, που διακυμάνθηκε από πολύ κακό μέχρι πολύ καλό, τα νήπια έδειξα, ότι το σπουδαιότερο κριτήριο ταύτισής τους μ' έναν ήρωα είναι ο κοινωνικά και ηθικά αποδεκτός χαρακτήρας του. Εντύπωση προκαλεί, ότι τα παιδιά επέμεναν στην επιλογή του ήρωα, ακόμα και για τους μύθους, που κατέληγαν με το θάνατο του ευνοημένου ήρωα.⁶

Το δεύτερο κριτήριο ταύτισής τους με τους ήρωες ήταν το ενδιαφέρον, που είχε η συμπεριφορά τους, καθώς τα νήπια ευχαριστιούνταν μ' εκείνον, που επιτέλεσε όμορφες και αξιόλογες πράξεις. Έτσι, όμως, προτιμούσαν ταυτόχρονα και ήρωες, που είχαν και ελαττώματα. Ο πρωταγωνιστής έφτανε να συνδυάζει ηθικά αποδεκτό χαρακτήρα με δραστήρια στάση και ελκυστική συμπεριφορά σύμφωνα με τις προτιμήσεις τους. Τέλος, το τρίτο κριτήριο ήταν η τελική έκβαση της ιστορίας. Δηλαδή, το πρόσωπο, το οποίο νικά και αποδεικνύεται ο πιο δυνατός και έξυπνος, προτιμάται από τα παιδιά. Πολύ ελάχιστα ήταν τα παιδιά, που επέλεξαν τον αγαπημένο ήρωα με βάση κάποιο κοινό στοιχείο, που παρουσιάζει μ' αυτόν. Όλα αυτά απεικονίζουν την ταύτιση του παιδιού με τους ήρωες, πάντα, σύμφωνα με τις δικές του προσωπικές απαντήσεις, που δεν παύουν να είναι αξιόλογες.⁷

Παραπομπές

1. Καπλανόγλου Μαριάνθη, «Ελληνική λαϊκή παράδοση» εκδ. Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 1988, σελ.84-85
2. Καπλανόγλου Μαριάνθη, ο.π. σελ.85-87
3. Καπλανόγλου Μαριάνθη, ο.π. σελ. 87-88
4. Καπλανόγλου Μαριάνθη, ο.π. σελ.81-82
5. Καπλανόγλου Μαριάνθη, ο.π. σελ.82-83
6. Γιαννικοπούλου Α.Α. «Κριτήρια ταύτισης του νηπίου με τους ήρωες της λογοτεχνίας» περ. «Διαδρομές», τ.37/1995, σελ.56-57
7. Γιαννικοπούλου Α.Α., ο.π. σελ.57

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Η αισθητική με τη στενή έννοια η διδασκαλία του ωραρίου, με την ευρύτερη έννοια-αναφορά στα καλλιτεχνικά μέσα και τις καλλιτεχνικές ενέργειες, γενικά, αναζητά την καλλιτεχνική μορφή του μύθου και του παραμυθιού. Η εικονογράφηση τους χρησιμοποιείται από πολύ παλιά. Ιδιαίτερα, σήμερα που η εικόνα έχει εξελιχθεί σε κύριο μέσο επικοινωνίας, παίζει σημαντικό ρόλο η εικονογράφηση ενός τέτοιου κεφαλαίου, όπως οι μύθοι, επιδρώντας καθοριστικά στην αισθητική του παιδιού διότι πάνω απ' όλα οι μύθοι είναι μία μορφή τέχνης, που ο κύριος σκοπός της είναι καθαρά αισθητικός.¹

Ο έντυπος λόγος ενός μύθου αποτελεί ένα ζωντανό μέρος, όπου το παιδί βρίσκει στοιχεία, που εμπλουτίζουν τη φαντασία του. Η εικόνα όμως, έρχεται να του λύσει της απορίες, που του δημιουργεί η περιγραφή του κειμένου. Μια καλή εικονογράφηση συντελεί στην οικειοποίηση του παιδιού με το κείμενο. Οι εικόνες είναι αυτές, που πραγματικά το προσελκύουν, μιλούν καλύτερα στην ψυχή του και είναι γνωστή η φράση «Μια εικόνα αξίζει, όσες χίλιες λέξεις». Το παιδί πολλές φορές μετά την αφήγηση του μύθου παρατηρεί τις εικόνες και τις επεξεργάζεται καλά. Με τη φαντασία του προσθέτει καινούρια στοιχεία. Του προκαλείται η ιδέα να πάρει ένα χαρτί και να ζωγραφίσει, όσα άκουσε.² Το σχέδιο είναι το απλούστερο εικαστικό μέσο για αυθόρμητη έκφραση του παιδιού. Και το ίδιο προσπαθεί να αναπαραστήσει τους ήρωες και τις σκηνές του μύθου, κάτι που αναπτύσσει τη φαντασία του ακόμη περισσότερο.

Το παιδί, διαβάζοντας ένα μύθο με εικόνες απλές και χαρούμενες, παίρνει, εκτός από τα πρώτα μαθήματα ζωγραφικής και τα πρώτα μαθήματα για τις αισθητικές κατηγορίες, που χαρακτηρίζουν την πράξη των προσώπων. Με τις κατάλληλες διαβαθμίσεις και τις αντιθέσεις με τους τονισμούς και τις απαλύνσεις

των χρωμάτων ο εικονογράφος ενισχύει τη ζωντάνια τους.³ Το χρώμα δημιουργεί διάφορα συναισθήματα στο παιδί ανάλογα με την ψυχοσύνθεσή του και, ιδιαίτερα, τα φωτεινά σε αντίθεση με τα σκοτεινά χρώματα διεγείρουν ευχάριστα συναισθήματα. Αν οι εικόνες είναι απλές και ξεκάθαρες, θα το προκαλέσουν για μία δική του σύνθεση, όπως μία εικονογράφηση-ζωγραφική.⁴

Ο μύθος συνιστά ένα άριστο μέσο για την αισθητική μόρφωση του και από άποψη μορφής και περιεχομένου.¹ Η λιτότητα στο ύφος και τα εκφραστικά μέσα, η συντομία του (έγκειται σε ένα επεισόδιο) και το ευκολονόητο περιεχόμενό του γεννούν στο παιδί το θαυμασμό και την ανιδιοτελή συγκίνηση, την οποία προκαλεί κάθε καλλιτέχνημα. Κι όταν το κείμενο αυτό έχει λογοτεχνική μορφή, τότε αποτελεί το καταλληλότερο μέσο για την καλλιέργεια και ανάπτυξη του καλαισθητικού συναισθήματος του.⁵

Δημιουργείται μια αγάπη για το σύμμετρο, τη λιτή και σαφή έκφραση και επομένως, για το ωραίο, το οποίο ενυπάρχει μέσα σε μία απλή, αλλά τόσο περιεκτική διήγηση, όπως είναι ο μύθος. Με αυτόν τον τρόπο παρέχεται σε όλα τα παιδιά ένα πανόραμα τρόπων και δρόμων για να νιώσουν την καλαισθησία και να την προσεγγίσουν μέσα στην τέχνη σε συνάρτηση και με την ίδια τους τη ζωή.⁶

Οπωσδήποτε, μία τέτοια διασκεδαστική διήγηση προσφέρει και αισθητική απόλαυση, χαρά και συγκίνηση για τις περιπέτειες του ήρωα. Μάλιστα, μαζί με το παιχνίδι προσφέρουν τη μεγαλύτερη χαρά στα παιδιά. Και αυτό αποδεικνύεται από την έκφρασή τους, όταν ακούν τη διήγηση του, πόσο καθηλωμένα και προσεκτικά είναι. Και είναι πολύ κερδισμένα τα παιδιά, που ακούν ζωόμυθους στο σχολείο. Γιατί όσα δεν ακούν τέτοιους, αλλά και παραμύθια κατά την παιδική τους ηλικία έχουν μειωμένη φαντασία και αντιμετωπίζουν τη ζωή με σκληρότητα και μελαγχολία. Και ιδιαίτερα, οι επαναλήψεις ή οι συμβάσεις, που τους διέπουν - τις περισσότερες φορές - προκαλούν τη χαρά τους, με άλλα λόγια την αισθητική χαρά και ευχαρίστηση

τους, όταν αναγνωρίζουν κάτι, που το έχουν δει, το έχουν ακούσει ή, ήδη, το γνωρίζουν.⁷

Παραπομπές

1. Ανδίκος Ευάγγελος (επιμέλεια)- Μερακλής Μ.Γ (εισαγωγή), «Από το παραμύθι στα κόμικ-παράδοση και νεωτερικότητα», εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1996, σελ. 16.
2. Νάκου Ηλ. Αρετή «Το παραμύθι στην προσχολική ηλικία και επιλογή 50 παραμυθιών» Ιωάννινα, σελ. 23.
3. Επιθεώρηση παιδικής λογοτεχνίας, «Το παραμύθι και οι παραμυθάδες» (αφιέρωμα), τόμος 3^{ος}, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1988, σελ. 146.
4. Νάκου Ηλ. Αρετή, ο.π σελ. 23.
5. Σπυροπούλου Ζωή, «Μύθοι περί ζώων», έκδοση Β', εκδ. Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 1988, σελ. 13.
6. Αναγνωστοπούλου Δ. Βασίλειος, «Γλώσσα και λογοτεχνία στην εκπαίδευση», Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Βόλος 1999, σελ. 105.
7. Κουλουμπή Παπαετροπούλου Κούλα, «Η τέχνη της αφήγησης», εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1997, σελ. 211.

Η ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Για τον άνθρωπο, οποιασδήποτε ηλικίας και αν είναι αυτός, τέχνη σημαίνει γνώση και μέσο έκφρασης. Η δημιουργία τέχνης γίνεται ανάγκη απελευθέρωσης και τόλμης. Ο Freud τοποθετεί τη δημιουργία της τέχνης στην ανάγκη εκπλήρωσης επιθυμιών. Το παιδί-καλλιτέχνης δημιουργεί ένα κόσμο φαντασίας για να επενδύσει εκεί τα συναισθήματά του. Το παιδί από ανάγκη δημιουργεί χάρτινους, φανταστικούς κόσμους, για να βιώσει ότι δεν μπορεί στην πραγματικότητα. Έτσι η τέχνη γεννήθηκε ως ένα μέσο για να προσαρμόζει ο άνθρωπος αυτά που δεν μπορεί να αποδώσει με άλλο τρόπο.¹

Σύμφωνα με τον E.B.Feldman, οποιοσδήποτε αναλάβει να διδάξει Τέχνη, χωρίς να έχει σημασία το επίπεδο, οφείλει να γνωρίζει, τι είναι τέχνη.

«Η Τέχνη», γράφει ο Παπανούτσος, «μας κάνει να ζήσουμε μύριες ζωές, ν' απλώσουμε την εσωτερική ύπαρξή μας σε τόπους και καιρούς μακρινούς ή και απίθανους ακόμη. Μαζί της δεν υπάρχομε τώρα, αλλά πάντοτε, δε ζούμε εδώ, αλλά παντού, δεν είμαστε ένας, αλλά αναρίθμητοι άνθρωποι. Πλημμυρίζουμε από ζωή». ²

Όπως επισημαίνουν παιδαγωγοί και ψυχολόγοι, η Τέχνη είναι αναγκαία για τη σωστή ανάπτυξη και διαπαιδαγώγηση του νέου ανθρώπου, γι' αυτό και θεωρείται αναμφισβήτητη η παιδευτική της αξία. Για πολλούς δημιουργούς η Τέχνη θεωρείται αρχή και μέσο αυτογνωσίας. Το έργο Τέχνης είναι μία μορφή αυτό-ενδοσκόπησης και αυτό-αποκάλυψης καθώς επίσης και ένας ιδιότυπος τρόπος αυτό-ψυχανάλυσης.³

Ο παιδαγωγός, με τους μύθους, βοηθάει τα παιδιά να εμπνευστούν, παρατηρώντας το φυσικό και ζωικό περιβάλλον και τα μαθαίνει να ερμηνεύουν αυτό που βλέπουν με το δικό τους

προσωπικό τρόπο. Δίνει την ευκαιρία σ' αυτά να εκφράσουν, ελεύθερα, σκέψεις, συναισθήματα και εμπειρίες.

Καλλιεργεί τη διάθεση τους για δημιουργικότητα, έξω από κάθε δέσμευση, κανόνα και κριτική. Θυμάται, πάντα, ότι η τέχνη δεν αποσκοπεί στο ωραίο. Σκοπός της δεν είναι να παρακινηθούν τα παιδιά να δημιουργήσουν έργα τέχνης. «Δεν αποβλέπει», όπως είπε ο Freinet «στο να κάνει κάθε παιδί καλλιτέχνη, αλλά να του δώσει τις χάρες του καλλιτέχνη». Γι' αυτό και είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ελεύθερη δημιουργία και όχι με τη μίμηση και τη διδασκαλία.⁴

Η τέχνη στο σχολείο μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως μέσο καταξίωσης, ιδιαίτερα των παιδιών με μικρές δυνατότητες, πράγμα που είναι δύσκολο, ίσως, να συμβεί μέσα από τα άλλα μαθήματα. Κάτι τέτοιο, βέβαια, μπορεί να γίνει, όταν ο παιδαγωγός, στις διάφορες δραστηριότητες γύρω από την τέχνη, ξέρει να δέχεται και να αξιοποιεί τις δυνατότητες των παιδιών, όποιες και αν είναι αυτές. Μια τέτοια στάση από μέρος του παιδαγωγού ενθαρρύνει τα παιδιά και τα βοηθάει να αποκτήσουν αυτοπεποίθηση, γεγονός που θα δώσει στην εκπαίδευση μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας.⁵

Γνωρίζοντας ο παιδαγωγός τα ενδιαφέροντα και τις δεκτικές δυνάμεις του παιδιού, επιλέγει τον πιο κατάλληλο τρόπο για να φέρει σε επαφή την εύπλαστη ψυχή του με τις αισθητικές αξίες. Βοηθάει το παιδί να αναπτύξει το γούστο και την ικανότητα να ξεχωρίζει, να νιώθει και να επιζητεί το ωραίο. Το μαθαίνει να έχει τα μάτια ανοιχτά και τις αισθήσεις δεκτικές σε κάθε αισθητική πρόκληση. Γιατί όπως λέει ο Robin, « Δεν είναι η ομορφιά που λείπει από τα μάτια μας, είναι τα μάτια μας που δεν την αναγνωρίζουν».⁶

Γενικότερα, η ενασχόληση των παιδιών με τις εικαστικές τέχνες και η δημιουργία έργων, τα αναπτύσσουν πνευματικά, τα ολοκληρώνουν ψυχικά, αλλά και τους προσφέρουν αυτοπεποίθηση. Ο R. Arnheim υποστηρίζει πως η σχεδιαστική εξάσκηση των παιδιών μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην οπτική εξάσκηση, σε όλα τα παιδιά μάθησης (Arnheim 1969). Τα παιδιά αποκτούν γνώσεις και

μαθαίνουν να παρατηρούν είτε ζωγραφίζοντας είτε κατασκευάζοντας. Το σπουδαιότερο όμως κίνητρο για τη συνέχιση της δημιουργίας είναι η διαπίστωση ότι έχει σημειωθεί πρόοδος.⁷

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ:

1. Α. Μαγουλιώτης, «εικαστικές δημιουργίες Ι» , εκδ. Καστανιώτη Αθήνα 2002, σελ 24-25
2. Παπανούτσος Ε. : «Αισθητική» Εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1976, σελ 77
3. Α. Μαγουλιώτης, «εικαστικές δημιουργίες Ι» , εκδ. Καστανιώτη Αθήνα 2002, σελ 31
4. Ρ. Καλούρη, «Η αισθητική αγωγή του παιδιού»,εκδ. Δίπτυχο,Αθήνα 1985 σελ. 71
5. Ρούλα Παπανικολάου, «Η ζωγραφική στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο», Εκδ. Μικρός Πρίγκηπας, Θεσσαλονίκη 1995, σελ. 26
6. Ρ. Καλούρη, ο.π. σελ.75
7. Α.Μαγουλιώτης,ο.π.σελ.36

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΚΑΙ Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Ο P. Valery λέει: «Δεν ξέρω τέχνη που να μπορεί να κινητοποιήσει περισσότερη νοημοσύνη από το σχέδιο και τη ζωγραφική».

Μια από τις πιο ευχάριστες δραστηριότητες του παιδιού είναι το σχέδιο και η ζωγραφική. Μέσα από αυτήν το παιδί διηγείται και εκφράζει τις εντυπώσεις και τα συναισθήματά του για τον κόσμο που το περιβάλλει και πιο συγκεκριμένα για τους μύθους των ζώων όπου και ταυτίζονται μαζί τους.

«Μία μπογιά στα χέρια ενός παιδιού», γράφει η Mogelon, «είναι ένα κλειδί που ξεκλειδώνει σκέψεις και συναισθήματα από τον κόσμο του».¹

Μ' αυτή την έννοια η ζωγραφική δεν είναι μόνο τρόπος έκφρασης του παιδιού, αλλά παράλληλα, έχει διαγνωστική και θεραπευτική σημασία. Γι' αυτό και συμβάλλει αποφασιστικά στη διανοητική, συναισθηματική και κοινωνική του ανάπτυξη.

Κύριος σκοπός της ζωγραφικής δεν είναι να μάθουν τα παιδιά να ζωγραφίζουν «ωραία» αλλά να αυτοαναπτύξουν τις έμφυτες και «εν δυνάμει» ικανότητες τους και κατά προέκταση ολόκληρη την προσωπικότητά τους.² Η τάση του παιδιού να εξερευνά τον κόσμο γύρω του και να τον αναπαριστά με σχέδια και χρώματα είναι έμφυτη. Μέσα από το σχέδιο και τη ζωγραφική εκφράζει τις απορίες και τις σκέψεις του με διάφορα υλικά και με ένα δικό του προσωπικό τρόπο.³

Ο παιδαγωγός δε διδάσκει ζωγραφική κάνοντας μαθήματα με σχέδιο και μολύβι ή βάζοντας τα παιδιά να αντιγράφουν διάφορα πρότυπα. Κάτι τέτοιο θα τα έβαζε σε ένα κανάλι λογικής και θα μπλόκαρε, μοιραία, τον αυθορμητισμό τους. Αυτό που μπορεί και πρέπει να κάνει, είναι να παρέχει στα παιδιά ποικιλία υλικών και

κατάλληλα ερεθίσματα, για να εκδηλώσουν ελεύθερα συναισθήματα, γνώσεις και φαντασία.⁴

Επίσης διάφοροι παράγοντες και δραστηριότητες, μέσα και έξω από το χώρο του σχολείου, μπορούν να αποτελέσουν τα ερεθίσματα αυτά που θα διεγείρουν τη φαντασία των παιδιών και θα συμβάλουν στη δημιουργικότητα.

Ο κόσμος των μύθων και των παραμυθιών είναι πλούσιος και ζωντανός. Εκεί συναντάμε ζώα πραγματικά και φανταστικά, της αυλής και του βουνού, πουλιά εξωτικά του δάσους, ερπετά, ψάρια, δέντρα και βράχους να «συμμετέχουν» στην ιστορία. Ο άνθρωπος βιώνει καθημερινές σκηνές μαζί με τα άλλα ζώα, αλλάζουν ρόλους ή αντιμάχονται μεταξύ τους. Μέσα από το σχέδιο τους τα παιδιά παρουσιάζουν τα γεγονότα όπως τα βλέπει η φαντασία τους, γι' αυτό εύκολα εμπνέουν τη δημιουργικότητά τους.⁵

Η Άννα Μενδρινού, σε σεμινάριο παιδικής λογοτεχνίας, είπε σχετικά: «Θέλω να συστήσω σε εσάς τους εκπαιδευτικούς να δίνεται στα παιδιά να ζωγραφίζουν εικόνες από διάφορες ιστορίες και μύθους, γιατί, πέρα από τη δημιουργική τους απασχόληση με τη ζωγραφική, μαθαίνουν τη σχέση εικόνας –λόγου και απολαμβάνουν περισσότερο τα βιβλία τους».⁶

Τα παιδιά μετά την ακρόαση του μύθου, μπορεί να ερωτηθούν για τους χαρακτήρες των ηρώων, να πουν τι τους άρεσε περισσότερο και γιατί. Μέσα από την ευχαρίστηση, τη συγκίνηση, το βίωμα, αποτυπώνει το κάθε παιδί ξεχωριστά αυτό που του έκανε περισσότερο εντύπωση.

Επίσης αξιόλογα εικονογραφημένα βιβλία με μύθους μπορούν να παρακινήσουν τη φαντασία των παιδιών και να αντλήσουν υλικό από αυτά.

Ο Α. Μπενέκος γράφει σχετικά: «Ξέρουμε ότι μέχρι σήμερα έρευνες δεν μας επιτρέπουν να προσδιορίσουμε με κάποια σαφήνεια, τι ακριβώς πρέπει να δώσουμε στα παιδιά. Είμαστε όμως σύμφωνοι για την οπωσδήποτε θετική αντίδραση του παιδιού απέναντι στο

εικονογραφημένο βιβλίο όπου προσφέρεται και πρέπει να γίνει φορέας υψηλής τέχνης».⁷

Ένας σημαντικός παράγοντας για το παιδικό σχέδιο είναι η καλλιέργεια της φαντασίας των παιδιών. Φαντασία, είναι η ικανότητα η ικανότητα να διαμορφώνονται στο μυαλό μας εικόνες πραγμάτων που δεν υπάρχουνε στην πραγματικότητα.

Τα παιδιά γοητεύονται και έλκονται από την έμπνευση που τους δίνουν φανταστικά θέματα και καταστάσεις, γιατί αποτελούν γι' αυτά «διανοητική πρόκληση». Μέσα από τα θέματα αυτά, γράφει η Charman, «προσφέρεται η δυνατότητα στα παιδιά να εκφράσουν τα συναισθήματά τους με έναν συγκαλυμμένο τρόπο, ο οποίος είναι απελευθερωμένος από συμβατικές κρίσεις».⁸

Τα παιδικά σχέδια χαρακτηρίζονται από παρθενικότητα και πηγαία έκφραση. Ο ευαίσθητος παιδαγωγός καταλαβαίνει και εκτιμά τη γοητεία και τη φρεσκάδα των παιδικών σχεδίων.

Σέβεται τη μοναδικότητα του κάθε παιδιού. Εμπνέει και εμπυχώνει το καθένα από αυτά, ώστε να εκφράσει τις δικές του αντιδράσεις για τον κόσμο, όπως αυτό τον καταλαβαίνει.

Μέσα απ' αυτή την ελευθερία, το παιδί ανακαλύπτει και χτίζει το δικό του τρόπο έκφρασης. Οι ζωγραφιές του είναι διαφορετικές από τις ζωγραφιές των άλλων παιδιών στην τάξη, όπως ακριβώς η εξωτερική του εμφάνιση και η προσωπικότητά του είναι διαφορετική.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ:

1. P. Davison, «Art for the fun of it», Prentice Hall Press, New York 1980, σελ.130
2. Βιγγόπουλος: «Η τέχνη στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο» Τεύχη α&β, Εκδ. Δίπτυχο, Αθήνα 1982, σελ. 12
3. Α. Μαγουλιωτης, «εικαστικές δημιουργίες Ι», εκδ. Καστανιώτη Αθήνα 2002, σελ 43
4. Ρούλα Παπανικολάου, «Η ζωγραφική στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο», Εκδ. Μικρός Πρίγκηπας, Θεσσαλονίκη 1995, σελ. 26
5. Αναγνωστόπουλος Β.Δ., «Τέχνη και τεχνική του παραμυθιού», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1997, σελ. 38
6. «Η παιδική λογοτεχνία και το μικρό παιδί», εκδ. Καστανιώτη, σελ. 149
7. Α. Μπενάκος, «το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο», εκδ. Δίπτυχο, Αθήνα 1981, σελ. 31
8. L. Charman, «Διδακτική της τέχνης», εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1993, σελ. 144

ΣΤΑΔΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

Τα στάδια της παιδικής ζωγραφικής είναι ένα στάδιο που ξεκινάει από τη μουτζούρα και καταλήγει στην παράσταση.

Όπως η ομιλία, το περπάτημα και γενικά κάθε τι που έχει σχέση με την ψυχοδιανοητική και σωματική ανάπτυξη του παιδιού, ακολουθεί διάφορα στάδια, έτσι και το παιδικό σχέδιο διατρέχει κάποια στάδια εξέλιξης. Τα στάδια αυτά έχουν εξακριβωθεί και έχουν γίνει, επιστημονικά αποδεκτά.

Μεθοδικές έρευνες έχουν αποδείξει ότι τα στάδια και χαρακτηριστικά του παιδικού σχεδίου είναι ίδια σε όλες τις χώρες, τις φυλές και τις κοινωνικές τάξεις. «Παρ' όλη την κληρονομικότητα», λέει ο Λυκέ, «παρ' όλο το παράδειγμα των ώριμων ανθρώπων ή τις υποδείξεις, κάθε μικρό παιδί ξαναρχίζει, το ίδιο, την εφεύρεση του σχεδίου».¹

Τα στάδια δείχνουν στον παιδαγωγό, τι προηγείται και τι ακολουθεί στην παιδική τέχνη. Θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν σαν ένας οδηγός του τι μπορεί να κάνει ένα παιδί στη ζωγραφική στις διάφορες ηλικίες. Ωστόσο αυτό δεν μπορεί να είναι απόλυτο, γιατί δεν υπάρχει ακριβές στάδιο για κάθε ηλικία. Έτσι μερικά παιδιά μπορεί να είναι πιο πίσω ή πιο μπροστά από τα στάδια που θα έπρεπε να βρίσκονται σύμφωνα με την ηλικία τους. Για παράδειγμα, όλα τα παιδιά των τριών χρόνων δεν συμπεριφέρονται το ίδιο, ούτε είναι απόλυτα διαφορετικά από τα τετράχρονα. Αλλά υπάρχει μία σταδιακή εξέλιξη από την οποία περνάει κάθε παιδί και είναι απόλυτα προσωπική και ατομική.

Η γνώση των σταδίων ζωγραφικής, αλλά και η αποδοχή της ατομικότητας του κάθε παιδιού, βοηθάει τον παιδαγωγό να δέχεται και να σέβεται τα παιδιά σε όποιο επίπεδο και αν βρίσκονται. Παρεμβάσεις του παιδαγωγού ή των γονιών για να συντομευθούν τα

στάδια και να αποκατασταθούν οι ατέλειες, είναι ανασχετικές της προόδου των παιδιών. Ο Ηλ. Βιγγόπουλος γράφει σχετικά: «Η αυτενεργός ανακάλυψη έχει μεγάλη σημασία για την αυτοεξέλιξη του παιδιού. Η δική μας βοήθεια ματαιώνει την ικανοποίηση της ορμέμφυτης ερευνητικής και επινοητικής τάσης του παιδιού».² Πολλοί ειδικοί ασχολήθηκαν με τον προσδιορισμό των σταδίων ζωγραφικής, γι' αυτό και υπάρχει αρκετή ποικιλία, ως προς τον τρόπο κατάταξής τους.

Σύμφωνα με τον Λυκέ (1927) και την ψυχολόγο Bernson(1957) τα στάδια του παιδικού σχεδίου είναι τέσσερα:

1. Το στάδιο του μουτζουρογραφήματος
2. Το στάδιο του ελλιπούς ή αποτυχημένου ρεαλισμού ή της συνθετικής ανικανότητας
3. Το στάδιο του διανοητικού ρεαλισμού
4. Το στάδιο του οπτικού ρεαλισμού

1) Το στάδιο του μουτζουρογραφήματος

Κατά την M. Bernson το στάδιο αυτό χωρίζεται σε τρία υποστάδια:

- α. Φυσικό κινητό υποστάδιο
- β. Υποστάδιο του τυχαίου ρεαλισμού
- γ. Επικοινωνιακό υποστάδιο

α. Φυσικό κινητό υποστάδιο

Πρόκειται για διάφορες μουντζούρες που κάνει το παιδί και που μπορεί να τις συγκρίνει κανείς με τα πρώτα του ψελλίσματα, πριν μιλήσει.³

Όταν αρχίζει το στάδιο αυτό το παιδί δεν μπορεί, ακόμη, να ελέγξει τις κινήσεις του χεριού του. «Στην πραγματικότητα», γράφει η Mayesky, «δεν μπορεί αλλά ούτε έχει την επιθυμία να το κάνει». Απλά ευχαριστιέται με τις κινήσεις αυτές και παράλληλα, νιώθει,

ικανοποίηση συνειδητοποιώντας ότι με τη δική του δύναμη μπορεί να αλλάξει την όψη ενός άσπρου χαρτιού».⁴

Η τέχνη στο στάδιο αυτό είναι λειτουργική. Καθώς το παιδί δουλεύει κάθε μέρος του σώματος του κινείται. Τα πάντα εργάζονται για να κινήσουν τη μπογιά πάνω στο χαρτί.

Ο παιδαγωγός αποφεύγει να ρωτήσει το παιδί τι ζωγραφίζει. Γιατί στη φάση αυτή, το παιδί δεν ενδιαφέρεται να κάνει κάτι συγκεκριμένο. Απλά θέλει να γνωρίσει τις δυνατότητες του υλικού που χρησιμοποιεί. Είναι η πράξη του «κάνω» και, όχι του «τι κάνω».

β. Υποστάδιο του τυχαίου ρεαλισμού

Το παιδί αρχίζει, σιγά-σιγά (από 2 χρονών περίπου), να επαναλαμβάνει τις κινήσεις του, να τις ελέγχει και να βρίσκει ένα σύνδεσμο μεταξύ των κινήσεων που κάνει, με τα σημάδια που βλέπει στο χαρτί του.

Οι μουντζούρες εξελίσσονται και γίνονται γραμμές, μικρά κυκλικά σχήματα, ζικ-ζακ. Όλα αυτά κάτι σημαίνουν για το ίδιο το παιδί και πολλές φορές τα συμβολίζει, στην προσπάθειά του να συνδέσει το σχέδιο του με το πραγματικό.

Ακόμη, πολλές φορές, μπορεί να δώσει από τη μία στιγμή στην άλλη, μία τελείως διαφορετική ερμηνεία σ' αυτό που σχεδίασε, ανάλογα με τις διαθέσεις του.

Παράλληλα, όπως είναι φυσικό, αρχίζει να χειρίζεται με μεγαλύτερη ευχέρεια το υλικό που έχει στη διάθεσή του.

γ. Επικοινωνιακό υποστάδιο

Το παιδί μιμούμενο τους μεγαλύτερους θέλει όχι μόνο να ζωγραφίσει αλλά και να γράψει. Η ζωγραφιά του αποτελείται από

ποικίλες γραμμές-διακεκομμένες , συνεχόμενες, ελικοειδείς κ.λ.π , με τις οποίες προσπαθεί να αφηγηθεί κάτι.

2.Το στάδιο του ελλιπούς ρεαλισμού

Στο στάδιο αυτό (αρχίζει από 3 χρονών περίπου), το παιδί ελέγχει πλέον τις γραμμές που κάνει και προσπαθεί να αναπαραστήσει κάτι συγκεκριμένο. Ένα από τα πρώτα του σύμβολα (σχήμα παγκόσμιο), είναι ο άνθρωπος κεφάλας, όπου κάνει το κεφάλι και γύρω από αυτό κολλάει τα χέρια και τα πόδια. Ποτέ δεν κάνει σώμα, γιατί, χωρίς αμφιβολία, το σώμα δεν παρουσιάζει ενέργεια φανερή και γι' αυτό δεν ενδιαφέρει το παιδί, παρ' όλο τον όγκο του, που χτυπάει, αμέσως στα μάτια.

Ακολουθούν συμβολικά σχέδια (σπίτια, αυτοκίνητα, λουλούδια κ.λ.π) που είναι ανάλογα με τα βιώματα και τις εμπειρίες των παιδιών.

Τα ελλιπή αυτά συμβολικά σχέδια επαναλαμβάνονται πολλές φορές και σιγά-σιγά συμπληρώνονται από στοιχεία, μέχρι να ολοκληρωθούν.

Στο στάδιο αυτό τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιήσουν με ευχέρεια αρκετά υλικά και εργαλεία ζωγραφικής.

3.Το στάδιο του διανοητικού ρεαλισμού

Το παιδί αρχίζει (από τα 4 περίπου) να συμπληρώνει και να συγκροτεί τα πρόσωπα και πράγματα που σχεδιάζει. Πλουτίζει τη ζωγραφιά του με διάφορα στοιχεία, όπως ουρανό, ήλιο, λουλούδια, χόρτα.

Σ' όλα αυτά δεν υπάρχουν αναλογίες και σωστές διαστάσεις, ούτε προοπτική. Τα σχέδια γίνονται με τη μνήμη και τη φαντασία,

χωρίς να αντιγράφεται κανένα πρότυπο. Το παιδί παίρνει και σχεδιάζει από τα αντικείμενα, ότι ξέρει και ότι χρησιμοποιεί και όχι ότι βλέπει.⁵

4. Το στάδιο του οπτικού ρεαλισμού

Αρχίζει περίπου, από τα 9 και ολοκληρώνεται στα 12 χρόνια του παιδιού. Στο στάδιο αυτό δεν παρατηρείται, πλέον, το χαρακτηριστικό της διαφάνειας. Το παιδί ζωγραφίζει αυτό που βλέπει και όχι αυτό που ξέρει.

Παράλληλα, αρχίζει να προσέχει τις διαστάσεις αυτών που κάνει και προσπαθεί να αναπαραστήσει το χώρο οπτικά.

Ωστόσο στο στάδιο αυτό τα παιδικά σχέδια χάνουν ένα μέρος από τον αυθορμητισμό και τη φρεσκάδα που τα διέκρινε στα προηγούμενα στάδια. Πολλά παιδιά χάνουν και το ενδιαφέρον τους, γενικά, για τη ζωγραφική. Το παιδικό ιχνογράφημα και η παιδική ζωγραφική, περνούν, θα λέγαμε μία κρίση. Η κρίση αυτή οφείλεται, κατά μεγάλο μέρος, στο πρόγραμμα και στις μεθόδους που χρησιμοποιεί το σχολείο για τη ζωγραφική και γενικά για τις εικαστικές δραστηριότητες.⁶

Επίσης θα ήθελα να αναφέρω και τα στάδια του παιδικού σχεδίου κατά τον Piaget:

i) Τυχαίος ρεαλισμός(από 18 μηνών ως 3 ετών). Κατά τα πρώτα μουντζουρώματα τα παιδιά τυχαία ανακαλύπτουν γραφικά σύμβολα, στα οποία στη συνέχεια αποδίδουν αναπαραστασιακό νόημα. Αρχικά τα παιδιά δεν στοχεύουν σε κάποια αναπαράσταση, αλλά με την ολοκλήρωση προβαίνουν στην ερμηνεία των σχεδίων τους.

ii) Στάδιο συνθετικής ανικανότητας ή αποτυχημένου ρεαλισμού (ηλικία 3-5 ετών). Το παιδί μπορεί να έχει αναπαραστασιακές προθέσεις, αλλά αυτές δεν είναι εμφανείς. Στο παιδικό σχέδιο παρατίθενται διάφορα στοιχεία, χωρίς ωστόσο αυτά να συντονίζονται σε ένα συγκεκριμένο σύνολο.

iii) Νοητικός ρεαλισμός(5-8 ετών). Το παιδί χαρακτηρίζεται από την ικανότητα να συνθέτει με λεπτομέρειες, αλλά ζωγραφίζει αυτό που γνωρίζει για το αντικείμενο και όχι αυτό που βλέπει.

iv) Οπτικός ρεαλισμός(8 έτη και πάνω). Είναι η ηλικία που το παιδί επιδιώκει την απεικόνιση με αναλογίες και προοπτική από μία συγκεκριμένη οπτική γωνία.⁷

Παραπομπές

1. Λαλό Κ: «Αισθητική» Εκδ. Γκοβότση, Αθήνα χ.χ σελ. 45
2. Βιγγόπουλος: «Η τέχνη στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο» Τεύχη α&β, Εκδ. Δίπτυχο, Αθήνα 1982, σελ. 16
3. Ρούλα Παπανικολάου, «Η ζωγραφική στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο», Εκδ. Μικρός Πρίγκηπας, Θεσσαλονίκη 1995, σελ. 31
4. Mayesky Μq «Creative activities for young children» Delmar-Publishers Inc, USA 1990, σελ. 126
5. Ρούλα Παπανικολάου, ο.π, σελ. 33 - 35
6. Ρούλα Παπανικολάου, ο.π, σελ. 37
7. Μπονώτη Φ.Σ., Σχεδιαστική απόδοση κατηγορικών αιτιωδών και χωρικών σχέσεων σε συνάρτηση με την εξελικτική κατάσταση των σχετικών εξειδικευμένων δομικών συστημάτων και του συστήματος επεξεργασίας (διδακτορική διατριβή), Θεσσαλονίκη 1998.

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΗΡΩΩΝ-ΖΩΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΤΥΠΩΝΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Έχουμε ακούσει παιδιά να μιλούν για μακριές γραμμές που πετούνε και για κακές γραμμές με στίγματα, για πλάγιες που είναι θλιμμένες και οριζόντιες που είναι κοιμισμένες. Υπάρχουν παιδιά που ζωγραφίζουν ένα κύκλο και φουσκώνουν τα μάγουλα, σαν να θέλουν να συμμετέχουν με φυσικό τρόπο στην ιδέα της στρογγυλάδας. Αυτός ο τρόπος αντίληψης αλλά και θέσης κάνει το παιδί ικανό να αισθάνεται τις μορφές και τα χρώματα, ακόμα και αν αυτά δεν έχουν ειδικό περιεχόμενο.¹

Όπως αναφέρει ο Χρ. Φράγγος, το παιδί βιάζεται να καταθέσει όλες του τις εμπειρίες με το λόγο και γι' αυτό μιλάει συνεχώς με το γύρω του κόσμο, πραγματικό και μη. Τα άψυχα αντικείμενα που είναι γύρω του (παιχνίδια, κούκλες κ.τ.λ.) καθώς και τα μικρά ζώα έχουν πολλά στοιχεία του ανθρώπινου προσώπου. Ωστόσο το παιδί διακρίνει ότι τα αντικείμενα και τα ζώα είναι κάτι διαφορετικό από τους ανθρώπους. Δεν ταυτίζει, λοιπόν, τα αντικείμενα και τα ζώα με τους ανθρώπους, αλλά προσδίδει σε αυτά ανθρώπινες ιδιότητες. Γι' αυτό το λόγο, το παιδί δημιουργεί ένα δικό του συμβολικό κόσμο, με ενθουσιασμό και πάθος, δίνει σε όλα πνοή και ζωή, μετατρέπει την τάξη των πραγμάτων και των προσώπων. Και με όλα αυτά μιλάει και ανταλλάσσει σκέψεις. Σιγά σιγά όμως μετασχηματίζει το χώρο της μαγείας και του συμβόλου και τον προσαρμόζει στον κόσμο τον πραγματικό.²

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των ζώων που παρατηρούμε να κυριαρχούν σε πολλές εικόνες, δίνοντας τους έτσι μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία είναι :

- Η μορφή του κεφαλιού και των αυτιών
- Η μύτη(μουσούδα) τους

- Η ουρά τους
- Το χρώμα τους
- Τα μάτια τους, στα οποία παρατηρούμε κάποια ανθρώπινα χαρακτηριστικά ή τη χαρακτηριστική έκφραση του ζώου
- Ο χαρακτήρας αλλάζει με την αλλαγή του χρώματος , των ματιών και της μορφής του κεφαλιού γενικά.

Όταν το κεφάλι έχει καμπύλα χαρακτηριστικά, δηλώνει τρυφερό και χαρούμενο χαρακτήρα

Όταν το κεφάλι έχει τριγωνικά στοιχεία ή τετραγωνικά δείχνει οξύ χαρακτήρα κ.τ.λ. ³

Τα μάτια θεωρούνται τα πιο εκφραστικό χαρακτηριστικό της φυσιογνωμίας. Τα μεγάλα μάτια δείχνουν ευφυΐα. Τα μικρά μάτια δείχνουν χαμηλή νοημοσύνη ή κακία. Το υπερβολικό μέγεθος αφαιρεί από τα μάτια αυτή την έκφραση, στους χαρούμενους τύπους το πρόσωπο ανοίγει ολόφωτο, γι' αυτό τα γελαστά και χαρούμενα μάτια είναι ανοιχτά και μεγάλα.

Στους θλιμμένους, στους νυσταγμένους και στους ηλίθιους τα μάτια χαμηλώνουν, σχεδόν κλείνουν.⁴

Η μύτη είναι και αυτή χαρακτηριστικό στοιχείο του προσώπου των ηρώων που δηλώνει κάτι από το χαρακτήρα τους.

Μέτρια μύτη σημαίνει καλή προσαρμογή στο περιβάλλον.

Όσο μεγαλώνει και καμπουριάζει η μύτη, δείχνει τύπο αποκρουστικό, κακό, μελαγχολικό κ.τ.λ.

Όσο μεγαλώνει και γίνεται σουβλερή η μύτη, ο τύπος αυτό είναι περίεργος, καχύποπτος και ερευνητικός.

Όσο μεγαλώνει αλλά και πλαταίνει η μύτη, ο τύπος αυτός είναι καυστικός.

Μικρή και ανασηκωμένη μύτη έχει ο τύπος που είναι εγωιστής και αδιάφορος για τους άλλους.⁵

Το στόμα συμπληρώνει την έκφραση του προσώπου, μορφολογικά μπορεί να ξεκινήσει με μία γραμμή και να φτάσει σε

κύκλο. Η μορφή αυτή μπορεί να διαφοροποιείται με τα αισθήματα του ηρώα σε συγκεκριμένη φάση αλλά και του παιδιού.

Σε οριζόντια γραμμή το στόμα δηλώνει τον σιωπηλό, όταν η γραμμή στενεύει, τον τσιγκούνη .

Στον χαρούμενο τύπο η γραμμή του στόματος έχει ανεβασμένες τις άκρες της.

Όταν καταρρέουν οι ελπίδες και το ηθικό, οι γραμμές του σώματος παίρνουν και αυτές την ίδια θέση όπως και στο στόμα.

Οι μεγάλες μπουκιές, ο έντονος ερωτισμός, ίσως και η πολυλογία (από καλό ή κακό τύπο), για να αποδοθούν χρειάζεται μεγάλο στόμα ,ενώ το αντίθετο θα συμβεί όταν είναι μικρό.

Για να ακουστεί ο εγωιστής και ο τραγουδιστής, το στόμα τους παίρνει σφιχτοκλεισμένο κυκλικό σχήμα, με λίγο κατεβασμένο το κάτω χείλος.⁶

Τα χρώματα των ηρώων παίζουν σημαντικό ρόλο στο χαρακτήρα, την προσωπικότητα, την ηλικία, τη φυλή κ.τ.λ. Το πράσινο χρώμα στο πρόσωπο δηλώνει κακία. Το κόκκινο δηλώνει κάτι δαιμονικό. Το κίτρινο δηλώνει τον ασθενικό ή τον οξύ χαρακτήρα ή την έντονη προσωπικότητα. Το μπλε δηλώνει το αυταρχικό, το ροζ-πορτοκαλί δηλώνει ένα φυσιολογικό ήρωα. Το ροζ ή το σιέλ ή γενικότερα τα πολύ παλ χρώματα στο πρόσωπο (όταν δεν αποκρίνονται στην πραγματικότητα) δηλώνουν το αντίθετο από αυτά που είναι. Το μοβ δηλώνει καλλιτέχνη.

Όλα τα παραπάνω χρώματα δεν ισχύουν όταν ο ήρωας προβάλλεται στη φυσική του κατάσταση. Επίσης το μέγεθος των ηρώων (μικρό, μέτριο, μεγάλο) που παρατηρούμε στις εικόνες, όπως επίσης τα μαλλιά, τα αξεσουάρ και τα διάφορα ρούχα, δηλώνουν και τον ανάλογο ρόλο που έχουν μέσα στο μύθο.⁷

Τέλος τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των πουλιών μπορούμε να τα διακρίνουμε και αυτά από το χρώμα τους. Το κυκλικό - σφαιρικό σχήμα του κεφαλιού(και ίσως κάποια στολίδια), τα μάτια, το ράμφος ή το στόμα, η ουρά τους, οι φτερούγες. Το γενικό σχήμα

ή ο όγκος του κεφαλιού, τα μάτια και τα χρώματα είναι τα στοιχεία αυτά που μπορούμε να διαφοροποιούμε στα πουλιά ως ήρωες, για να τους δίνουμε διάφορους χαρακτήρες, όπως άλλωστε και στους ανθρώπους και τα ζώα.⁸

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ:

1. Απόστολος Μαγουλιώτης , «Κουκλοθέατρο I πως στήνεται ένα θέατρο», εκδ. Καστανιώτη , Αθήνα 1999, σελ. 22
2. Χρ. Φράγγου, «πρόσωπα και πράγματα στην αγωγή των παιδιών της προσχολικής ηλικίας», Θεσσαλονίκη 1964, σελ. 30-42
3. Απόστολος Ν. Μαγουλιώτης, Ο.Π ,σεκ 46
4. Κ. Μιχαηλίδη, «Το ανθρώπινο πρόσωπο», εκδ. Αστηρ, Αθήνα 1990, σελ. 12
5. Απόστολος Ν. Μαγουλιώτης, Ο.Π ,σεκ 42
6. Απόστολος Ν. Μαγουλιώτης, Ο.Π ,σεκ 44-45
7. Απόστολος Ν. Μαγουλιώτης, Ο.Π ,σεκ 25
8. Απόστολος Ν. Μαγουλιώτης, Ο.Π ,σεκ 46

Β΄ ΜΕΡΟΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

Στόχοι της έρευνας μου

➤ Να εκφράσουν τις ιδέες τους και να χρησιμοποιήσουν τις εμπειρίες τους, μέσω της παρουσίασης τίτλου ενός μύθου, ως στοιχείο καλλιτεχνικής δημιουργικής έκφρασης.

➤ Να αποκτήσουν επιδεξιότητα και να ενθαρρύνονται μέσω της αφήγησης του μύθου για την παραγωγή εικαστικών έργων.

➤ Να κατανοήσουν ότι η τέχνη είναι μέσο έκφρασης και επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Μέσω της επίδειξης εικόνων από διάφορους μύθους, να εκφράσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους μέσα από τα δικά τους καλλιτεχνικά έργα.

Υποθέσεις της έρευνας

Με βάση τους παραπάνω στόχους της έρευνας, παρουσιάζονται και οι υποθέσεις, στις οποίες καλούνται οι μαθητές να τεθούν σε δοκιμασία.

- Παρουσίαση μόνο του τίτλου του μύθου
- Αφήγηση του μύθου
- Επίδειξη εικόνων του μύθου

Δείγμα της έρευνας

Η έρευνα μου πραγματοποιήθηκε στο 2ο Νηπιαγωγείο Λάρισας, το οποίο αποτελείται από δύο τμήματα (προήπια, νήπια). Εγώ ασχολήθηκα με τα παιδιά που βρίσκονται στο τμήμα των νηπίων, που είναι 5-6 ετών. Ο αριθμός των παιδιών που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν εννέα. Στο συγκεκριμένο τμήμα τα αγόρια υπερτερούσαν, αφού

ήταν εφτά συνολικά, σε σχέση με τα κορίτσια που ήταν δύο. Το κάθε παιδί είχε δικά του προσωπικά χαρακτηριστικά, τα οποία διέφεραν μεταξύ τους, δημιουργώντας έτσι τη μοναδικότητα του κάθε παιδιού.

Μέθοδος της έρευνας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε ύστερα από τη συνεννόηση μου με τις νηπιαγωγούς του σχολείου και έπειτα από μια δραστηριότητα γνωριμίας που έγινε με τα παιδιά. Ο χρόνος που χρειάστηκε για να ολοκληρωθεί η έρευνα , ήταν τέσσερις εβδομάδες . Τα παιδιά δημιουργούσαν ζωγραφιές σε κάθε συνάντησή μας.

Η παρουσίαση των μύθων

- Ο λαγός και η χελώνα
- Η αλεπού με την κομμένη ουρά
- Το λιοντάρι και ο τυχερός λαγός
- Η αλεπού και το κοράκι
- Ο γάιδαρος και το λιονταρόδερμα

Καθόμαστε όλοι κυκλικά στη γωνία, και γίνεται η παρουσίαση των μύθων στις τρεις φάσεις που προανέφερα. Τα παιδιά επηρεάζονται διαφορετικά από κάθε φάση του μύθου, ανταλλάζουν τις απόψεις τους, σχολιάζουν κάποια γεγονότα και εκφράζουν τις εμπειρίες, τους προβληματισμούς και τις απορίες τους. Στη συνέχεια επικρατεί απόλυτη ησυχία και κλείνοντας τα μάτια τους, ταξιδεύουν στην πλοκή του μύθου και αποτυπώνουν μες στο μυαλό τους μία δική τους ξεχωριστή εικόνα. Έπειτα πηγαίνουν στα τραπεζάκια των εικαστικών, και το καθένα από αυτά παίρνει στο χέρι του χαρτί και μαρκαδόρους και γίνεται καλλιτέχνης, μιας και θα δημιουργήσει τη δική του εικόνα για κάθε μύθο, έτσι όπως την έχει πλάσει στο μυαλό του. Αξίζει να συμπληρωθεί ότι οι σχέσεις που δημιουργήθηκαν

μεταξύ μας ήταν εκπληκτικές. Τα παιδιά δέχτηκαν με πολλή χαρά να συνεργαστούν και οι δραστηριότητες τους διεξήχθησαν με ευχάριστη και δημιουργική διάθεση. Η νηπιαγωγός επίσης με δέχθηκε με ευχαρίστηση και με βοήθησε να πραγματοποιήσω την έρευνα μου στο σχολείο, παρέχοντας μου κάθε βοήθεια που χρειαζόμουν και έχοντας δημιουργήσει ένα κλίμα ζεστό και φιλικό.

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΚΑΤΑ ΜΥΘΟ

ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ ΚΑΙ Ο ΤΥΧΕΡΟΣ ΛΑΓΟΣ

Η παρουσίαση του τίτλου έγινε σε τρεις φάσεις :

- Κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης παρουσίασα τον τίτλο του μύθου στα παιδιά (Α ΦΑΣΗ)
- Κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσης έκανα την αφήγηση του μύθου(Β ΦΑΣΗ)
- Κατά τη διάρκεια της τρίτης φάσης έκανα επίδειξη των εικόνων του μύθου στα παιδιά (Γ ΦΑΣΗ)

ΡΑΦΑΗΛ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ
- Έχει τέσσερα πόδια και το σώμα του είναι πιο μεγάλο σε σχέση με τα άλλα μέλη του - Το κεφάλι του είναι στρόγγυλο και έχει μεγάλη χαιίτη - Η ουρά του είναι μακριά και έχει μια μικρή φούντα στην άκρη	- Έχει τέσσερα πόδια και τέσσερις πατούσες .Τα πόδια του είναι πολύ πιο μεγάλα και ψηλά από τα άλλα μέλη του σώματος του - Το σώμα του έχει κανονικό μέγεθος - Η ουρά του είναι το ίδιο μακριά όπως πριν και έχει στην άκρη μια μικρή φουντίτσα - Το κεφάλι του είναι στρόγγυλο και μικρό και έχει γύρω του μια χαιίτη	- Έχει τέσσερα πόδια και πάλι, σε αυτή όμως την περίπτωση βρίσκονται σε κίνηση. Τα δύο μπροστά είναι σηκωμένα και τα δύο πίσω δίνουν ώθηση στα μπροστά - Τα πόδια του είναι κοντά και χοντρά - Το σώμα του είναι χοντρό και μεγάλο - Η ουρά του είναι μακριά - Το κεφάλι του είναι στρογγυλό και έχει χαιίτη
- Το χρώμα του λιονταριού είναι	- Το χρώμα του λιονταριού είναι	- Το χρώμα του λιονταριού εδώ είναι καφέ

<p>πορτοκαλί</p> <p>- Η έκφραση του προσώπου του δεν είναι ούτε χαρούμενη ούτε λυπημένη. Έχει μία ενδιάμεση έκφραση</p>	<p>πορτοκαλί</p> <p>- Το πρόσωπο του φαίνεται να απορεί και να σκέφτεται</p>	<p>- Η έκφραση στο πρόσωπο του δείχνει να είναι πολύ άγρια και επιθετική</p>
---	--	--

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<p>- Έχει δύο πόδια και δύο χέρια. Τα πόδια του είναι πολύ μεγάλα σε σχέση με το υπόλοιπο σώμα του. Επίσης τα χέρια του είναι σε μία ευθεία</p> <p>- Το σώμα του είναι πολύ μικρό και στρόγγυλο</p> <p>- Το κεφάλι του λαγού είναι στρόγγυλο και στο ίδιο μέγεθος με το σώμα του. Επίσης έχει δύο μεγάλα αυτιά</p>	<p>- Έχει δύο πόδια τα οποία σχηματίζουν ένα ανάποδο V (Λ)</p> <p>- Έχει δύο χέρια τα οποία βρίσκονται στην ίδια ευθεία</p> <p>- Το σώμα του είναι στρογγυλό και μικρό</p> <p>- Το κεφάλι του είναι στρογγυλό και μεγαλύτερο από το σώμα του. Έχει επίσης δύο μεγάλα αυτιά, δύο στρόγγυλα ματάκια και μία μικρή μύτη</p>	<p>Ο λαγός δεν υπάρχει σε αυτή τη ζωγραφιά</p>
<p>- Το χρώμα του είναι γκρι</p> <p>- Η έκφραση του προσώπου του είναι παρόμοια με αυτή του λιονταριού. Δεν είναι ξεκάθαρη. Στο πρόσωπο τους διακρίνεται ένα είδος περιέργειας</p>	<p>- Το χρώμα του είναι γκρι</p> <p>- Η έκφραση του προσώπου του μοιάζει να είναι χαρούμενη μιας και χαμογελάει</p>	

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
<p>Παρατηρούμε ότι σε αυτή τη ζωγραφιά ο λαγός</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι το</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε πως ο</p>

<p>είναι πιο ψηλός από το λιοντάρι. Επίσης στη ζωγραφιά εκτός από τους ήρωες του μύθου υπάρχουν επίσης ένα μικρό δέντρο, ουρανός και ήλιος</p>	<p>λιοντάρι είναι πολύ μεγαλύτερο από το λαγό. Ο λαγός ακουμπάει σε ένα μεγάλο δέντρο, το οποίο έχει πολλά καρότα. Υπάρχουν επίσης πρασινάδα και χόρτα. Ο Ραφαήλ έχει επίσης ζωγραφίσει τον ουρανό με ήλιο</p>	<p>Ραφαήλ έχει ζωγραφίσει μόνο το λιοντάρι το οποίο είναι επιθετικό και μοιάζει να κυνηγάει κάτι. Αυτή τη φορά έχει ζωγραφίσει τον ουρανό με πολλά σύννεφα</p>
--	--	--

ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει μεγάλο και στρόγγυλο σώμα- Έχει τέσσερα πόδια- Το κεφάλι του είναι στρόγγυλο και πολύ μικρό. Έχει επίσης πολλά και φουντωτά μαλλιά	<p>Δεν υπάρχει λιοντάρι σε αυτή τη ζωγραφιά</p>	<ul style="list-style-type: none">- Έχει στρόγγυλο κεφάλι- Το σώμα του είναι χοντρό- Έχει μακριά ουρά
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του λιονταριού είναι καφέ- Η έκφραση του προσώπου φαίνεται να είναι χαρούμενη		<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του λιονταριού είναι πορτοκαλί- Η έκφραση στο πρόσωπο είναι πολύ άγρια. Διακρίνονται επίσης δύο κοφτερά δόντια

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι μακρύ- Έχει στρογγυλό και μικρό κεφάλι καθώς και δύο αυτιά- Τα χέρια του είναι σηκωμένα ψηλά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο πόδια τα οποία είναι μικρά- Το σώμα του είναι μακρύ και το κεφάλι του μικρό, στρόγγυλο και με δύο αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα και μακριά ουρά- Έχει τέσσερα μικρά πόδια- Το κεφάλι του είναι στρόγγυλο και έχει δύο αυτιά
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι- Η έκφραση του προσώπου του είναι	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι- Από την έκφραση του προσώπου του ο λαγός	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι καφέ- Η έκφραση του

παρόμοια με αυτή του λιονταριού. Δεν είναι ξεκάθαρη. Στο πρόσωπο τους διακρίνεται ένα είδος περιέργειας	μοιάζει να είναι αρκετά φοβισμένος	προσώπου του λαγού δείχνει ότι ο λαγός είναι αρκετά φοβισμένος και τρομαγμένος από το λιοντάρι
---	------------------------------------	--

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
Παρατηρούμε ότι σε αυτή τη ζωγραφιά υπάρχει ένας χαρούμενος ήλιος στον ουρανό καθώς και ένα πουλάκι που πετάει. Υπάρχει επίσης και αρκετή πρασινάδα	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένας χαμογελαστός ήλιος στον ουρανό καθώς επίσης και ένα μικρό δέντρο	

ΜΑΡΙΑ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ
<ul style="list-style-type: none">- Είναι αρκετά μικρό- Έχει τέσσερα μικρά πόδια και μικρό σώμα- Το κεφάλι του είναι αρκετά μεγάλο και με πολλά μαλλιά	<ul style="list-style-type: none">- Το λιοντάρι εδώ εμφανίζεται πολύ μεγάλο- Έχει δύο πόδια στο μπροστινό μέρος του σώματός του και δύο στο πισινό μέρος του σώματος του ,τα οποία είναι και αρκετά ψηλά- Το σώμα του είναι πολύ μακρύ και λεπτό- Ο λαιμός του είναι λεπτός και μακρύς και το κεφάλι του είναι ωσειδές και καλύπτεται από την πυκνή του χαίτη	<p>Δεν υπάρχει λιοντάρι σε αυτή τη ζωγραφιά</p>
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του λιονταριού είναι κίτρινο- Το πρόσωπο του δείχνει να είναι αρκετά θλιμμένο και αυτό γιατί είναι μέσα σε ένα κελί με σίδερα	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι πορτοκαλί- Με τη στάση και την έκφραση του το λιοντάρι παρουσιάζεται περήφανο και δείχνει υπεράνω. Μοιάζει να μη φοβάται κανένα	

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Ο λαγός είναι αρκετά μικρός- Έχει δύο μικρά πόδια και χεράκια που βρίσκονται στην ίδια ευθεία- Το κεφάλι του είναι	<ul style="list-style-type: none">- Παρουσιάζεται αρκετά μεγάλος- Το σώμα του είναι μακρύ και λεπτό και φαίνεται να είναι ξαπλωμένος στο έδαφος- Έχει δύο μακριά πόδια	<ul style="list-style-type: none">- Εδώ ο λαγός παρουσιάζεται πολύ μεγάλος και έχει το ρόλο του ταχυδρόμου- Έχει δύο μεγάλα πόδια τα οποία βρίσκονται σε κίνηση

<p>αρκετά μεγάλο σε σχέση με το σώμα του και έχει δύο μακριά αυτιά</p>	<p>όπου το ένα είναι σηκωμένο πάνω και το άλλο είναι κάτω</p> <ul style="list-style-type: none"> - Έχει δύο χέρια όπου είναι τοποθετημένα πίσω από το κεφάλι του και το στηρίζουν - Έχει ένα στρογγυλό κεφάλι με δύο μεγάλα, ροζ, χοντρά αυτιά 	<ul style="list-style-type: none"> - Στα δύο του χέρια, τα οποία είναι σηκωμένα, κρατάει δύο γράμματα - Το σώμα του είναι αρκετά μεγάλο και μακρύ - Η ουρά του είναι μακριά και τριχωτή και έχει και ένα ροζ φιόγκο - Το κεφάλι του είναι στρογγυλό και φοράει ένα γαλάζιο καπέλο. Επίσης φοράει και μία γαλάζια στολή
<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα του είναι καφέ - Η έκφραση του προσώπου του δείχνει ότι είναι αρκετά χαρούμενος 	<ul style="list-style-type: none"> - Ο λαγός εδώ φαίνεται αδιάφορος. Αδιαφορεί τελείως που βρίσκεται μπροστά στο λιοντάρι 	<ul style="list-style-type: none"> - Ο λαγός είναι στα πλάγια και γι' αυτό το λόγο φαίνεται μόνο η μία πλευρά του προσώπου του. Μοιάζει να είναι αρκετά αγχωμένος ,μάλλον γιατί θέλει να προλάβει να μοιράσει όλα τα γράμματα

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
<p>Παρατηρούμε ότι σε αυτή τη ζωγραφιά της Μαρίας υπάρχουν τρία κελιά με σίδερα μακριά και μεγάλα. Εκτός από το λιοντάρι φαίνεται ότι υπάρχουν άλλα δύο ζώα. Είναι ένας ζωολογικός κήπος έξω από τον οποίο υπάρχουν και δυο άνθρωποι που κοιτάζουν τα ζώα. Ο λαγός ο οποίος</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένα σύννεφο πάνω από το κεφάλι του λαγού που μας δείχνει τι σκέφτεται ο λαγός. Ο λαγός ονειρεύεται ένα περιβόλι με καρότα. Υπάρχει επίσης ένα πολύ μεγάλο και ανθισμένο δέντρο πάνω στο οποίο είναι ξαπλωμένος ο λαγός.</p>	<p>Αυτή η ζωγραφιά αποτελείται από πολλά ζωντανά και χαρούμενα χρώματα</p>

είναι χαρούμενος βρίσκεται έξω από τα κλουβιά. Επίσης έχει ζωγραφίσει καφέ το χρώμα και το έδαφος ,και μπλε τον ουρανό	Ακριβώς μπροστά από τον λαγό φαίνεται καμαρωτό το λιοντάρι.	
---	---	--

ΘΑΝΟΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει πολύ μακρύ και χοντρό σώμα- Η ουρά του είναι μικρή- Έχει τρία πολύ μικρά πόδια στο μπροστινό μέρος του σώματος του και άλλα τρία μικρά στο πίσω μέρος του σώματος του- Το κεφάλι του είναι στρογγυλό και σχετικά πιο μικρό απο το σώμα του- Έχει πολλά και πυκνά μαλλιά καθώς και μεγάλη χαιίτη	<ul style="list-style-type: none">- Τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του λιονταριού εδώ είναι περίπου ίδια με την πρώτη εικόνα- Το σώμα του είναι πολύ μακρύ και χοντρό- Η ουρά του είναι μικρή- Έχει τρία πολύ μικρά πόδια στο μπροστινό μέρος του σωματός του και άλλα τρία μικρά στο πίσω μέρος του σώματος του	<ul style="list-style-type: none">- Το λιοντάρι σε αυτή τη φάση είναι κάπως διαφορετικό- Έχει τετράγωνο σώμα το οποίο είναι χοντρό και με μακριά ουρά.- Τα πόδια του είναι τέσσερα, κοντά και χοντρα, με νύχια- Το κεφάλι του είναι μεγάλο και τετράγωνο και είναι σκεπασμένο απο την πυκνή του χαιίτη
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του λιονταριού είναι πορτοκαλί- Εμφανίζεται αρκετά άγριο μιας και το στόμα του είναι ανοιχτό και ζαρωμένο και τα μάτια του ενωμένα	<ul style="list-style-type: none">- Το περίγραμμα του λιονταριού είναι ροζ- Απο την έκφραση του προσώπου του μοιάζει να είναι τρομαγμένο και έκπληκτο απο κάτι που είδε	<ul style="list-style-type: none">- Έχει καφέ χρώμα- Παρουσιάζεται αρκετά εξαντλημένο και αργοπορημένο μιας και έχει τη γλώσσα του έξω απο το στόμα του και τα μάτια του είναι ζωγραφισμένα προς τα κάτω

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του λαγού βλέπουμε ότι είναι ορθογώνιο και έχει τα δύο μικρά του πόδια κάθετα	<ul style="list-style-type: none">- Δεν υπάρχει λαγός σε αυτή τη ζωγραφιά	<ul style="list-style-type: none">- Δεν υπάρχει λαγός σε αυτή τη ζωγραφιά

<ul style="list-style-type: none"> - Τα χέρια του είναι μεγάλα και μακριά - Έχει ένα στρόγγυλο κεφάλι και δύο ροζ, μεγάλα αυτιά 		
<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα του είναι πορτοκαλί - Τα χέρια του είναι γκρι - Τα πόδια του είναι καφέ και τα αυτιά του ροζ 		

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
<p>Παρατηρούμε ότι ο λαγός εδώ είναι αρκετά χαρούμενος. Αυτό το διαπιστώνουμε απο το χαμόγελό του και τα μεγάλα, ανοιχτά του μάτια. Παρατηρούμε επίσης ότι χρησιμοποιεί πολλά χρώματα για να ζωγραφίσει τον λαγό</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά του Θάνου παρατηρούμε ότι έχει ζωγραφίσει ένα καταγάλανο ουρανό με πολλά σύννεφα. Επίσης υπάρχει ένα δάσος με πολλά δέντρα και το λιοντάρι δείχνει να τριγυρνάει μόνο του</p>	

ΒΑΣΙΛΗΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο πόδια ψηλά και μεγάλα νύχια- Το σώμα του είναι μακρύ και κανονικό σε μέγεθος- Η ουρά του είναι πολύ μεγάλη και καμπυλωτή και έχει και μία κόκκινη φούντα στην άκρη- Το κεφάλι του είναι πολύ μεγάλο σε σχέση με το υπόλοιπο σώμα και έχει πολλά μαλλιά και μεγάλη φουντωτή χαίτη	<ul style="list-style-type: none">- Έχει τέσσερα πόδια κοντά και χοντρά- Το σώμα του είναι πιο λεπτό απο πριν- Η ουρά του είναι το ίδιο μακριά και έχει στην άκρη μια μικρή κόκκινη φούντα- Το κεφάλι του είναι πολύ μεγάλο με πολλά φουντωτά και πυκνά μαλλιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο πόδια τα οποία βρίσκονται σε κίνηση- Το σώμα του πολύ λεπτό διότι δεν έχει φάει καθόλου- Το κεφάλι του είναι αρκετά μεγάλο με πολλά μαλλιά και χαίτη
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του λιονταριού είναι πορτοκαλί το σώμα του και το κεφάλι του και κίτρινα τα πόδια του- Στο πρόσωπο του διακρίνουμε ένα μεγάλο χαμόγελο απο το οποίο ξεχωρίζουν τα δύο μεγάλα και κοφτερά δόντια του λιονταριού. Ακόμη βλέπουμε ότι τα μάτια του είναι χαρούμενα	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του λιονταριού είναι κίτρινο- Στο πρόσωπο του είναι ζωγραφισμένα δύο ματια. Το στόμα του είναι ανοιχτό, κόκκινο και πολύ μεγάλο. Επίσης του τρέχουν τα σάλια στην θέα των άλλων ζώων	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του λιονταριού εδώ είναι κίτρινο- Στο πρόσωπο του παρατηρείται μία απογοήτευση που δεν μπόρεσε να φάει κανένα ζωάκι

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει τέσσερα μικρά πόδια	<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο πόδια τα οποία είναι διπλωμένα	<ul style="list-style-type: none">Ο λαγός δεν υπάρχει σε αυτή τη ζωγραφιά

<ul style="list-style-type: none"> - Το σώμα του είναι χοντρό και στρόγγυλο - Το κεφάλι του λαγού είναι μικρό και στρόγγυλο και έχει δύο ροζ, μεγάλα αυτιά 	<ul style="list-style-type: none"> - Το σώμα του είναι μακρύ και λεπτό - Το κεφάλι του είναι στρογγυλό και μικρό με δύο μεγάλα ροζ αυτιά - Ο λαγός είναι ξαπλωμένος και ακουμπισμένος σε ένα δέντρο και φαίνεται μόνο το ένα του χέρι 	
<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα του είναι γκρι - Δεν υπάρχουν εκφραστικά στοιχεία στο πρόσωπό του 	<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα του είναι γκρι - Η έκφραση του προσώπου του δείχνει ότι ο λαγός είναι φοβισμένος 	

ΤΟ ΕΛΑΦΙ	ΤΟ ΕΛΑΦΙ	ΤΟ ΕΛΑΦΙ
<p>Το ελάφι δεν υπάρχει σε αυτή τη ζωγραφιά</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Εδώ παρουσιάζεται και ένα τρίτο ζωάκι όπου αναφέρεται μέσα στο μύθο ,και απεικονίζεται με τον ξεχωριστό τρόπο του Βασίλη - Είναι καθισμένο πάνω σε ένα μεγάλο δέντρο - Έχει δύο πόδια κοντά με περίεργο σχήμα - Το σώμα του είναι τετραγωνισμένο 	<ul style="list-style-type: none"> - Είναι σκαρφαλωμένο στην κορυφή ενός βουνού. Είναι αρκετά μικρό και φαίνεται να είναι μακριά - Έχει δύο πόδια λεπτά και μικρά και μακρύ λαιμό - Το κεφάλι του είναι στρόγγυλο με δύο μεγάλα ,καφέ κέρατα - Το ελάφι απεικονίζεται πολύ τρομαγμένο
	<ul style="list-style-type: none"> - Έχει καφέ χρώμα - Το κεφάλι του είναι στρόγγυλο με πολύ μεγάλα καφέ κέρατα - Η έκφραση του ελαφιού είναι επίσης φοβισμένη 	

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε τη φοβία του λαγού και του ελαφιού μπροστά στο μεγάλο κίνδυνο, το λιοντάρι, που φαίνεται ότι είναι έτοιμο να τους κατασπαράξει</p>	<p>Ο Βασίλης σε αυτή τη ζωγραφιά έχει προσθέσει ένα πράσινο τοπίο ,ένα μεγάλο βουνό πάνω στο οποίο είναι σκαρφαλωμένο το ελάφι. Το λιοντάρι βρίσκεται στο χορτάρι και δείχνει να κυνηγάει το ελάφι</p>

ΧΡΗΣΤΟΣ Κ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει τέσσερα πόδια τα οποία είναι μικρά- Το σώμα του είναι πολύ μεγάλο και χοντρό- Η ουρά του είναι χοντρή και έχει μια μικρή φούντα στην άκρη- Το κεφάλι του είναι μικρό, στρόγγυλο αλλά με πολλά και πυκνά μαλλιά του φαίνεται μεγάλο	<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο πόδια πολύ μικρά- Το σώμα του είναι μακρύ και στενό- Η ουρά του έχει στην άκρη μια μικρή φούντα- Το κεφάλι του είναι μακρύ και τριχωτό	<p>Το λιοντάρι δεν υπάρχει σε αυτή τη ζωγραφιά</p>
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του λιονταριού είναι πορτοκαλί- Το λιοντάρι εδώ παρουσιάζεται άγριο καθώς το στόμα του είναι μεγάλο, μακρύ και ζαρωμένο. Το διακρίνουμε επίσης και από τα φρύδια του που είναι και αυτά ζαρωμένα	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του λιονταριού είναι πορτοκαλί- Το λιοντάρι χαμογελά πράγμα που μας δείχνει ότι είναι χαρούμενο	

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Είναι αρκετά μικρός- Είναι όρθιος και έχει δύο πόδια ενωμένα μεταξύ τους- Το σώμα του είναι στρόγγυλο και χοντρό- Το κεφάλι του είναι	<ul style="list-style-type: none">- Είναι πολύ μικρός- Έχει δύο πόδια που είναι διπλωμένα στο σώμα του- Το σώμα του είναι μακρύ και χοντρό και ακουμπάει σε ένα δέντρο- Έχει ένα μικρό και	<ul style="list-style-type: none">- Σε αυτή τη φάση όπου έχει γίνει επίδειξη των εικόνων ο Χρήστος ζωγραφίζει το λαγό ταχυδρόμο- Έχει δύο πόδια μικρά και χοντρά και δύο χέρια

<p>στρόγγυλο και έχει δύο αυτιά μεγάλα</p>	<p>στρόγγυλο κεφάλι και δύο μεγάλα αυτιά</p>	<p>στρόγγυλα και μικρά</p> <ul style="list-style-type: none"> - Το σώμα του είναι επίσης στρογγυλό και μικρό όπως το κεφάλι του - Έχει δύο μεγάλα ,γκρι αυτιά και φοράει ένα γαλάζιο καπέλο - Επίσης διακρίνεται και η γαλάζια στολή του - Έχει κρεμασμένη στον ώμο του μια καφέ τσάντα, τετράγωνη, με ένα λουράκι
<p>- Φαίνεται αρκετά χαρούμενος μιας και χαμογελάει</p>	<p>- Το χρώμα του είναι γκρι</p> <p>- Χαμογελάει αλλά δεν φαίνεται να είναι ιδιαίτερα χαρούμενος</p>	

ΤΟ ΕΛΑΦΙ	ΤΟ ΕΛΑΦΙ	ΤΟ ΕΛΑΦΙ
<p>Το ελάφι δεν υπάρχει σε αυτή τη ζωγραφιά</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Εδώ παρουσιάζεται με δύο μακριά πόδια - Το σώμα του είναι μεγάλο και μακρύ - Έχει μια μικρή ουρά - Έχει πορτοκαλί χρώμα - Το κεφάλι του είναι τετράγωνο με δύο μεγάλα καφέ κέρατα - Η έκφραση του ελαφιού δείχνει ότι το ελάφι είναι πολύ χαρούμενο 	<p>Το ελάφι δεν υπάρχει σε αυτή τη ζωγραφιά</p>

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι η ζωγραφιά του Χρήστου είναι διαφορετική. Το λιοντάρι είναι πίσω από το ελάφι που το κυνηγάει. Ο λαγός είναι καθισμένος κάτω από ένα δέντρο. Παρατηρούμε επίσης πολλά δέντρα τα οποία μας περιγράφουν ένα δάσος καθώς επίσης τον ουρανό και έναν ήλιο που χαμογελάει</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε πως ο Χρήστος έχει ζωγραφίσει έναν ουρανό και έναν ήλιο που έχει μύτη, μάτια και χαμογελάει. Έχει ζωγραφίσει επίσης και πυκνή πρασινάδα</p>

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΡΑΣΑΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει τέσσερα πόδια τα οποία είναι κοντά και χοντρά- Το σώμα του είναι πολύ μακρύ και στενό- Η ουρά του είναι μικρή και έχει φουντωτή- Το κεφάλι του είναι μικρό, στρόγγυλο αλλά έχει και μία μικρή χαιτή	<ul style="list-style-type: none">- Έχει τέσσερα πόδια όπου διακρίνονται τα μπροστινά και τα πίσω- Το σώμα του είναι μακρύ και μεγάλο και επίσης είναι τριχωτό- Το κεφάλι του είναι μακρύ	<p>Το λιοντάρι δεν υπάρχει σε αυτή τη ζωγραφιά</p>
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του λιονταριού είναι πορτοκαλί- Το στόμα του εδώ απεικονίζεται με μία γραμμή και γι' αυτό το λόγο δεν μπορούμε να καταλάβουμε την έκφρασή του	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του λιονταριού είναι πορτοκαλί και το τρίχωμα του είναι μαύρο- Το λιοντάρι κοιτάζει το λαγό με περιέργεια και φαίνεται να απορεί για κάτι	

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει ένα τετραγωνισμένο σώμα και δύο μικρά χέρια- Έχει ένα κεφάλι τρίγωνο με δύο μεγάλα αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο μεγάλα και μακριά πόδια- Το σώμα του είναι μακρύ και αρκετά μεγάλο- Έχει μακρύ κεφάλι και δύο αυτιά τα οποία είναι πεταχτά στα πλάγια- Έχει όρθια την ουρά του	<ul style="list-style-type: none">- Σε αυτή τη φάση ο λαγός έχει δύο μακριά πόδια και φαίνεται να περπατάει- Έχει στρόγγυλα και μικρά χέρια- Το σώμα του είναι επίσης μακρύ και στενό- Έχει στρόγγυλο κεφάλι και έχει δύο μεγάλα αυτιά

		- Επίσης διακρίνεται και η γαλάζια στολή του και ένα γαλάζιο καπέλο
- Το χρώμα του είναι γκρι - Φαίνεται αρκετά χαρούμενος μιας και έχει ένα μεγάλο κόκκινο χαμόγελο	- Ο λαγός δείχνει να είναι χαρούμενος γιατί το λιοντάρι δεν μπορεί να τον φτάσει πάνω στο δέντρο στο οποίο βρίσκεται	- Το χρώμα του λαγού είναι γκρι - Ο λαγός δείχνει να έχει ένα διστακτικό χαμόγελο

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι ο Χρήστος έχει προσθέσει τον ουρανό, τον ήλιο, πολύ πρασινάδα και μερικά καρότα πεσμένα στο χορτάρι	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε πως υπάρχει το σπίτι του λαγού. Το σπίτι αυτό είναι μια μικρή καλύβα κιτρινή, με κόκκινη σκεπή. Έχει ζωγραφίσει επίσης γαλάζιο ουρανό και πράσινο χορτάρι με πολλά λουλούδια

ΝΙΚΟΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ
<ul style="list-style-type: none">- Είναι αρκετά μεγάλο- Έχει δύο πόδια τα οποία είναι μεγάλα και χοντρά- Το σώμα του είναι πολύ μακρύ και χοντρό με διάφορες καμπύλες από πάνω- Η ουρά του είναι μακριά και χόντρη- Στο μπροστινό μέρος του σώματος του που προεξέχει, έχει τοποθετήσει δύο μεγάλα μάτια	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μεγάλο και χοντρό σώμα- Τα δύο πόδια του είναι κοντά και χοντρά- Το κεφάλι του είναι μακρύ και αρκετά τριχωτό- Η ουρά του είναι μεγάλη και γυρισμένη προς τα επάνω με μια φούντα στην άκρη	<p>Το λιοντάρι δεν υπάρχει σε αυτή τη ζωγραφιά</p>
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του λιονταριού είναι πορτοκαλί- Δεν εμφανίζεται κανένα άλλο εκφραστικό στοιχείο	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του λιονταριού είναι πορτοκαλί- Το λιοντάρι παρουσιάζεται εδώ με χαμόγελο και δείχνει ικανοποίηση που πλησιάζει το ελάφι	

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Έχει ένα μεγάλο και τριγωνικό σώμα - Έχει μικρό κεφάλι με δύο πεταχτά αυτιά στο περίγραμμα 	<p>Ο λαγός δεν υπάρχει σε αυτή τη ζωγραφιά</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Σε αυτή τη φάση ο λαγός παρουσιάζεται ταχυδρόμος με δικά του χαρακτηριστικά - Έχει πολύ λεπτά και μακριά πόδια - Έχει μακρύ κεφάλι και έχει δύο αυτιά - Τα χέρια του είναι πιο μεγάλα και πιο χοντρά από τα πόδια του - Φοράει μπλε γάντια στα χέρια του και ένα μπλε καπέλο. Επίσης στο ένα του χέρι κρατάει γράμματα και στο άλλο έχει μια τετράγωνη, καφέ τσάντα
<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα του είναι μοβ και έχει πορτοκαλί αυτιά - Φαίνεται αρκετά φοβισμένος από τα χαρακτηριστικά του προσώπου του 		<ul style="list-style-type: none"> - Δείχνει θυμωμένος μιας και το στόμα του το έχει απεικονίσει με μία λεπτή γραμμή

ΤΟ ΕΛΑΦΙ	ΤΟ ΕΛΑΦΙ	ΤΟ ΕΛΑΦΙ
<p>Το ελάφι δεν υπάρχει σε αυτή τη ζωγραφιά</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Το σώμα του είναι μεγάλο και χοντρό - Τα πόδια του είναι χοντρά και μικρά - Το κεφάλι του είναι ενιαίο με το σώμα του και έχει δύο μεγάλα καφέ κέρατα 	<p>Το ελάφι δεν υπάρχει σε αυτή τη ζωγραφιά</p>

	- Η έκφραση του ελαφιού δείχνει ότι το ελάφι είναι φοβισμένο, τρομαγμένο καθώς επίσης και αρκετά κουρασμένο και ταλαιπωρημένο	
--	---	--

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
		Μόνο σε αυτήν την εικόνα εμφανίζονται κάποια στοιχεία. Υπάρχει ο μπλε ουρανός με ένα μεγάλο ήλιο και με πολλές ακτίνες. Ο ήλιος μοιάζει ζωντανός μιας και φοράει γυαλιά, έχει μύτη και η έκφρασή του είναι αρκετά θυμωμένη. Επίσης υπάρχει πολύ και πράσινο χορτάρι

ANNA

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει μεγάλο κεφάλι με πολύ χαίτη- Έχει τέσσερα πόδια- Το σώμα του είναι πολύ μακρύ και χοντρό	<ul style="list-style-type: none">- Έχει στρογγυλό σώμα- Τα πόδια του είναι μικρά με μεγάλα νύχια- Το κεφάλι του έχει πολλά και φουντωτά μαλλιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα- Έχει δύο στρογγυλα πόδια- Το κεφάλι του είναι στρογγυλο και έχει πολλά και φουντωτά μαλλιά
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του λιονταριού είναι κίτρινο- Από την έκφραση του προσώπου του και τα κοφτερά του δόντια καταλαβαίνουμε ότι είναι άγριο	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του λιονταριού είναι κίτρινο με μαύρο περίγραμμα- Από την έκφραση του προσώπου του δείχνει κουρασμένο και φοβισμένο μέσα στο δάσος	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του λιονταριού είναι κίτρινο- Από την έκφραση του προσώπου του δείχνει χαρούμενο και ευχαριστημένο

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα- Έχει δύο πόδια- Το κεφάλι του είναι στρογγυλο με δύο μεγάλα αυτιά- Το χρώμα του είναι γκρι- Φαίνεται αρκετά ευτυχισμένος από τα χαρακτηριστικά του προσώπου του	<p>Ο λαγός δεν υπάρχει σε αυτή τη ζωγραφιά</p>	<p>Ο λαγός δεν υπάρχει σε αυτή τη ζωγραφιά</p>

ΤΟ ΕΛΑΦΙ	ΤΟ ΕΛΑΦΙ	ΤΟ ΕΛΑΦΙ
Το ελάφι δεν υπάρχει σε αυτή τη ζωγραφιά		<ul style="list-style-type: none"> - Το σώμα του είναι χοντρό - Έχει δύο μακριά ποδιά - Το κεφάλι του είναι μακρύ με δύο μεγάλα κέρατα
		<ul style="list-style-type: none"> - Έχει χρώμα καφέ - Το πρόσωπο του δείχνει να είναι φοβισμένο καθώς τρέχει μες στο δάσος

Η ΑΛΕΠΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ

Η παρουσίαση του τίτλου έγινε σε τρεις φάσεις :

- Κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης παρουσίασα τον τίτλο του μύθου στα παιδιά (Α ΦΑΣΗ)
- Κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσης έκανα την αφήγηση του μύθου (Β ΦΑΣΗ)
- Κατά τη διάρκεια της τρίτης φάσης έκανα επίδειξη των εικόνων του μύθου στα παιδιά (Γ ΦΑΣΗ)

ΡΑΦΑΗΛ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none"> - Έχει δύο μικρά τετράγωνα πόδια - Τα χέρια της απεικονίζονται με μία οριζόντια γραμμή - Το σώμα της είναι πολύ μικρό και στρόγγυλο - Έχει ένα στρόγγυλο κεφάλι και δύο μεγάλα αυτιά που είναι κατεβασμένα προς τα κάτω 	<ul style="list-style-type: none"> - Έχει δύο μαύρα λεπτά πόδια - Το σώμα της είναι πολλή μικρό και στρογγυλό. Τα χέρια της βρίσκονται στην ίδια ευθεία και είναι πολύ λεπτά - Η ουρά του είναι μεγάλη και φουντωτή - Το κεφάλι της είναι στρόγγυλο και έχει δύο μεγάλα αυτιά 	<ul style="list-style-type: none"> - Έχει ψηλό και αδύνατο σώμα - Τα πόδια της είναι δύο κάθετες μακριές γραμμές με πατούσες - Έχει φουντωτή ουρά και στρόγγυλο κεφάλι με δύο αυτιά
<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα της αλεπούς είναι γκρι - Η έκφραση του προσώπου της καθώς και το ότι τα αυτιά της είναι προς τα κάτω δείχνουν το πόσο απογοητευμένη είναι 	<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα της είναι πορτοκαλί - Το πρόσωπο της την δείχνει να είναι απογοητευμένη και λυπημένη(μάτια-στόμα) 	<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα της είναι πορτοκαλί - Στο πρόσωπό της διακρίνεται ότι σκέφτεται πονηρά

ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ
<ul style="list-style-type: none"> - Έχει δύο κάθετες γραμμές για πόδια του - Τα χέρια του είναι μια οριζόντια ,παχιά γραμμή - Το σώμα του είναι στρογγυλό και μικρό. - Το κεφάλι του είναι στρογγυλό και μεγαλύτερο από το σώμα του. Έχει επίσης ένα μαύρο ράμφος 	<ul style="list-style-type: none"> - Έχει δύο μακριά, λεπτά πόδια - Έχει δυο φαρδιές φτερούγες και ένα μικρό μακρόστενο σώμα - Το κεφάλι του είναι στρογγυλό και μακρύ - Στο στόμα του υπάρχει ένα κομμάτι κόκκινο τυρί 	<ul style="list-style-type: none"> - Έχει δύο μικρά πόδια με νύχια - Το σώμα του είναι αρκετά μακρύ και έχει δύο μεγάλες φτερούγες και είναι ανοιχτές μιας και πετάει - Το κεφάλι του είναι πολύ μακρύ και στρογγυλο και έχει ένα μακρύ ράμφος
<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα του είναι μαύρο - Η έκφραση του προσώπου του απεικονίζεται με ένα διστακτικό χαμόγελο 	<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα του είναι μαύρο - Η έκφραση του προσώπου του δείχνει ότι είναι αρκετά φοβισμένο 	<ul style="list-style-type: none"> -Το χρώμα του είναι μαύρο - Φαίνεται να είναι ελεύθερο και ξέγνοιαστο μιας και πετάει στον ουρανό μακριά από κινδύνους

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
<p>Παρατηρούμε ότι σε αυτή τη ζωγραφιά υπάρχει ένας καταγάλανος ουρανός, ένας ήλιος καθώς και ένα μεγάλο δέντρο όπου στην κορυφή του είναι η αλεπού και σε ένα του κλαδί είναι το κοράκι</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένας καταγάλανος ουρανός, ένας ήλιος καθώς και ένα μεγάλο δέντρο όπου σε ένα του κλαδί είναι το κοράκι και ακριβώς από κάτω η αλεπού</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε πως ο Ραφαήλ έχει ζωγραφίσει ένα καταπράσινο δάσος με πρασινάδα και δέντρα. Υπάρχει ένας καταγάλανος ουρανός με ήλιο. Επίσης στο κλαδί που καθόταν το κοράκι έχει ζωγραφίσει τη φωλιά του</p>

ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο λεπτά πόδια- Τα χέρια της απεικονίζονται στην ίδια ευθεία- Το σώμα της είναι στρόγγυλο- Έχει ένα στρόγγυλο μεγάλο κεφάλι	<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο γραμμές για πόδια και δύο στρόγγυλα χέρια- Το σώμα της είναι πολλή μακρύ και στενό- Το κεφάλι της είναι στρόγγυλο και έχει δύο αυτιά κατεβασμένα προς τα κάτω και τα πιάνει με τα δύο της χέρια	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα- Τα πόδια της είναι δύο- Έχει στρόγγυλο κεφάλι με δύο σηκωμένα αυτιά- Έχει ένα χέρι στο οποίο κρατάει ένα κομμάτι τυρί
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της αλεπούς είναι καφέ- από το πρόσωπό της φαίνεται ότι έχει καλή διάθεση	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Η αλεπού φαίνεται απελπισμένη από την έκφραση του προσώπου της και από τον τρόπο που τραβάει τα αυτιά της	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Σε αυτή τη ζωγραφιά η αλεπού φαίνεται να απολαμβάνει το τυρί που τρώει

ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο μικρά πόδια και δύο ανοιχτές φτερούγες- Το σώμα του είναι στρογγυλό και μικρό.- Το κεφάλι του είναι στρογγυλό και μικρό επίσης	<ul style="list-style-type: none">- Είναι πολύ μικρό- Ξεχωρίζει το ράμφος του όπου είναι ανοιχτό	<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι πολύ μικρό με δύο φτερούγες- Το κεφάλι του είναι στρόγγυλο
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι μαύρο- Η έκφραση του προσώπου του δεν φαίνεται γιατί έχει ζωγραφίσει την πίσω	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι μαύρο- Στη συγκεκριμένη ζωγραφιά φαίνεται ότι τραγουδάει και κράζει	<ul style="list-style-type: none">- Φαίνεται να είναι ελεύθερο μιας και πετάει μακριά από το δέντρο

πλευρά το κορακιού		
--------------------	--	--

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
Παρατηρούμε ότι σε αυτή τη ζωγραφιά υπάρχει ένας ήλιος με έναν ουρανο, καθώς επίσης και ένα σπίτι	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ο κορμός του δέντρου και το κλαδί όπου στέκεται το κοράκι καθώς επίσης και ένας ήλιος που μοιάζει ζωντανός μιας και χαμογελάει	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε πως ο Τηλέμαχος έχει ζωγραφίσει ένα χαρούμενο ποντίκι στην πρασινάδα, καθώς επίσης και ένα δέντρο και έναν ήλιο

ΜΑΡΙΑ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει φουντωτή και μακριά ουρά- Το σώμα της είναι πολύ μακρύ και μεγάλο- Έχει ένα μακρύ κεφάλι το οποίο έχει κλήση προς τα επάνω και έχει και ένα φιόγκο	<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο πόδια- Το σώμα της είναι μακρύ και τεντωμένο και κάθετα κάτω- Η ουρά της είναι σηκωμένη επάνω και φουντωτή- Έχει ένα στρόγγυλο κεφάλι με ένα φιόγκο	<ul style="list-style-type: none">- Έχει σώμα τετράγωνο- Τα πόδια της είναι δύο- Έχει μεγάλο κεφάλι με ένα ροζ φιόγκο- Έχει ένα χέρι στο οποίο κρατάει μια ομπρέλα
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της αλεπούς είναι πορτοκαλί- Φαίνεται να είναι περιφανή και κοιτάει το κοράκι με περιέργεια	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Η αλεπού φαίνεται να κοιτάει με αγωνία το κοράκι	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Σε αυτή τη ζωγραφιά η αλεπού έχει το κεφάλι της σκυμμένο προς τα κάτω. Το στόμα της είναι αρκετά μεγάλο και φαίνεται να προσπαθεί με αγωνία να πιάσει το τυρί

ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο μεγάλες και φαρδιές φτερούγες- Έχει μακρύ και λεπτό λαιμό- Το κεφάλι του είναι στρογγυλό με ένα ράμφος	<ul style="list-style-type: none">- Έχει ένα μακρύ σώμα με μία φτερούγα στην άκρη- Το κεφάλι του είναι στρόγγυλο και από το ράμφος του ,που είναι ανοιχτό, του πέφτει το τυρί- Έχει δύο πόδια με νύχια	<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του έχει δύο φτερούγες ανοιχτές που δίνουν την αίσθηση ότι είναι έτοιμο να πετάξει- Το κεφάλι του είναι μικρό καθώς επίσης και το ράμφος του και έχει ένα μακρύ λαιμό- Έχει δύο πόδια

<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα του είναι μαύρο - Η έκφραση του προσώπου του (μισάνοιχτο ράμφος και δύο στρόγγυλα μάτια), Το δείχνει να είναι ανέμελο και να αγναντεύει 	<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα του είναι μαύρο και έχει πορτοκαλί πόδια και ράμφος - Στη συγκεκριμένη ζωγραφιά φαίνεται ότι κράζει καμαρωτό 	<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα του είναι μαύρο με πορτοκαλί πόδια και ράμφος - Φαίνεται να είναι απογοητευμένο
---	--	---

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
Παρατηρούμε ότι σε αυτή τη ζωγραφιά υπάρχει ένα δέντρο όπου στο κλαδί είναι καθισμένο το κοράκι, καθώς επίσης και πρασινάδα	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένα δέντρο ψηλό όπου στέκεται το κοράκι καθώς επίσης ένα σπίτι και ένας λαμπερός ήλιος	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε πως υπάρχει ένα μεγάλο δέντρο όπου στο κλαδί κάθεται το κοράκι. Επίσης υπάρχει η φωλιά των ζώων όπου διακρίνονται τα μάτια τους

ΘΑΝΟΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει φουντωτή και μακριά ουρά- Το σώμα της είναι μακρύ και χοντρό- Έχει ένα μακρύ κεφάλι με δύο αυτιά- Έχει δύο μικρά πόδια	<p>Η αλεπού δεν υπάρχει σε αυτή τη ζωγραφιά</p>	<ul style="list-style-type: none">- Έχει σώμα στρόγγυλο- Τα πόδια της είναι δύο και μικρά- Έχει μικρό στρόγγυλο κεφάλι- Έχει ένα χέρι στο οποίο κρατάει το τυρί
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της αλεπούς είναι πορτοκαλί- Φαίνεται χαρούμενη μιας και το χαμόγελο φτάνει ως τη μύτη της		<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι γκρι- Σε αυτή τη ζωγραφιά η αλεπού φαίνεται ικανοποιημένη και χαρούμενη μιας και έκλεψε το τυρί από το κοράκι

ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει μικρό σώμα- Έχει δύο πόδια με νύχια- Το κεφάλι του είναι στρογγυλό με ένα ράμφος	<ul style="list-style-type: none">- Έχει ένα μακρύ λυγισμένο σώμα- Το κεφάλι του είναι στρόγγυλο με ράμφος- Έχει δύο μικρά πόδια	<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα είναι μακρύ και λυγισμένο- Έχει δύο πόδια μικρά ,ακουμπισμένα στο κλαδί του δέντρου
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι μαύρο και έχει πορτοκαλί πόδια και ράμφος- Η έκφραση του προσώπου του δεν διακρίνεται	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι μαύρο και έχει πορτοκαλί πόδια και ράμφος- Στη συγκεκριμένη ζωγραφιά φαίνεται χαρούμενο μιας και χαμογελάει	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι μαύρο με πορτοκαλί πόδια και ράμφος- Η έκφραση του προσώπου του δεν διακρίνεται

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
<p>Παρατηρούμε ότι σε αυτή τη ζωγραφιά υπάρχει μία σπηλιά όπου είναι το σπίτι της αλεπούς καθώς και ένα δέντρο στο οποίο πάει το κοράκι. Επίσης έχει ζωγραφίσει τον ουρανό και τον ήλιο</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένα ποντίκι το οποίο έχει δύο μικρά πόδια ,στρόγγυλο σώμα και κεφάλι. Τα χέρια του ποντικιού είναι πάνω από το κεφάλι του όπου κρατάει και το τυρί Είναι γκρι και από τα μάτια του φαίνεται ότι είναι χαρούμενο. Επίσης υπάρχουν δέντρα καθώς επίσης και κομμάτια από τυρί που κουβαλάει το ποντίκι ,ουρανό και ήλιος</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε πως υπάρχει ένα μεγάλο δέντρο το οποίο έχει δύο κλαδιά και είναι φαρδύ. Επίσης υπάρχει ουρανός και ήλιος</p>

ΒΑΣΙΛΗΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει φουντωτή και μεγάλη ουρά- Το σώμα της είναι μακρύ- Έχει ένα μακρύ κεφάλι με δύο αυτιά και έχει και μια μακριά μύτη	<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα της είναι μακρύ και μεγάλο- Έχει ένα μακρύ κεφάλι και μια μακριά μύτη- Έχει τέσσερα πόδια	<ul style="list-style-type: none">- Έχει σώμα μικρό- Τα πόδια της είναι δύο και χοντρά- Έχει μακρύ, στενο και μεγάλο κεφάλι και μακριά μουσούδα
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της αλεπούς είναι πορτοκαλί- Φαίνεται να κοιτάζει με αγωνία μιας και τα μάτια της είναι στρογγυλά και μεγάλα	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της αλεπούς είναι πορτοκαλί- από το ένα μάτι της και το στόμα της φαίνεται να είναι θυμωμένη και σκεπτική	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Σε αυτή τη ζωγραφιά η αλεπού φαίνεται ικανοποιημένη μιας και ένα πλατύ και μεγάλο χαμόγελο

ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει μικρό σώμα και είναι με λεπτομέρεια σχεδιασμένο- Έχει δύο πόδια με νύχια- Το κεφάλι του είναι στρογγυλό με ένα πορτοκαλί ράμφος	<ul style="list-style-type: none">- Είναι σχεδιασμένο με το ίδιο μικρό σώμα του και τα δύο μικρά του πόδια- από το κεφάλι του φαίνεται μόνο το πίσω μέρος	<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα είναι λυγισμένο στον αέρα- Έχει δύο φτερούγες όπου είναι ανοιχτές και φαίνεται να πετάει
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι μαύρο- Το κεφάλι του είναι στραμμένο προς τα πάνω		<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι μαύρο με πορτοκαλί ράμφος- Εδώ τραγουδάει

σαν να κοιτάει κάτι		περήφανο ανοίγοντας το ράμφος του
---------------------	--	--------------------------------------

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένα δέντρο στο οποίο κάθεται το κοράκι και από κάτω η αλεπού, καθισμένη στην πρασινάδα, το κοιτάζει σκεφτική	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε πως υπάρχει ένα μεγάλο δέντρο το οποίο είναι φαρδύ και μοιάζει με σπίτι. Επίσης υπάρχει η φωλιά των ζώων όπου διακρίνονται τα μάτια τους. Ένα κομμάτι τυρί φαίνεται στον αέρα να φεύγει από το στόμα του κορακιού

ΧΡΗΣΤΟΣ Κ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο μικρά τετράγωνα χέρια και πόδια- Το σώμα της είναι αρκετά χοντρό και μεγάλο- Έχει ένα στρογγυλό κεφάλι με δύο μικρά αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο μικρά τετράγωνα χέρια και πόδια και κρατάει ένα κομμάτι κίτρινο τυρί- Έχει ένα αρκετά μεγάλο κεφάλι σε σχέση με τα άλλα μέλη του σώματος και το σώμα είναι μικρό και στρογγυλό- Έχει δύο ροζ αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει σώμα στρογγυλό και πιο μικρό από το κεφάλι- Τα πόδια της είναι δύο και τετράγωνα- Τα χέρια της είναι ψηλά προσπαθώντας να πιάσει το τυρί- Η ουρά της είναι πολύ μακριά και φουντωτή- Έχει στρογγυλό κεφάλι με δύο αυτιά
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της αλεπούς είναι πορτοκαλί- από το χαμόγελο και τα μικρά μάτια της φαίνεται να είναι χαρούμενη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της αλεπούς είναι γκρι- από το πρόσωπο της φαίνεται να είναι κουρασμένη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Σε αυτή τη ζωγραφιά η αλεπού φαίνεται χαρούμενη στη προσπάθεια της να πιάσει το τυρί

ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει πολλή μεγάλο σώμα και είναι αρκετά μακρύ- Έχει δύο φτερούγες όπου φαίνεται να ανοιγοκλείνουν καθώς πετάει	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα με δύο φτερούγες να ανοιγοκλείνουν- Το κεφάλι του είναι μικρό και στρογγυλό και έχει κίτρινο ράμφος	<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα είναι μικρό και στρογγυλό- Έχει δύο φτερούγες- Το κεφάλι του είναι μικρό και το ράμφος του ανοιχτό με αποτέλεσμα να του φύγει το τυρί από το

- Το κεφάλι του είναι πολύ μικρό		στόμα
- Το χρώμα του είναι μαύρο - από το πρόσωπο του φαίνεται να είναι χαρούμενο	- Το χρώμα του είναι μαύρο - Η έκφραση του προσώπου του δείχνει ότι έμεινε έκπληκτο από κάτι	- Εδώ τραγουδάει περήφανα και καμαρωτά

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι το τοπίο που έχει ζωγραφίσει ο Χρήστος είναι πολύ γκρι με καφέ βουνά	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι το τοπίο είναι ένα δάσος με αρκετή πρασινάδα και δέντρα. Υπάρχει ένας καταγάλανος ουρανός με ήλιο	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε πως υπάρχει ένα δάσος με δέντρα. Στα δέντρα υπάρχουν φωλιές από ζώα, των οποίων διακρίνονται μόνο τα μάτια. Το τυρί πέφτει από το στόμα του κορακιού την ώρα που τραγουδάει και το πιάνει η αλεπού

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΡΑΣΑΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο γραμμές για πόδια και δύο χέρια- Το σώμα της είναι κοντό και μακρόστενο- Έχει ένα στρογγυλό κεφάλι	<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο μικρά πόδια και δύο χοντρά χέρια- Έχει μικρό κεφάλι σε σχέση με δύο μεγάλα αυτιά- Έχει μακρόστενο σώμα	<ul style="list-style-type: none">- Έχει σώμα μακρόστενο- Τα πόδια της είναι τέσσερις γραμμές- Η ουρά της είναι φουντωτή- Έχει στρογγυλο κεφάλι με δύο μικρά αυτιά
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της αλεπούς είναι καφέ- Από την έκφρασή της φαίνεται να είναι χαρούμενη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της αλεπούς είναι γκρι- Από την έκφρασή της φαίνεται να είναι χαρούμενη καθώς πλησιάζει το κοράκι κοντά της	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Σε αυτή τη ζωγραφιά η αλεπού φαίνεται ικανοποιημένη και φεύγει τρώγοντας το τυρί

ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει χοντρό σώμα- Έχει δύο γραμμές για πόδια και δύο φτερά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μικρό και στρογγυλό σώμα και κεφάλι- Έχει δύο μικρά χέρια	<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα είναι στρογγυλο- Έχει δύο γραμμές για πόδια και δύο φτερούγες- Το κεφάλι του είναι μικρό και έχει ράμφος
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι- Η έκφραση του προσώπου του και η στάση του δείχνει ότι είναι φοβισμένο επειδή προσπάθησε να το σκοτώσει η αλεπού .Του	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι πράσινο- Η έκφραση του προσώπου του δείχνει ότι έμεινε έκπληκτο που του έπεσε το τυρί	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι μαύρο- Βλέπουμε ότι το ράμφος του είναι ανοιχτό και δείχνει να τραγουδάει καμαρωτό

έχει πέσει το καπέλο. Εδώ βλέπουμε πως φαντάζεται τον μύθο ο Χρήστος		
--	--	--

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχουν πολλά δέντρα και πρασινάδα καθώς και ότι ο Χρήστος έχει ζωγραφίσει το τυρί μεγάλο , τετράγωνο και με μαύρες βούλες	

ΝΙΚΟΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα της είναι αρκετά μεγάλο και περίεργο με διαφορετικό σχήμα όπου δεν διακρίνονται άλλα χαρακτηριστικά- Έχει ένα μακρόστενο κεφάλι μεγάλα αυτιά και κόκκινη μύτη	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μεγάλο σώμα το οποίο είναι εξωπραγματικό και δεν διακρίνονται κάποια στοιχεία- Έχει ένα αρκετά μεγάλο κεφάλι με κόκκινη μύτη	<ul style="list-style-type: none">- Έχει σώμα μακρύ- Τα χέρια της είναι δύο και στο ένα κρατάει ένα κομμάτι τυρί- Έχει μακρύ κεφάλι
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της αλεπούς είναι πορτοκαλί- από την έκφραση του προσώπου της φαίνεται θυμωμένη	<ul style="list-style-type: none">- Έχει πορτοκαλί περίγραμμα- από το πρόσωπο της φαίνεται ότι είναι χαρούμενη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι γκρι- Σε αυτή τη ζωγραφιά η αλεπού φαίνεται ικανοποιημένη και ευτυχισμένη που ξεγελάει το κοράκι και του παίρνει το τυρί

ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ
<ul style="list-style-type: none">- Είναι ζωγραφισμένο το πίσω μέρος του σώματος του- Έχει δύο φτερούγες όπου είναι ανοιχτές- Το κεφάλι του είναι στρόγγυλο και έχει ράμφος- Έχει δυο μικρά πόδια	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα- Το κεφάλι του είναι στρόγγυλο και με το ράμφος του κρατάει ένα κομμάτι τυρί- Έχει δύο πόδια	<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα είναι μακρύ- Το κεφάλι του είναι μεγάλο και έχει ράμφος
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι

<p>μαύρο</p> <p>- φαίνεται ανέμελο, να κοιτάζει τον ήλιο</p>	<p>μαύρο με πορτοκαλί πόδια και ράμφος</p>	<p>μαύρο</p> <p>- Η έκφρασή του δεν διακρίνεται, αλλά πρέπει να είναι ανέμελο μιας και πετάει με άλλα πουλιά</p>
--	--	--

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένα δέντρο και ένας ήλιος</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ο κορμός του δέντρου και ένα κλαδί όπου είναι το κοράκι</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε πως υπάρχουν πουλιά στο ουρανό μαζί με το κοράκι καθώς επίσης πολύ πρασινάδα και ένα δέντρο</p>

ANNA

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει φουντωτή και μακριά ουρά- Το σώμα της είναι μικρό- Το κεφάλι της είναι πολύ μικρό και έχει δύο αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Η ουρά της είναι πολύ μακριά- Το σώμα της είναι στρογγυλο και μικρό- Το κεφάλι της είναι στρογγυλο και μικρό	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα- Έχει στρογγυλο και μικρό κεφάλι- Στο ένα χέρι κρατάει μία ομπρέλα
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της αλεπούς είναι πορτοκαλί- από το πρόσωπό της φαίνεται να είναι χαρούμενη αλλά και διστακτική επίσης	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Η αλεπού φαίνεται αρκετά σοβαρή από την έκφραση του προσώπου της	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Σε αυτή τη ζωγραφιά η αλεπού φαίνεται ότι είναι εκνευρισμένη(από την έκφραση του προσώπου της)

ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ	ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ
<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι πολύ μεγάλο και τετράγωνο και ξεχωρίζουν και δύο φτερούγες του- Το κεφάλι του είναι στρογγυλό και μικρό	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα με δύο φτερούγες- Το κεφάλι του είναι μικρό και ξεχωρίζει το ράμφος του	<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι μικρό και στρογγυλο- Το κεφάλι του είναι μικρό και στρογγυλο επίσης και σε αυτό ξεχωρίζει το ράμφος του
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι μαύρο- Η έκφραση του προσώπου του κάνει το κοράκι να δείχνει αρκετά λυπημένο	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι μαύρο- Τα μάτια του δείχνουν ότι κοιτάζει κάτι με αγωνία και επιμονή	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι μαύρο- Το κεφάλι του είναι σηκωμένο προς τα πάνω και μοιάζει να απολαμβάνει ήρεμα τον ήλιο

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
<p>Παρατηρούμε ότι σε αυτή τη ζωγραφιά υπάρχουν πολλά πουλιά στον ουρανό τα οποία πετούνε μαζί με το κοράκι. Το κοράκι είναι πολύ μεγάλο. Υπάρχει επίσης ένα σπίτι δίπλα στην αλεπού καθώς επίσης και ένα δέντρο</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένα ποντίκι το οποίο έχει ημικυκλικό σώμα και μακριά ουρά. Το χρώμα του είναι γκρι και φαίνεται αποφασισμένο να φάει το τυρί που είναι μπροστά του. Υπάρχει επίσης ένα καταπράσινο δάσος ,με ουρανό και ήλιο και ένα δέντρο πάνω στο οποίο κάθεται το κοράκι και ακριβώς από κάτω του η αλεπού</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε πως υπάρχει ένας ήλιος που μοιάζει ζωντανός και που χαμογελά, ο ουρανός και πράσινα δέντρα πάνω στα οποία κάθεται το κοράκι</p>

Η ΧΕΛΩΝΑ ΚΑΙ Ο ΛΑΓΟΣ

Η παρουσίαση του τίτλου έγινε σε τρεις φάσεις :

- Κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης παρουσίασα τον τίτλο του μύθου στα παιδιά (Α ΦΑΣΗ)
- Κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσης έκανα την αφήγηση του μύθου (Β ΦΑΣΗ)
- Κατά τη διάρκεια της τρίτης φάσης έκανα επίδειξη των εικόνων του μύθου στα παιδιά (Γ ΦΑΣΗ)

ΡΑΦΑΗΛ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει το καβούκι της- Έχει τρία πόδια- Έχει μακρύ λαιμό με μικρό κεφάλι	Η χελώνα δεν υπάρχει σε αυτή τη ζωγραφιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει τέσσερα πόδια- Έχει μικρό κεφάλι- Έχει το καβούκι της
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι καφέ και πράσινο- Από το πρόσωπο της φαίνεται να είναι χαρούμενη μέσα στο δάσος		<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πράσινο- Από την κόκκινη γλώσσα της που κρέμεται καταλαβαίνουμε ότι είναι εξαντλημένη

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι μακρύ- Έχει δύο γραμμές για χέρια και άλλες δύο για πόδια- Το κεφάλι του είναι	<ul style="list-style-type: none">- Έχει στρογγυλή μικρή κοιλιά- Έχει δύο χέρια τα οποία βρίσκονται στην ίδια ευθεία- Έχει μία οριζόντια	<ul style="list-style-type: none">- Έχει ορθογώνιο σώμα και χοντρή , στρογγυλή κοιλιά από τα πολλά καρότα- Το κεφάλι της είναι στρογγυλό με δύο αυτιά

μικρό με δύο μεγάλα αυτιά	γραμμή για χέρια στο ένα από τα οποία κρατάει ένα καρότο - Το κεφάλι της είναι στρόγγυλο με δύο αυτιά	
- Το χρώμα του είναι γκρι - Ο λαγός , όπως και η χελώνα , είναι μέσα στο δάσος χαρούμενος	- Το χρώμα του είναι γκρι - Εδώ ο λαγός φαίνεται να απολαμβάνει το καρότο του	- Το χρώμα του είναι γκρι και φοράει ένα μπλε παντελόνι με μαύρο φερμουάρ - Εδώ από την έκφραση του προσώπου του δείχνει χαρούμενος

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένα δέντρο , αρκετή πρασινάδα και μία κόκκινη πετσέτα δίπλα στο λαγό	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένα μεγάλο δέντρο που δίπλα του κάθεται χαρούμενη η αλεπού κρατώντας μία κόκκινη σημαία. Δίπλα στο λαγό υπάρχει μία πετσέτα και ένα κόκκινο μπουκάλι

ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει μικρό καβούκι- Το κεφάλι της είναι μικρό- Έχει πέντε πόδια	<ul style="list-style-type: none">- Έχει κανονικό μέγεθος και καβούκι- Έχει πέντε πόδια- Το κεφάλι της είναι μακρύ	<ul style="list-style-type: none">- Έχει καβούκι- Έχει δύο χοντρά πόδια- Το κεφάλι της είναι στρόγγυλο
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι μοβ με πράσινα πόδια- Από την έκφραση στο πρόσωπο της καταλαβαίνουμε ότι είναι φοβισμένη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πράσινο- Εδώ η χελώνα δείχνει να είναι στεναχωρημένη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πράσινο με κίτρινο κεφάλι- Από την έκφραση του προσώπου της και το σκύψιμο του κεφαλιού της φαίνεται απογοητευμένη και δυσαρεστημένη

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο μακριές γραμμές για σώμα- Έχει στρόγγυλο κεφάλι με δύο αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του είναι ίδια με την πρώτη φάση αλλά εδώ ο Τηλέμαχος έχει δώσει ιδιαίτερη προσοχή στις λεπτομέρειες	<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο μακριές γραμμές για σώμα- Έχει δύο στρόγγυλα μικρά χέρια- Έχει στρογγυλό κεφάλι με δύο αυτιά
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι- Ο λαγός δείχνει τρομαγμένος	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι- Και εδώ ο ήρωας μας φαίνεται θλιμμένος	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι- Από τη στάση του και το πρόσωπο του ο λαγός φαίνεται λυπημένος παρ'όλο που είναι δίπλα στην πετσέτα με τα καρότα του

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
		<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένα δάσος , ο δρόμος που περπατάει η χελώνα , ουρανός και ήλιος</p>

ΜΑΡΙΑ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ
<ul style="list-style-type: none">- Είναι σηκωμένη στα δύο της πόδια και κουβαλάει το καβούκι της- Τα δύο της χέρια είναι σηκωμένα ψηλά- Το πρόσωπο της είναι στρογγυλό	<ul style="list-style-type: none">- Έχει το καβούκι της- Έχει δύο μαύρα πόδια- Ο λαιμός της είναι μακρύς και έχει ένα ροζ φιόγκο- Το κεφάλι της είναι πολύ μικρό	<ul style="list-style-type: none">- Η στάση του σώματός της είναι ίδια όπως στην πρώτη φάση μόνο που εδώ δίνει το χέρι της στον λαγό για να την συγχαρεί για την νίκη της
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι καφέ και πράσινο- Από το χαμόγελό της δείχνει να είναι χαρούμενη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι καφέ και πράσινο- Από τη στάση του σώματος και του προσώπου της δείχνει να είναι περιφανή και περπατάει καμαρωτή	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πρασινο με κόκκινα φιογκάκια- Η έκφραση του προσώπου της και η στάση της δείχνει ότι είναι ευτυχισμένη

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα- Έχει δύο μακριά χέρια- Έχει δύο κοντά πόδια- Έχει ένα στρογγυλο κεφάλι με δύο μεγάλα αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει τρίγωνο σώμα- Έχει δύο μακριά μεγάλα πόδια που είναι σηκωμένα ψηλά- Έχει δύο μικρά χέρια- Το κεφάλι του είναι μικρό	<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι μακρύ και στενό- Τα πόδια του είναι κοντά- Το κεφάλι του στρογγυλο με δύο μεγάλα αυτιά- Δίνει το χέρι του στη χελώνα
<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι γκρι με ροζ λεπτομέρειες- Ο λαγός εδώ φαίνεται χαρούμενος	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι- Εδώ ο λαγός φαίνεται τρομαγμένος και έκπληκτος από την έκφραση του προσώπου	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι ροζ με γκρι- Η έκφρασή του δείχνει να είναι μετανιωμένος και λυπημένος

	του , καθώς και από το ψηλό πήδημα που κάνει με τα χέρια του ψηλά	
--	---	--

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχουν δύο μεγάλα δέντρα και πρασινάδα	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχουν δύο δέντρα με μία κούνια κρεμασμένη και πρασινάδα	

ΘΑΝΟΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει το καβούκι της- Έχει τέσσερα μικρά πόδια και μικρό κεφάλι	<ul style="list-style-type: none">- Τα χαρακτηριστικά είναι τα ίδια όπως στην πρώτη φάση και προσθέτονται μερικές ακόμα λεπτομέρειες στο καβούκι	<ul style="list-style-type: none">- Έχει το μεγάλο καβούκι της- Έχει τέσσερα μικρά πόδια- Το κεφάλι της είναι μικρό
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι καφέ και πράσινο- Από την έκφρασή της καταλαβαίνουμε ότι είναι χαρούμενη και ανέμελη καθώς περπατάει στο δάσος	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πράσινο- Φαίνεται εξαντλημένη από την έκφρασή της καθώς επίσης και από την γλώσσα της που κρέμεται	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πράσινο- Από το πρόσωπο της φαίνεται χαρούμενη που νίκησε τον λαγό και τον κοιτάζει υπερήφανη

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι μακρύ και στενό- Τα πόδια και τα χέρια είναι μικρά- Το κεφάλι είναι μικρό με δύο αυτιά		<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ και λεπτό σώμα με μικρή στρόγγυλη ουρά- Τα πόδια του είναι μικρά- Τα χέρια του είναι ορθογώνια και βλέπουμε ότι δίνει το χέρι του στη χελώνα για να τη συγχαρεί για τη νίκη της- Έχει ένα στρόγγυλο κεφάλι με δύο αυτιά
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι- Ο λαγός εδώ ,όπως και η χελώνα , είναι χαρούμενος μέσα στο δάσος		<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι- Από τα χαρακτηριστικά του προσώπου του βλέπουμε ότι είναι αρκετά λυπημένος

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
		<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχουν σύννεφα πάνω στον ουρανό καθώς και ένας μικρός ήλιος ο οποίος φαίνεται χαρούμενος . Επίσης υπάρχει και το δάσος στο οποίο βρίσκονται οι ήρωες</p>

ΒΑΣΙΛΗΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει το καβούκι της- Έχει δύο πόδια- Το κεφάλι της είναι μικρό	<ul style="list-style-type: none">- Έχει το καβούκι της- Έχει δύο πόδια- Το κεφάλι της είναι μικρό	<ul style="list-style-type: none">- Έχει το καβούκι της- Έχει δύο πόδια μπροστά και δύο πόδια πίσω- Το κεφάλι της είναι μικρό
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πράσινο με μαύρα στρόγγυλα στο καβούκι της- Από την έκφραση στο πρόσωπο της καταλαβαίνουμε ότι είναι φοβισμένη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πράσινο- Εδώ η χελώνα κοιτάζει με απορία το λαγό	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πράσινο- Στο πρόσωπο της εκτός από τα δύο μάτια κρέμεται και η γλώσσα της η οποία είναι μεγάλη και κόκκινη και μας δείχνει ότι είναι εξαντλημένη

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει μικρό σώμα μα ουρά- Έχει δύο χοντρά πόδιαΤο κεφάλι και τα αυτιά του είναι μεγάλα	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ λυγισμένο σώμα και είναι ξαπλωμένος στο χορτάρι- Έχει δύο χέρια τα οποία βρίσκονται στην ίδια ευθεία σαν μία γραμμή- Το κεφάλι του είναι στρόγγυλο με δύο ροζ αυτιά	
<ul style="list-style-type: none">- Ο λαγός δείχνει να περπατάει σκεπτικός	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι- Εδώ ο λαγός κοιμάται ξένοιαστος στο δέντρο	

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένας ήλιος που μοιάζει αληθινός και ένα καταπράσινο δάσος με δέντρα και λουλούδια</p>	

ΧΡΗΣΤΟΣ Κ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει μικρό στρογγυλό μικρό κεφάλι- Έχει ένα μακρουλό καβούκι- Έχει τέσσερα μικρά πόδια	<ul style="list-style-type: none">- Έχει ένα μακρύ καβούκι- Έχει δύο πολύ φαρδιά και χοντρά πόδια- Το κεφάλι της είναι πολύ μικρό	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ καβούκι- Έχει δύο πόδια και στέκεται όρθια- Έχει δύο χέρια τα οποία είναι σηκωμένα ψηλά για να εκφράσει τη νίκη της- Έχει ένα μικρό κεφάλι
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι μοβ με πράσινα καβούκι- Η χελώνα εδώ δείχνει χαρούμενη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πράσινο με μοβ καβούκι- Εδώ η χελώνα δείχνει να είναι χαρούμενη και αισιόδοξη την ώρα που ξεκινάει τον αγώνα	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι γκρι- Από την έκφραση του προσώπου της και τη στάση του σώματός της δείχνει χαρούμενη

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο μικρά χέρια και πόδια- Έχει στρογγυλο σώμα- Το κεφάλι του είναι στρογγυλο με δύο ροζ αυτιά		<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο μικρά τετράγωνα χέρια και πόδια- Το σώμα του είναι μικρό τρίγωνο- Έχει μεγάλο κεφάλι και αυτιά
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι- Ο λαγός με το χαμόγελό του δείχνει χαρούμενος		<ul style="list-style-type: none">- Δείχνει να είναι λυπημένος και απογοητευμένος από τη νίκη της χελώνας

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει στο δάσος όπου είναι οι θεατές υπάρχουν και σκιουράκια. Υπάρχει η αλεπού , ο δρόμος στον οποίο τρέχουνε καθώς και η γραμμή όπου πατάνε για να ξεκινήσουνε</p>	

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΡΑΣΑΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα- Έχει δύο πόδια και δύο σηκωμένα χέρια- Έχει στρόγγυλο κεφάλι	<ul style="list-style-type: none">- Έχει το καβούκι της- Έχει δύο γραμμές για πόδια- Έχει στρόγγυλο κεφάλι	<ul style="list-style-type: none">- Έχει το καβούκι της- Έχει μικρό κεφάλι- Έχει δύο μικρά πόδια
<ul style="list-style-type: none">- Το περίγραμμά της είναι καφέ- Η χελώνα εδώ δείχνει χαρούμενη μιας και χαμογελά	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πράσινο- Από τα χαρακτηριστικά της φαίνεται η χαρά της	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πράσινο- Φαίνεται χαρούμενη από τη νίκη της

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει μία παχιά γραμμή για σώμα- Έχει δύο μικρά πόδια- Έχει δύο γραμμές για χέρια- Έχει μεγάλο κεφάλι και μεγάλα αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα- Έχει δύο λυγισμένα πόδια- Έχει ένα στρόγγυλο κεφάλι με δύο αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο ορθογώνια χέρια και πόδια- Το σώμα του είναι στρόγγυλο και το κεφάλι του επίσης
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι μαύρο- Ο λαγός δείχνει χαρούμενος με το χαμόγελο του και από την έκφραση των ματιών του	<ul style="list-style-type: none">- Τα χρώματα του είναι διάφορα . Γκρι το κεφάλι , γαλάζιο και κόκκινο το σώμα του , μοβ τα πόδια του- Έχει ένα φαρδύ και μεγάλο χαμόγελο και έτσι καταλαβαίνουμε πως είναι χαρούμενος	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι- Από το πρόσωπο του καταλαβαίνουμε πως είναι λυπημένος μιας και κλαίει

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένα καταπράσινο δάσος όπου ο λαγός βρίσκεται δίπλα σε ένα δέντρο με την πετσέτα και τα καρότα του. Η χελώνα βρίσκεται σε απόσταση</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι η χελώνα πατάει την κόκκινη γραμμή του τέρματος . Βλέπουμε ότι ο λαγός κλαίει και η αλεπού σηκώνει τη σημαία ψηλά. Το παιδί έχει ζωγραφίσει το δάσος και το δρόμο επίσης</p>

ΝΙΚΟΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο ορθογώνια πόδια- Έχει ένα μεγάλο καβούκι- Έχει μικρό κεφάλι	<ul style="list-style-type: none">- Έχει στρόγγυλο σώμα- Έχει μεγάλο και στρογγυλό κεφάλι	<ul style="list-style-type: none">- Έχει ένα στρόγγυλο κεφάλι
<ul style="list-style-type: none">- Το περίγραμμά της είναι γκρι- Η χελώνα εδώ δείχνει θυμωμένη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι καφέ με ροζ κεφάλι- Είναι σε κίνηση και δείχνει ικανοποιημένη και χαρούμενη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι καφέ με πράσινο κεφάλι

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο πολλή μακριά πόδια- Έχει δύο στρόγγυλα χέρια- Το κεφάλι του είναι μικρό με δύο αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα- Έχει δύο χέρια τετράγωνα- Έχει ένα στρόγγυλο κεφάλι με δύο αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει δύο γραμμές για πόδια του- Το σώμα του είναι στρόγγυλο και έχει δύο αυτιά
<ul style="list-style-type: none">- Το περίγραμμά του είναι γκρι- Ο λαγός δείχνει θυμωμένος	<ul style="list-style-type: none">- Το περίγραμμά του είναι γκρι- Τα βλέφαρά του είναι σχεδόν κλειστά γι' αυτό δείχνει να κοιμάται ήσυχος	

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει πρασινάδα , ένα δέντρο , η πετσέτα του λαγού την οποία έστρωσε για να φάει</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι οι ήρωες βρίσκονται σε διάφορες φάσεις . Ο λαγός τρώει τα καρότα στο δάσος . Η χελώνα κερδίζει και σηκώνει το κύπελλο και η αλεπού σηκώνει τη σημαία</p>

ANNA

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ	Η ΧΕΛΩΝΑ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει μεγάλο και χοντρό καβούκι- Το κεφάλι της είναι μικρό και στρόγγυλο και έχει λεπτό λαιμό	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μεγάλο καβούκι- Το κεφάλι της είναι στρόγγυλο	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μεγάλο ημικυκλικό καβούκι- Έχει δύο μικρά και στρόγγυλα πόδια- Το κεφάλι της είναι πολύ μικρό
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πράσινο- Από την έκφραση στο πρόσωπο της καταλαβαίνουμε ότι είναι χαρούμενη(χαμόγελο)	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πράσινο- Εδώ η χελώνα δείχνει να είναι χαρούμενη και αισιόδοξη καθώς περπατάει στο δρόμο	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι καφέ με πράσινα πόδια- Εδώ φαίνεται ξεκάθαρα η κούρασή της .Το βλέμμα της κοιτάζει προς τα κάτω και το στόμα της είναι καμπυλωτό

Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ	Ο ΛΑΓΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει τρίγωνο σώμα- Έχει δύο μικρά στρόγγυλα χέρια και πόδιαΤο κεφάλι και τα αυτιά του είναι μεγάλα	<ul style="list-style-type: none">- Έχει τετράγωνο σώμα- Έχει δύο μικρά χέρια και πόδια- Το κεφάλι του είναι στρόγγυλο με δύο αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα- Έχει δύο πόδια- Έχει στρογγυλό κεφάλι με δύο αυτιά
<ul style="list-style-type: none">- Ο λαγός δείχνει να περπατάει σκεπτικός	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι- Εδώ ο λαγός χαμογελά και φαίνεται να είναι χαρούμενος	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι με μπλε πόδια- Από τη στάση του και το πρόσωπο του ο λαγός δείχνει ξένοιαστος

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει πολύ πυκνή πρασινάδα και ένας χαρούμενος ήλιος στον ουρανό</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένας δρόμος καθώς και η γραμμή τέρματος μέσα στο δάσος . Επίσης η αλεπού με τη σημαία στο χέρι κάνει σύνθημα να ξεκινήσουν</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένα καταπράσινο δάσος όπου κοιμάται ο λαγός έχοντας δίπλα του μία κόκκινη πετσέτα με πολλά καρότα και ένα μικρό μπλε μπουκάλι. Επίσης υπάρχει ουρανός και ήλιος</p>

Η ΑΛΕΠΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΜΜΕΝΗ ΟΥΡΑ

Η παρουσίαση του τίτλου έγινε σε τρεις φάσεις :

- Κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης παρουσίασα τον τίτλο του μύθου στα παιδιά (Α ΦΑΣΗ)
- Κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσης έκανα την αφήγηση του μύθου (Β ΦΑΣΗ)
- Κατά τη διάρκεια της τρίτης φάσης έκανα επίδειξη των εικόνων του μύθου στα παιδιά (Γ ΦΑΣΗ)

ΡΑΦΗΛ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none"> - Το σώμα της είναι αρκετά μεγάλο - Έχει δύο γραμμές για πόδια - Έχει μικρό κεφαλάκι με δύο τρίγωνα αυτάκια 	<ul style="list-style-type: none"> - Έχει τετράγωνο σώμα με φουντωτή ουρά - Έχει δύο γραμμές για πόδια της - Έχει μικρό κεφάλι με τρίγωνα αυτάκια 	<ul style="list-style-type: none"> - Έχει μακρύ σώμα - Έχει δύο κάθετες γραμμές για πόδια και μία οριζόντια γραμμή για χέρια - Έχει μικρό κεφάλι με δύο αυτιά - Η ουρά της είναι κομμένη και τυλιγμένη με μία γάζα
<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα της είναι πορτοκαλί - Η στάση του σώματος της και η έκφραση της μας δείχνουν ότι αισθάνεται χαρούμενη 	<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα της είναι πορτοκαλί - Της πέφτουν τα σάλια και έτσι καταλαβαίνουμε ότι είναι πεινασμένη αλλά πονάει επίσης μιας και η ουρά της πιάστηκε στην παγίδα 	<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα της είναι πορτοκαλί - Από το πρόσωπό της καταλαβαίνουμε πόσο πονάει που κόπηκε η ουρά της

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχουν δύο σπίτια μέσα στο δάσος. Υπάρχει επίσης ένας λαγός και ένα σκιουράκι που παρακολουθούν τον λαγό. Υπάρχει και ένα σύννεφο που ρίχνει βροχή</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι η αλεπού βρίσκεται μέσα στη σπηλιά της στο δάσος. Ο ήλιος μοιάζει ζωντανός αλλά καθόλου χαρούμενος</p>

ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει στρογγυλό και χοντρό σώμα με μακριά και χοντρή ουρά- Έχει δυο πόδια τα οποία είναι ορθογώνια και δύο τετράγωνα χέρια- Το κεφάλι της είναι στρογγυλό με δύο αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα- Η ουρά της είναι μικρή και τυλιγμένη με γάζα- Το κεφάλι της είναι στρογγυλό και έχει δύο αυτιά- Έχει δύο μικρά τετράγωνα πόδια όπου βρίσκονται σε κίνηση και δύο χέρια	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα- Το κεφάλι της είναι στρογγυλό με δύο αυτιά κατεβασμένα προς τα κάτω- Τα πόδια της είναι ορθογώνια και τα χέρια της τετράγωνα και είναι στην ίδια ευθεία
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Από τα χαρακτηριστικά της φαίνεται αρκετά χαρούμενη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Από την έκφραση του προσώπου της δε φαίνεται να είναι χαρούμενη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Από τα χαρακτηριστικά του προσώπου της καθώς και από το ότι τα αυτιά της είναι κατεβασμένα προς τα κάτω φαίνεται να είναι λυπημένη

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει αρκετή πρασινάδα και ο χαρούμενος ήλιος στον ουρανό	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει το σπίτι της αλεπούς , καθώς επίσης ο ουρανός και ο ήλιος	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει λίγη πρασινάδα και πολλά σύννεφα στον ουρανό

ΜΑΡΙΑ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα της είναι μακρύ- Έχει μεγάλη φουντωτή ουρά- Το κεφάλι της είναι μικρό και έχει μουσούδα και δύο αυτιά- Έχει δύο γραμμές για πόδια και φαίνεται να είναι σε κίνηση	<ul style="list-style-type: none">- Έχει στρογγυλό κεφάλι με μακριά μουσούδα, φαίνεται το προφίλ της και το υπόλοιπο σώμα της είναι κρυμμένο πίσω από το φράχτη	<ul style="list-style-type: none">- Έχει πολύ μικρό σώμα- Έχει δύο μικρά πόδια όπου το ένα είναι στον αέρα- Έχει δύο χέρια όπου στο ένα κρατάει μια ροζ τσάντα και στο άλλο μία μεγάλη ομπρέλα
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Η στάση του σώματος της και η έκφραση της μας δείχνουν ότι αισθάνεται καμάρι και περηφάνια καθώς περπατάει στο δάσος	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Από την έκφραση του προσώπου της και από την στάση της καταλαβαίνουμε ότι κοιτάει πονηρά τη κότα	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Δείχνει φοβισμένη από την έκφραση του προσώπου της

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει το σπίτι της κότας η οποία βρίσκεται μέσα σε αυτό ανέμελη. Τα φτερά της είναι ανοιχτά και δείχνει να θέλει να πετάξει. Επίσης υπάρχει αρκετή πρασινάδα, ένας φράχτης και ένας χαμογελαστός ήλιος στον ουρανό</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι κυριαρχεί η γιαγιά αλεπού. Είναι πολύ μεγάλη σε μέγεθος. Το κεφάλι της είναι μεγάλο και χοντρό, φοράει γυαλιά και κοιτάει αυστηρά σαν να λέει κάτι στην αλεπού. Είναι καθισμένη κάτω στην πρασινάδα και στο χέρι της κρατάει ένα καφέ μπιστούνι</p>

ΘΑΝΟΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει τετράγωνο σώμα- Έχει πόδια τα οποία είναι πολύ μικρά και δύο ορθογώνια χέρια- Το κεφάλι της είναι στρογγυλό	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ και χοντρό σώμα- Η ουρά της είναι μικρή και τυλιγμένη με γάζα- Το κεφάλι της είναι στρογγυλό και έχει δύο μικρά αυτιά- Έχει τέσσερα μικρά πόδια	<ul style="list-style-type: none">- Έχει πολλή μακρύ σώμα και χοντρό- Το κεφάλι της είναι μικρό με δύο αυτιά- Τα πόδια της είναι μικρά και πολλά- Η ουρά της είναι λεπτή και μακριά
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Από τα χαρακτηριστικά της φαίνεται αρκετά χαρούμενη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Από την έκφραση του προσώπου της φαίνεται χαρούμενη καθώς περπατάει στο δάσος	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Από τα χαρακτηριστικά του προσώπου της και από το ότι η γλώσσα της είναι μακριά και προς τα κάτω , φαίνεται ότι είναι αρκετά κουρασμένη και πεινασμένη

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει το σπίτι της αλεπούς και ο χαμογελαστός ήλιος στον ουρανό	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει η σπηλιά της αλεπούς , πρασινάδα με δέντρα καθώς επίσης ο ουρανός με πολλά σύννεφα και ο ήλιος	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει το καταπράσινο δάσος με λουλούδια και δέντρα καθώς επίσης και ο χαμογελαστός ήλιος στον ουρανό

ΒΑΣΙΛΗΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα της είναι μακρύ- Έχει δύο γραμμές για πόδια και δύο για χέρια- Έχει μικρό κεφάλι και μία αρκετά μακριά μουσούδα	<ul style="list-style-type: none">- Έχει λεπτό σώμα και μακρύ- Έχει δύο κάθετες γραμμές για πόδια της- Έχει δύο κάθετες γραμμές για πόδια- Έχει δύο χέρια που είναι σηκωμένα ψηλά δείχνοντας το πόνο της και η μουσούδα της είναι σηκωμένη προς τα πάνω	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μικρό σώμα και στρογγυλό- Έχει δύο κάθετες γραμμές για πόδια και δύο γραμμές για χέρια σηκωμένα ψηλά- Έχει στρογγυλό κεφάλι και η μουσούδα της είναι σηκωμένη ψηλά με δύο αυτιά- Η ουρά της είναι φουντωτή και είναι πιασμένη από μία αλυσίδα
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί και έχει και κάποια μαύρα χαρακτηριστικά- Η στάση του σώματος της και η έκφραση της μας δείχνουν ότι αισθάνεται χαρούμενη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Από την έκφραση του προσώπου της και από την στάση της φαίνεται να πονάει	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Δείχνει στεναχωρημένη από την έκφραση του προσώπου της και από το ότι κοιτάζει με αγωνία το κρέας που βρίσκεται μπροστά της σηκώνοντας τα χέρια της. Επίσης φαίνεται να πονάει μιας και η ουρά της είναι πιασμένη στην αλυσίδα

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι η αλεπού είναι στο δάσος πιασμένη σε ένα δέντρο από μία αλυσίδα. Επίσης ο ήλιος είναι λυπημένος πάνω στον ουρανό</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένα δέντρο στο οποίο κρέμεται μία αλυσίδα και ένας λυπημένος ήλιος</p>

ΧΡΗΣΤΟΣ Κ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει χοντρό σώμα και δυο μικρά τετράγωνα χέρια και πόδια- Η ουρά της είναι μακριά και φουντωτή- Το κεφάλι της είναι στρογγυλό με δύο μικρά αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα- Έχει δύο χέρια και πόδια όπου βρίσκονται στον αέρα- Η ουρά της είναι φουντωτή και βρίσκεται μες στις αλυσίδες- Το κεφάλι της είναι στρογγυλό και έχει δύο αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Εδώ φαίνεται μόνο το κεφάλι της . Το υπόλοιπο σώμα της είναι κρυμμένο πίσω από τον φράχτη- Έχει στρογγυλό κεφάλι με δύο αυτιά
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Από τα χαρακτηριστικά της φαίνεται αρκετά χαρούμενη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Από την έκφραση του προσώπου της φαίνεται λυπημένη και δείχνει να πονάει. Τα χέρια της και τα πόδια της είναι σηκωμένα ψηλά	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Δείχνει χαρούμενη μιας και χαμογελάει

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει αρκετή πρασινάδα καθώς επίσης και μία μεγάλη παγίδα με αλυσίδα. Υπάρχει και ένα κομμάτι κρέας δίπλα της</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένας φράχτης που είναι μακρύς και μεγάλος, πίσω από τον οποίο είναι κρυμμένη η αλεπού. Βλέπουμε επίσης την κότα να πλέκει μες στο σπίτι της. Επίσης υπάρχει ο ουρανός και ένας χαρούμενος ήλιος</p>

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΡΑΣΑΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα- Η ουρά της είναι τετράγωνη και φουντωτή- Το κεφάλι της είναι στρογγυλό	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μικρό σώμα- Έχει δύο μακριά πόδια- Το κεφάλι της είναι μικρό και η ουρά της κομμένη	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα- Έχει στρογγυλό κεφάλι με δύο αυτιά- Έχει τέσσερα πόδια- Η ουρά της είναι φουντωτή και τυλιγμένη με γάζα
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Το στόμα της έχει μουστάκια και έτσι δεν διακρίνονται τα συναισθήματα της	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Από την έκφραση του προσώπου της φαίνεται να ντρέπεται καθώς στέκεται μπροστά από τις άλλες αλεπούδες	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πράσινο- Δείχνει θλιμμένη από την έκφραση του προσώπου της

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ένα δέντρο και ένα πουλί να πετάει	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχουν και άλλες αλεπούδες με φουντωτές ουρές μέσα στο δάσος	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει μία σπηλιά μέσα στην οποία βρίσκεται η αλεπού. Υπάρχουν επίσης το δάσος και δύο σύννεφα στον ουρανό

ΝΙΚΟΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει τετράγωνο σώμα- Η ουρά της είναι χοντρή και μεγάλη- Το κεφάλι της είναι μικρό με δύο αυτιά- Έχει έξι πόδια	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα- Το κεφάλι της είναι στρογγυλό με δύο αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα- Έχει χοντρό και μεγάλο κεφάλι- Έχει τέσσερα πόδια- Η ουρά της είναι πιασμένη από την αλυσίδα
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Το πρόσωπο της δείχνει ότι είναι θυμωμένη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Από την έκφραση του προσώπου της δείχνει αρκετά θυμωμένη που δεν μπορεί να πιάσει το κοτόπουλο που βρίσκεται μπροστά της	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί με μαύρο περίγραμμα- Δείχνει να πονάει από την έκφραση του προσώπου της

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει αρκετή πρασινάδα , λουλούδια και πολλά κομμάτια από την αλυσίδα. Επίσης το κοτόπουλο βρίσκεται στον αέρα	

ANNA

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ	Η ΑΛΕΠΟΥ
<ul style="list-style-type: none">- Έχει μακρύ σώμα και φουντωτή ουρά- Έχει δύο ορθογώνια πόδια και δύο τετράγωνα χέρια- Το κεφάλι της είναι μικρό με δύο αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει χοντρό σώμα- Η ουρά της είναι μακριά και πιασμένη από μία παγίδα- Το κεφάλι της είναι μικρό και έχει δύο μικρά αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Έχει μικρό σώμα και μακριά ουρά- Το κεφάλι της είναι στρογγυλό με τα αυτιά της κατεβασμένα προς τα κάτω
<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Από τα χαρακτηριστικά της φαίνεται αρκετά χαρούμενη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Από την έκφραση του προσώπου της φαίνεται λυπημένη	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα της είναι πορτοκαλί- Από τα χαρακτηριστικά του προσώπου της φαίνεται να είναι λυπημένη

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχει ο ουρανός και ένας χαμογελαστός ήλος καθώς και πρασινάδα με δέντρα και λουλούδια</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι υπάρχουν και άλλες αλεπούδες οι οποίες έχουν φουντωτή ουρά. Είναι θλιμμένες και έχουν τα αυτιά τους κατεβασμένα προς τα κάτω</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι μέσα στο καταπράσινο δάσος υπάρχει το σπίτι της κότας όπου βρίσκεται μέσα και πλέκει ένα γαλάζιο μπλουζάκι. Επίσης υπάρχει ένας καφέ φράχτης, ουρανός και ήλιος</p>

Ο ΓΑΪΔΑΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΟΔΕΡΜΑ

ΡΑΦΑΗΛ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Ο ΓΑΪΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΪΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΪΔΑΡΟΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Το σώμα του είναι μακρόστενο - Έχει μακριά ουρά - Το κεφάλι του είναι στρογγυλό με δύο γραμμές για αυτιά και άλλες δύο για πόδια 	<ul style="list-style-type: none"> - Το σώμα του είναι τετράγωνο - Έχει χοντρά πόδια και μία μακριά ουρά - Το κεφάλι του είναι στρογγυλό 	<ul style="list-style-type: none"> - Το σώμα του είναι τετράγωνο και τριχωτό - Έχει τέσσερα πόδια - Έχει μακριά και φουντωτή ουρά - Το κεφάλι του είναι μακρύ και στενό με πυκνά μαλλιά
<ul style="list-style-type: none"> - το χρώμα του είναι γκρι - ο γάιδαρος με την έκφραση του προσώπου του δείχνει να είναι λυπημένος 	<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα του είναι γκρι και στη συνέχεια ξαναζωγράφισε το σώμα του με χρώμα πορτοκαλί. Έχει προσθέσει και την πυκνή χαίτη του liontariou - ο γάιδαρος με την έκφραση του προσώπου του δείχνει να είναι λυπημένος και θυμωμένος 	<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα του είναι πορτοκαλί Από την έκφραση του προσώπου του ,φαίνεται - η χαρά του liontariou-γαϊδάρου και δείχνει να καμαρώνει τον εαυτό του καθώς καθρεφτίζεται στη λίμνη

ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ
<ul style="list-style-type: none"> - Το σώμα του είναι τετράγωνο και μεγάλο - Έχει μακριά ουρά - Το κεφάλι του είναι μακρόστενο με πυκνή χαίτη - Έχει τέσσερις γραμμές για πόδια 		
<ul style="list-style-type: none"> - το χρώμα του είναι πορτοκαλί 		

<p>- ο γάιδαρος με την έκφραση του προσώπου του και τον τρόπο που έχουν ζωγραφιστεί τα μαλλιά του φαίνεται πολύ άγριο.</p>		
--	--	--

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά είναι εκπληκτικός ο τρόπος που ο Ραφαήλ έχει μεταμορφώσει τον γάιδαρο σε λιοντάρι</p>	

ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Το σώμα του είναι τετράγωνο με μακριά ουρά στην άκρη - Το πρόσωπό του είναι μακρύ με δύο αυτιά 	<ul style="list-style-type: none"> - Το μέγεθός του είναι αρκετά μικρό - Το σώμα του είναι τετράγωνο - Έχει δύο πόδια και δύο χέρια μικρά - Το κεφάλι του είναι στρογγυλό με δύο μεγάλα αυτιά 	<ul style="list-style-type: none"> - Το σώμα του είναι αρκετά μακρύ και μεγάλο - Έχει τέσσερα πόδια - Έχει στρογγυλό κεφάλι
<ul style="list-style-type: none"> - το χρώμα του είναι γκρι - ο γάιδαρος με την έκφραση του προσώπου του δείχνει να είναι λυπημένος και τρομαγμένος 	<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα του είναι καφέ και πορτοκαλί. - ο γάιδαρος με την έκφραση του προσώπου του δείχνει να είναι λυπημένος και τρομαγμένος την ώρα που κοιτάει το λιονταρόδερμα μπροστά του 	<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα του είναι γκρι - Φαίνεται ξαφνιασμένο καθώς βλέπει το λιονταρόδερμα κρεμασμένο στο δέντρο. Το λιονταρόδερμα έχει έκφραση και είναι λυπημένη

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΤΗΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΤΗΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΤΗΣ

ΜΑΡΙΑ**Α ΦΑΣΗ****Β ΦΑΣΗ****Γ ΦΑΣΗ**

Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Το σώμα του είναι μακρόστενο - Έχει δύο μακριά πόδια και μακριά ουρά - Το κεφάλι του είναι μακρόστενο και η χαίτη του είναι σε σχήμα φιόγκου 	<ul style="list-style-type: none"> - Τα μέρη του σώματος του εδώ είναι σχεδιασμένα όπως και στη δεύτερη ζωγραφιά με μόνη διαφορά την έκφραση του προσώπου του. 	<ul style="list-style-type: none"> - Το σώμα του είναι μακρύ - Έχει δύο ψηλά πόδια - Το κεφάλι του είναι στρογγυλό με δύο αυτιά
<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα του είναι γκρι - ο γάιδαρος με την στάση του κεφαλιού του μοιάζει να κοιτάει με απορία το λιονταρόδερμα 	<ul style="list-style-type: none"> - ο γάιδαρος με την έκφραση του προσώπου του δείχνει χαρούμενος και ενθουσιασμένος από την ιδέα να φορέσει το λιονταρόδερμα 	<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα του είναι καφέ - Από την έκφραση του προσώπου του δείχνει απελπισμένος. Φυσάει αέρα και το σώμα του αποκαλύπτεται κάτω από το λιονταρόδερμα

ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά η Μαρία έχει προσθέσει ένα δέντρο όπου στο κλαδί του είναι κρεμασμένο το δέρμα του λιονταριού. Επίσης υπάρχει ένας καταγάλανος ουρανός με ήλιο</p>	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά η Μαρία έχει προσθέσει ένα δέντρο όπου στο κλαδί του είναι και πάλι κρεμασμένο το δέρμα του λιονταριού αλλά σε αυτή τη περίπτωση είναι αρκετά μεγάλο . Επίσης</p>	<p>Ο αέρας στον ουρανό μοιάζει ζωντανός και φυσάει με δύναμη το γάιδαρο με αποτέλεσμα το λιονταρόδερμα να φύγει από πάνω του. Υπάρχουν επίσης δύο κάτοικοι οι οποίοι</p>

	υπάρχει ένα βουνό από όπου βγαίνει χαρούμενος ο ήλιος	βγαίνουν από το σπίτι τους κρατώντας ξύλα να κατευθύνονται προς το γάιδαρο
--	---	--

ΘΑΝΟΣ**Α ΦΑΣΗ****Β ΦΑΣΗ****Γ ΦΑΣΗ**

Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Το σώμα του είναι ορθογώνιο - Έχει μακριά ουρά - Το κεφάλι του είναι μικρό με δύο αυτιά - Έχει έξι μικρά πόδια 		
<ul style="list-style-type: none"> - το χρώμα του είναι γκρι - ο γάιδαρος με το χαμόγελό του δείχνει χαρούμενος 		

ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ
	<ul style="list-style-type: none"> - το σώμα του είναι αρκετά μακρύ με μικρή ουρά - το κεφάλι του είναι στρογγυλό με πυκνή χαίτη - Έχει τέσσερα στρογγυλά πόδια 	<ul style="list-style-type: none"> - Τα εξωτερικά του χαρακτηριστικά είναι όμοια με τη δεύτερη φάση
	<ul style="list-style-type: none"> - το χρώμα του είναι πορτοκαλί - η έκφραση του προσώπου του το κάνει να δείχνει τρομαγμένο 	<ul style="list-style-type: none"> - Από την έκφραση του προσώπου του φαίνεται πόσο τρομαγμένος και απελπισμένος είναι

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά ο Θάνος έχει προσθέσει πρασινάδα , λουλουδια, δέντρα και ένας</p>		<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά πίσω από το λιοντάρι υπάρχουν οι άνθρωποι που είναι κάτοικοι του</p>

καταγάλανος ουρανό με ήλιο		χωριού. Μοιάζουν οργισμένοι και δείχνουν να κυνηγάνε το λιοντάρι λόγω της κακόγουστης φάρσας
----------------------------	--	--

ΒΑΣΙΛΗΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι καμπυλωτό- Έχει μακριά ουρά- Το κεφάλι του είναι στρογγυλό και έχει τη μουσούδα του κρεμασμένη		
<ul style="list-style-type: none">- το χρώμα του είναι γκρι- ο γάιδαρος από τη στάση του σώματός του και τα χαρακτηριστικά του μοιάζει τρομαγμένος		

ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ
	<ul style="list-style-type: none">- το σώμα του είναι μακρόστενο με μακριά ουρά- το κεφάλι του είναι στρογγυλό με πυκνή χαιίτη- Έχει τέσσερα χοντρά και ορθογώνια πόδια με νύχια	<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι μακρύ- Έχει ουρά και πόδια- Το κεφάλι του είναι μεγάλο και στρογγυλό με πυκνή χαιίτη
	<ul style="list-style-type: none">- το χρώμα του είναι κίτρινο- η έκφραση του προσώπου του και το χαμόγελό του το κάνουν να δείχνει χαρούμενο και να καμαρώνει από την αλλαγή του από τα νερά της λίμνης	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι πορτοκαλί- Από το πρόσωπο του δείχνει απελπισμένος και να πονάει επειδή ένας κυνηγός το πυροβόλησε για να τον σκοτώσει .Η σφαίρα είναι πάνω στο σώμα του λιονταριού και

		έχει μπλε χρώμα
--	--	-----------------

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	Σε αυτή τη ζωγραφιά ο γάιδαρος που μεταμορφώθηκε σε λιοντάρι βρίσκεται μέσα στο δάσος όπου συναντάει μία λίμνη και καμαρώνει για τον εαυτό του	Μέσα στο δάσος στο οποίο υπάρχει το λιοντάρι , υπάρχει ένας κυνηγός κρυμμένος πίσω από ένα δέντρο κρατώντας ένα όπλο.

ΧΡΗΣΤΟΣ Κ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι ογκώδες και τριχωτό- Έχει μακριά ουρά- Το κεφάλι του είναι μικρό με δύο μεγάλα αυτιά- Έχει τέσσερα μεγάλα πόδια	<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι ογκώδες όπως και τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά του , τα οποία είναι όμοια με την πρώτη φάση	<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι μακρύ, χοντρό και τριχωτό.- Έχει δύο πόδια- Το κεφάλι του είναι μικρό
<ul style="list-style-type: none">- το χρώμα του είναι γκρι- ο γάιδαρος από το χαμόγελό του δείχνει να έχει πολύ καλή διάθεση	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι- Το πρόσωπο του μοιάζει έκπληκτο και τρομαγμένο την ώρα που βλέπει το λιονταρόδερμα στο δέντρο	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι- Ο γάιδαρος έχει βγει από το σώμα του , πράγμα που δείχνει ότι είναι φοβισμένος και τρομαγμένος .Κάποιοι κάτοικοι τον κυνηγούν

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά ο γάιδαρος έκπληκτος κοιτάζει το δέντρο όπου στο κλαδί του είναι κρεμασμένο το δέρμα του λιονταριού. Επίσης βλέπουμε ότι υπάρχει αρκετή πρασινάδα</p>	<p>Ο γάιδαρος τρέχει μέσα στο χωριό να ξεφύγει από τους αγανακτισμένους κατοίκους του χωριού οι οποίοι τον κυνηγούν με ρόπαλα</p>

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΡ.**Α ΦΑΣΗ****Β ΦΑΣΗ****Γ ΦΑΣΗ**

Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Το σώμα του είναι αρκετά μεγάλο και χοντρό - Έχει μακριά ουρά - Το κεφάλι του έχει σχήμα αυγού και στηρίζεται σε ένα μακρύ λαιμό. Επίσης έχει δύο μεγάλα αυτιά - Έχει τέσσερα πόδια. Δύο μπροστά και δύο πίσω 		
<ul style="list-style-type: none"> - το χρώμα του είναι γκρι - Από το πρόσωπο του φαίνεται μόνο το προφίλ που τον κάνει να μοιάζει χαρούμενος 		

ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ
	<ul style="list-style-type: none"> - το σώμα του είναι μακρύ και χοντρό με ουρά που έχει μια φούντα στην άκρη - το κεφάλι του είναι στρογγυλό με δύο μικρά αυτιά - Έχει τέσσερα πόδια . Δύο μπροστά και δύο πίσω 	<ul style="list-style-type: none"> - Το σώμα του είναι μακρύ με ουρά - Έχει τέσσερα πόδια - Το κεφάλι του είναι στρογγυλό με πυκνή χαιτή
	<ul style="list-style-type: none"> - το χρώμα του είναι πορτοκαλί - η έκφραση του προσώπου του το κάνει να δείχνει δυσαρεστημένο 	<ul style="list-style-type: none"> - Το χρώμα του είναι πορτοκαλί - Είναι σκυμμένος προς το έδαφος γεγονός που δείχνει ότι είναι

		τρομαγμένος και φοβισμένος επειδή ο κυνηγός θέλει να τον σκοτώσει
--	--	---

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
		Μέσα στο δάσος υπάρχει τρομαγμένο το λιοντάρι και ο κυνηγός δίπλα του κρατάει ένα τόξο και το σημαδεύει. Πίσω από τα δέντρα υπάρχει και ο γάιδαρος όπου είναι πολύ θυμωμένος με αυτά που βλέπει

ΝΙΚΟΣ

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι μεγάλο και τετράγωνο- Έχει φουντωτή ουρά- Έχει τριγωνικό κεφάλι με μακρύ λαιμό, το οποίο είναι σηκωμένο προς τα επάνω- Έχει δύο πόδια.	<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι στρογγυλό και χοντρό- Έχει δύο πόδια- Το κεφάλι του είναι μακρόστενο και τριχωτό	Παρ' όλο που έγινε άλλη μέρα η επίδειξη εικόνων του μύθου όπου τα παιδιά ζωγράφισαν κάποια ζωγραφιά, στο μυαλό του Νίκου έχουν αποτυπωθεί τα στοιχεία που είδε εκείνη τη φορά. Ο γάιδαρος είναι μεταμφιεσμένος σε λιοντάρι και κυκλοφορεί μέσα στο χωριό
<ul style="list-style-type: none">- το χρώμα του είναι γκρι- Το πρόσωπο του δείχνει να είναι σκεπτικό	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι- Από την έκφραση του προσώπου του δείχνει χαρούμενος και ενθουσιασμένος	

ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ	ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ
	<ul style="list-style-type: none">- Έχει ακριβώς τα ίδια χαρακτηριστικά με τον γάιδαρο γιατί έκανε το περίγραμμα από πάνω με πιο πυκνή χαίτη	
	<ul style="list-style-type: none">- το χρώμα του είναι κίτρινο και καφέ- Το λιοντάρι εδώ παρουσιάζεται χαρούμενο και ενθουσιασμένο	

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	<p>Ο Νίκος βλέπουμε ότι έχει σχεδιάσει το χωριό μέσα στο οποίο μπαίνει ο γάιδαρος μεταμορφωμένος σε λιοντάρι και επίσης βλέπουμε ότι έχει προσθέσει μερικά σπίτια με καμινάδες, δέντρα, πρασινάδα, ουρανό και ήλιο.</p>	

ANNA

Α ΦΑΣΗ

Β ΦΑΣΗ

Γ ΦΑΣΗ

Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ	Ο ΓΑΙΔΑΡΟΣ
<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι τετράγωνο- Έχει στην άκρη του σώματος μία μακριά ουρά- Έχει στρογγυλό κεφάλι με δύο μεγάλα αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι στρογγυλό- Τα χέρια και τα πόδια του είναι μικρά- Το κεφάλι του είναι στρογγυλό με δύο μεγάλα αυτιά	<ul style="list-style-type: none">- Το σώμα του είναι λυγισμένο και καμπυλωτό- Διακρίνεται μόνο το κεφάλι του.
<ul style="list-style-type: none">- το χρώμα του είναι γκρι- Από το χαμόγελό του δείχνει να είναι χαρούμενος	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι καφέ και πορτοκαλί- Από την έκφραση του προσώπου του μοιάζει τρομαγμένος που μεταμορφώθηκε σε λιοντάρι.	<ul style="list-style-type: none">- Το χρώμα του είναι γκρι- Από την έκφρασή του και από τη στάση του σώματός του μοιάζει τρομαγμένος και τυλίγεται για να κρυφτεί από τον κυνηγό

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΑΣ
	<p>Σε αυτή τη ζωγραφιά παρατηρούμε ότι η Άννα έχει προσθέσει πρασινάδα, ουρανό και ένα δέντρο πάνω στο οποίο ήταν το λιονταρόδερμα</p>	<p>Παρ' όλο που ο γάιδαρος είναι τρομαγμένος και ο κυνηγός θυμωμένος η ζωγραφιά της Άννας είναι αρκετά χαρούμενη . Μέσα στο δάσος εκτός από δέντρα, λουλούδια και πρασινάδα , υπάρχουν και πουλιά που πετάνε ψηλά στον ουρανό καθώς και δύο όμορφες πεταλούδες</p>

1. Ο λαγός και η χελώνα

Σύμφωνα με τις ζωγραφιές των παιδιών απ' αυτό το μύθο, τα περισσότερα παιδιά έχουν επηρεαστεί κατά τη διάρκεια της αφήγησής του και της επίδειξης εικόνων. Στα σχέδιά τους υπάρχουν οι ήρωες του μύθου σε διαφορετικές σκηνές.

1^η Στην 1^η φάση ο λαγός και η χελώνα απεικονίζονται στις ζωγραφιές των παιδιών στην πιο απλή τους μορφή, στις 5 από τις 9 ζωγραφιές οι ήρωες είναι ανέκφραστοι μέσα στο δάσος.

2^η Στη 2^η φάση τα παιδιά επηρεάζονται αρκετά από το περιεχόμενο του μύθου. 6 ζωγραφιές των παιδιών απεικονίζουν τους ήρωες μέσα στο δάσος όπου ο λαγός τρώει τα καρότα του και η χελώνα πλησιάζει σιγά σιγά, οι διαφορές μεταξύ τους είναι αρκετές καθώς το κάθε παιδί προσθέτει τις δικές του λεπτομέρειες. Ο λαγός και η χελώνα φοράνε ρούχα, ο λαγός έχει την πετσέτα του δίπλα και ένα μπουκάλι με νερό, καθώς πλησιάζει η χελώνα ο λαγός κοιμάται και ονειρεύεται τη νίκη του. Ο λαγός τρώει ανέμελος τα καρότα του και η χελώνα ταλαιπωρημένη περπατάει. 2 παιδιά έχουν σχεδιάσει τη χελώνα να περπατάει έχοντας έξω τη γλώσσα της δείχνοντας την ταλαιπωρία της. 1 παιδί δεν έχει προσθέσει τόσο έντονες λεπτομέρειες σ' αυτή τη φάση.

3^η Στην 3^η φάση διαφαίνεται ξεκάθαρα η εξέλιξη στις ζωγραφιές των παιδιών τόσο στον σχεδιασμό των ηρώων όσο και στην εκφραστικότητα που διαθέτουν στο ρόλο που κατέχουν μέσα στο μύθο. Και τα 9 παιδιά έχουν δημιουργήσει ένα πρωτότυπο σχέδιο, ο λαγός και η χελώνα δίνουν τα χέρια έχοντας και την ανάλογη εκφραστικότητα, η χελώνα πατάει την κόκκινη γραμμή του τέρματος καθώς η αλεπού σηκώνει την κόκκινη σημαία. Η χελώνα σηκωμένη στα δυο της πόδια δείχνει τη χαρά της νίκης της καθώς ο λαγός στέκεται δίπλα της λυπημένος. Πραγματικά οι σκηνές που

αποτυπώθηκαν στο μυαλό των παιδιών είναι τόσο διαφορετικές όσο και η προσωπικότητά τους.

2. Η αλεπού με την κομμένη ουρά

1^η Σ' αυτό το μύθο και τα εννέα παιδιά στην 1^η φάση ζωγράφισαν την αλεπού όπως την έχει το καθένα στο μυαλό του. κανένα παιδί δεν επηρεάστηκε από τον τίτλο «με την κομμένη ουρά», όλα επικεντρώθηκαν στην αλεπού.

2^η Στη 2^η φάση 8 από τα 9 παιδιά το καθένα με το δικό του ιδιαίτερο τρόπο απεικόνισαν την αλεπού να έχει την ουρά της κομμένη, άλλα με μια μακριά αλυσίδα πώς πιάστηκε η ουρά της, άλλα με μια γάζα έχουν τυλίξει την ουρά της η οποία δεν είναι μακριά και φουντωτή αλλά μικρή και στρόγγυλη.

3^η Σ' αυτή τη φάση μόνο 1 παιδί ζωγράφισε την αλεπού όπως πριν. Στην 3^η φάση, το καθένα αποτύπωσε στο μυαλό του και μια σκηνή, προσθέτοντας και τις αντίστοιχες λεπτομέρειες. Με τις εικόνες εμπλουτίστηκε η φαντασία τους προσθέτοντας και ένα δικό τους χαρακτηριστικό στοιχείο. Η γιαγιά αλεπού με το μπαστούνάκι της και τα γυαλιά της, η αλεπού πίσω από το μεγάλο φράχτη κοιτάζει πονηρά τα κοτόπουλα, ένα κομμάτι κοτόπουλο στον αέρα προσπαθώντας η αλεπού να το αρπάξει.

3. Το λιοντάρι και ο τυχερός λαγός

1^η Στην 1^η φάση και τα εννέα παιδιά ζωγράφισαν τους ήρωες το λιοντάρι και το λαγό.

2^η Στη 2^η φάση όλα τα παιδιά επηρεάστηκαν από το μύθο. 7 παιδιά έχουν απεικονίσει το λαγό να κάθεται στο δέντρο και το λιοντάρι δίπλα του, διακρίνονται αρκετές διαφορές μεταξύ τους. και ως προς τα εξωτερικά χαρακτηριστικά και στα εκφραστικά στοιχεία. 2 παιδιά απεικόνισαν έναν ήρωα όπου είναι αρκετά φοβισμένοι.

3^η Στην 3^η φάση 5 παιδιά έχουν σχεδιάσει το λαγό-ταχυδρόμο δίνοντας το καθένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και λεπτομέρειες όπου κάνουν το σχέδιό τους μοναδικό. 3 παιδιά έχουν σχεδιάσει το λιοντάρι άγριο να κυνηγάει το ελάφι. 1 παιδί σχεδίασε μόνο το λιοντάρι να είναι εξαντλημένο. Πραγματικά παρατηρείται να υπάρχει εξέλιξη στα σχέδια των παιδιών και στις μορφές και στις λεπτομέρειες και στα χρώματα που χρησιμοποιούν.

4. Η αλεπού και το κοράκι

1^η Και σ' αυτό το μύθο στην πρώτη φάση τα παιδιά ζωγραφίσανε τους ήρωες του τίτλου έτσι όπως υπάρχουν στην φαντασία τους.

2^η Στη 2η φάση παρατηρείται εξέλιξη όλων των παιδιών στο σχεδιασμό του κορακιού όπου συνειδητοποιούν καλύτερα πώς είναι η μορφή του. Και τα 9 παιδιά επηρεάζονται από το περιεχόμενο του μύθου καθώς έχουν σχεδιάσει τους ήρωες μέσα στο δάσος δίνοντάς τους και ένα ρόλο. Η πονηρή αλεπού να στέκεται κάτω από το δέντρο που είναι το κοράκι θέλοντας να πάρει το τυρί του. Το κοράκι να τραγουδάει καθώς του πέφτει το τυρί από το στόμα. Η αλεπού χαρούμενη έχει στα χέρια της το τυρί και το κοράκι φεύγει μαζί με τα άλλα πουλιά.

3^η Αυτό που μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση είναι ότι σε κάποια σχέδια έχουν προσθέσει εκτός από τις λεπτομέρειες και τα στοιχεία που αποτυπώθηκαν στο μυαλό τους κατά τη διάρκεια επίδειξης εικόνων, έχουν συμπληρώσει και δικά τους φανταστικά στοιχεία μη ρεαλιστικά έτσι όπως θα ήθελαν να υπάρχουν μέσα στο μύθο.

5. Ο Γάιδαρος και το λιονταρόδερμα

1^η Σ' αυτόν τον πέμπτο και τελευταίο μύθο τα παιδιά στην 1^η φάση ζωγράφισαν μόνο το γάιδαρο από τον τίτλο που τους ανήγγειλα. Η λέξη λιονταρόδερμα δεν τους επηρέασε και δεν την αποτύπωσαν στο χαρτί τους εκτός από ένα κορίτσι που γνώριζε το μύθο το ζωγράφισε. Το γάιδαρο τον σχεδίασαν το καθένα το έκανε με το δικό του τρόπο, άλλο το έκανε τετράγωνο, άλλο μεγάλο και χοντρό, άλλο μικρό.

2^η Στη 2^η φάση και τα εννέα παιδιά επηρεάστηκαν από το περιεχόμενο του μύθου 6 παιδιά έχουν σχεδιάσει το λιονταρόδερμα πάνω στο δέντρο, κάποια άλλα έχουν μεταμορφώσει το γάιδαρο σε λιοντάρι, κάποιο σχεδίασε μόνο το λιοντάρι.

3^η Στην 3^η φάση, οι εικόνες που αποτυπώθηκαν στο μυαλό τους είναι πιο πολύπλοκες, δίνουν ένα συγκεκριμένο ρόλο στην ήρωα, καθώς το σχέδιό τους εμπλουτίζεται και με περαιτέρω χαρακτηριστικά στοιχεία. Ο αέρας που φυσάει και φεύγει το λιονταρόδερμα από το γάιδαρο. Ο μεταμφιεσμένος γάιδαρος περπατάει καμαρωτός μέσα στο χωριό. Οι κάτοικοι τον κυνηγούν με ρόπαλα και ξύλα, ένας κυνηγός που σημαδεύει το λιοντάρι.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΘΕ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΡΑΦΑΗΛ

1^{ος} Παρατηρούμε ότι ο Ραφαήλ, στο μύθο ο λανός και η χελώνα, έχει αρκετές διαφορές στις ζωγραφιές του. Στη 1^η φάση, οι ήρωες είναι ανέμελοι μέσα στο δάσος. Στην 2^η φάση ο λαγός ξένοιαστος τρώει τα καρώτα του. Στην 3^η φάση η χελώνα δείχνει χαρακτηριστικά την κούραση της και η αλεπού κρατάει μία κόκκινη σημαία.

2^{ος} Στο μύθο η αλεπού με την κομμένη ουρά, βλέπουμε ότι κάθε φάση απεικονίζεται διαφορετικά. Η χαρούμενη με φουντωτή ουρά αλεπού, η θλιμμένη αλεπού στη σπηλιά της με κομμένη ουρά, η τρομαγμένη και πεινασμένη αλεπού με τις αλυσίδες στην ουρά της.

3^{ος} Στο μύθο το λιοντάρι και ο τυχερός λανός παρατηρούμε ότι στις δύο πρώτες φάσεις οι ζωγραφιές του Ραφαήλ είναι όμοιες. Στη 2^η φάση παρατηρούμε ότι έχει προσθέσει κάποιες λεπτομέρειες και στη 3^η φάση το λιοντάρι είναι εντελώς διαφορετικό, πολύ άγριο και απεικονίζεται να τρέχει.

4^{ος} Στο μύθο η αλεπού και το κοράκι παρατηρούμε ότι στη 1^η φάση οι ήρωες που απεικονίζονται έχουν πλαστεί από την φαντασία του Ραφαήλ. τη 2^η φάση οι ήρωες έχουν πιο ρεαλιστικά στοιχεία. Το κοράκι είναι σε ένα κλαδί και η αλεπού είναι από κάτω. Στη 3^η φάση έχει επηρεαστεί από άλλα στοιχεία του μύθου όπου τα έχει απεικονίσει ξεχωριστά.

5^{ος} Στο μύθο ο γάιδαρος και το λιονταρόδεσμα. Σε αυτό το μύθο παρατηρούμε ότι η κάθε φάση επηρεάζει διαφορετικά τον Ραφαήλ. Στην 1^η απεικονίζεται το λιοντάρι και ο γάιδαρος όπου είναι και οι δύο αρκετά θυμωμένοι. Στη 2^η φάση ο γάιδαρος έχει

μεταμορφωθεί σε λιοντάρι και μοιάζει δυσαρεστημένος και στη 3^η φάση το λιοντάρι χαρούμενο καμαρώνει τον εαυτό του μέσα στη λίμνη. Εδώ παρατηρούμε και τη διαφορετική ψυχολογική κατάσταση που εκφράζει κάθε φορά το παιδί.

Σύμφωνα με την έρευνα που έχω κάνει ,παραθέτοντας τους παραπάνω μύθους , παρατηρώ ότι ο κάθε μύθος επηρεάζει τελείως διαφορετικά το Ραφαήλ στις δημιουργίες του. Στη 1^η φάση απεικονίζει τους ήρωες όπως τους έχει στο μυαλό του μέσα από τις εμπειρίες του. Στη 2^η φάση, μετά το άκουσμα του μύθου και την επίδειξη εικόνων, είναι ευδιάκριτες οι διαφορές που υπάρχουν στις ζωγραφιές του. Επηρεάζεται αρκετά από το περιεχόμενο του μύθου. Στην 3^η φάση όπου γίνεται επίδειξη των εικόνων του μύθου, ο Ραφαήλ φαίνεται να επηρεάζεται από κάποιες από τις εικόνες, προσθέτοντας έτσι στις ζωγραφιές του κάποιες λεπτομέρειες. Φυσικά κυριαρχούν τα προσωπικά του στοιχεία σε κάθε ζωγραφιά του.

ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ

1^{ος} Παρατηρούμε ότι ο Τηλέμαχος, στο μύθο ο λαγός και η χελώνα, παρουσιάζει και τους τρεις ήρωες θλιμμένους και στεναχωρημένους. Αυτό υποδηλώνει και την ψυχολογία του ίδιου του παιδιού, που εξωτερικεύει τα συναισθήματα του στις ζωγραφιές του. Παρατηρούμε επίσης ότι υπάρχει εξέλιξη στις ζωγραφιές του από φάση σε φάση. Προσθέτει δηλαδή διάφορες λεπτομέρειες όπως χρώματα, ολοκληρώνει το σχήμα των ηρώων κ.τ.λ

2^{ος} Στο μύθο η αλεπού με την κουμένη ουρά, βλέπουμε ότι την αλεπού τη ζωγραφίζει μέσα στο δάσος. Παρουσιάζεται είτε χαρούμενη, είτε λυπημένη επειδή της κόπηκε η ουρά την οποία έχει τυλιγμένη με γάζα, είτε απογοητευμένη και με κατεβασμένα αυτιά.

3^{ος} Στο μύθο το λιοντάρι και ο τυχερός λαγός παρατηρούμε ότι παρουσιάζει τους ήρωες διαφορετικά σε κάθε φάση. Σε μία φαίνονται να είναι χαρούμενοι, ενώ στις άλλες δύο φαίνονται τρομαγμένοι και θλιμμένοι.

4^{ος} Στο μύθο η αλεπού και το κοράκι παρατηρούμε ότι οι ήρωες στην πρώτη φάση παρουσιάζονται ανέμελοι μέσα στο δάσος, στη δεύτερη φάση η αλεπού τραβάει τα αυτιά της από την απογοήτευσή της και στην Τρίτη φάση φαίνεται ικανοποιημένη και τρώει το τυρί που έκλεψε από το κοράκι.

5^{ος} Στο μύθο ο γάιδαρος και το λιονταρόδερμα, ο γάιδαρος παρουσιάζεται με διαφορετικό σχήμα και μέγεθος. Στη δεύτερη και τρίτη φάση η σκηνή που αποτυπώθηκε στο μυαλό του Τηλέμαχου είναι η ίδια. Αξιοπρόσεκτα είναι τα χαρακτηριστικά του προσώπου του. Κάθε φορά εμφανίζεται το ίδιο τρομαγμένος και δυσαρεστημένος.

Στις ζωγραφιές του Τηλέμαχου παρατηρούμε ότι εξωτερικεύονται τα συναισθήματά του. Δείχνει να συμπάσχει με τους ήρωες σε κάποιες φάσεις. Οι μύθοι φαίνεται ότι εξάπτουν τη φαντασία του. Έντονες εικόνες πρέπει να δημιουργούνται στο μυαλό του, τις οποίες στη συνέχεια αποτυπώνει στο χαρτί.

ΜΑΡΙΑ

1^{ος} Παρατηρούμε ότι η Μαρία ,στο μύθο ο λαγός και η χελώνα, παρουσιάζει και στις τρεις ζωγραφιές τους ήρωες μέσα στο δάσος. Σε κάθε φάση όμως παρατηρούμε τα διαφορετικά χαρακτηριστικά τους. Στην πρώτη φάση και οι δύο ήρωες είναι χαρούμενοι. Στη δεύτερη φάση ο λαγός πετάγεται επάνω κατατρομαγμένος ενώ η χελώνα πλησιάζει το τέρμα. Στη συνέχεια η χελώνα σηκωμένη στα δύο της πόδια χαίρεται τη νίκη της.

2^{ος} Στο μύθο η αλεπού με την κοιμένη ουρά, βλέπουμε ότι η αλεπού παρουσιάζεται σε τρεις διαφορετικές σκηνές. Πρώτον μέσα στο δάσος με φουντωτή ουρά να περπατάει καμαρωτή, επίσης πίσω από τον φράχτη να κοιτάζει πονηρά την κότα. Στη τρίτη φάση η αλεπού είναι πολλή μικρή και την κοιτάζει αυστηρά η γριά αλεπού.

3^{ος} Στο μύθο το λιοντάρι και ο τυχερός λαγός παρατηρούμε ότι στη πρώτη φάση το λιοντάρι βρίσκεται μέσα σε ένα κλουβί στον ζωολογικό κήπο. Από ότι φαίνεται η Μαρία είχε μία ανάλογη εμπειρία. Στη δεύτερη φάση η σκηνή που αποτυπώθηκε στο μυαλό της Μαρίας και την οποία απεικόνισε στο χαρτί ήταν ο λαγός να κοιμάται και να ονειρεύεται καρώτα και το λιοντάρι να τον κοιτάει. Στη τρίτη φάση φαίνεται ξεκάθαρα ο ρόλος του λαγού ο οποίος φοράει στολή και τρέχει στο δάσος με τα γράμματα στο χέρι.

4^{ος} Στο μύθο η αλεπού και το κοράκι παρατηρούμε ότι σε κάθε φάση οι ήρωες παρουσιάζονται με ένα ξεχωριστό και ιδιαίτερο τρόπο. Μοιάζουν υπερήφανοι και καμαρωτοί. Το κοράκι κράζει και η αλεπού δείχνει απογοητευμένη. Η αλεπού αρπάζει ευχαριστημένη το τυρί και το κοράκι είναι έτοιμο να το πετάξει από τη ντροπή του.

5^{ος} Στο μύθο ο γάιδαρος και το λιονταρόδερμα. Η Μαρία ήταν η μόνη που ζωγράφισε στο πρώτο της σχέδιο το λιονταρόδερμα πάνω στο δέντρο. Στο 2^ο έχει απεικονίσει την ίδια σκηνή, προσθέτοντας κάποια άλλα προσωπικά στοιχεία καθώς

εμπλουτίστηκε η φαντασία της μετά την αφήγηση του μύθου. Στο 3^ο σχέδιο έχει αναπαραστήσει την εικόνα που έχει στο μυαλό της με εκπληκτικό τρόπο. Ο αέρας φυσάει δυνατά και το λιονταρόδερμα ξεφεύγει από το σώμα του γάιδарου και οι κάτοικοι πλησιάζουν κρατώντας ξύλα.

Στις ζωγραφιές της Μαρίας, της οποίες απεικονίζει όμορφα και ξεχωριστά, παρατηρούμε διάφορα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στην προσωπικότητα και το ρόλο του ήρωα σε διάφορες σκηνές, γεγονός που προκύπτει από τον τρόπο που εμπλουτίζεται η φαντασία της σε κάθε φάση ξεχωριστά.

ΒΑΣΙΛΗΣ

1^{ος} Παρατηρούμε ότι στο μύθο ο λανός και η χελώνα, παρουσιάζει τους ήρωες μέσα στο δάσος. Στη δεύτερη φάση βλέπουμε τον λαγό να κοιμάται και την χελώνα να περνάει με αγωνία από δίπλα του. Στη τρίτη φάση η χελώνα δείχνει την εξάντληση της βγάζοντας έξω τη γλώσσα της. Παρατηρούμε ότι οι λεπτομέρειες και τα χαρακτηριστικά στοιχεία των ηρώων είναι πολύ έντονα.

2^{ος} Στο μύθο η αλεπού με την κομμένη ουρά, βλέπουμε ότι οι δύο τελευταίες φάσης διαφέρουν ως προς την πρώτη όσον αφορά τη στάση της αλεπούς. Η ουρά της αλεπούς είναι πιασμένη από μία μεγάλη αλυσίδα και δείχνει κατατρομαγμένη. Στη τελευταία φάση υπάρχουν επίσης και κάποια άλλα στοιχεία που έχουν αποτυπωθεί στο μυαλό του παιδιού κατά την επίδειξη εικόνων.

3^{ος} Στο μύθο το λιοντάρι και ο τυχερός λανός παρατηρούμε ότι στην πρώτη φάση βλέπουμε τους ήρωες του τίτλου όπως τους φαντάζεται με το μυαλό του. Στη δεύτερη φάση έχει ζωγραφίσει αυτό που φαίνεται να αποτυπώθηκε στο μυαλό του και έχει προσθέσει και κάποια άλλα στοιχεία. Τέλος στην τρίτη φάση ενώ έχει δει τις εικόνες του μύθου, η ζωγραφιά είναι πιο ρεαλιστική με έντονα τα χαρακτηριστικά στοιχεία των ηρώων.

4^{ος} Στο μύθο η αλεπού και το κοράκι παρατηρούμε ότι οι ήρωες βρίσκονται στο δάσος. Στην δεύτερη και στη τρίτη φάση το κοράκι τραγουδάει και του πέφτει το τυρί από το στόμα και η αλεπού πλησιάζει ικανοποιημένη. Οι ήρωες είναι ζωγραφισμένοι εκπληκτικά και μπορούμε κάθε φορά να ξεχωρίσουμε τα συναισθήματά τους.

5^{ος} Στο μύθο ο γάιδαρος και το λιονταρόδερμα. Παρατηρούμε ότι στις ζωγραφιές του Βασίλη, ο γάιδαρος υπάρχει μόνο στο πρώτο σχέδιο του. Μετά την αφήγηση του μύθου και την επίδειξη των εικόνων έχουν δημιουργηθεί μέσα στο μυαλό του διαφορετικές

σκηνές, μιας και ο γάιδαρος μεταμορφώθηκε σε λιοντάρι. Σε κάθε σχέδιο οι ήρωες έχουν διαφορετικά εξωτερικά χαρακτηριστικά, ανάλογα με το ρόλο που κατέχουν κάθε φορά.

Στις ζωγραφιές του Βασίλη διαπιστώνουμε ότι σε κάθε κάποιες διαφορές που υπάρχουν. Είναι εκπληκτικές οι λεπτομέρειες που προσθέτει σε κάθε φάση. Στους ήρωες τα χαρακτηριστικά της έκφρασής τους είναι εμφανή και η στάση του σώματος τους είναι ανάλογη του ρόλου που κατέχουν στο μύθο. Η φαντασία του Βασίλη αποτυπώνεται στα σχέδιά του κάθε φορά, ανάλογα με το ερέθισμά που του δίνεται.

ΘΑΝΟΣ

1^{ος} Παρατηρούμε ότι ο Θάνος ,στο μύθο ο λανός και η χελώνα, παρουσιάζει τους τρεις ήρωες μέσα στο δάσος. Στη πρώτη φάση παρουσιάζονται πολύ χαρούμενοι και ανέμελοι ενώ στην τρίτη ο λαγός δίνει λυπημένος το χέρι του στη χελώνα για να την συγχαρεί και εκείνη δείχνει χαρούμενη για την νίκη της. Στη δεύτερη φάση η χελώνα δείχνει εξαντλημένη(κρέμεται η γλώσσα της) και σκεπτική. Επίσης παρατηρούμε μία εξέλιξη στον σχεδιασμό των ηρώων. Επίσης παρατηρείται μία εξέλιξη στη σχεδίαση των ηρώων.

2^{ος} Στο μύθο η αλεπού με την κομμένη ουρά ,βλέπουμε ότι στη δεύτερη και τρίτη φάση η αλεπού, ενώ είναι και στις δύο περιπτώσεις στο δάσος, έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά Από τη μία παρουσιάζεται απογοητευμένη και εξαντλημένη ενώ από την άλλη παρουσιάζεται αρκετά θλιμμένη με μία γάζα στην ουρά της. Στην πρώτη φάση βλέπουμε ότι ο Θάνος την φαντάζεται μέσα στη σπηλιά της. Τα στοιχεία του προσώπου της, μοιάζουν με ανθρώπου.

3^{ος} Στο μύθο το λιοντάρι και ο τυχερός λαγός παρατηρούμε ότι το λιοντάρι παρουσιάζεται με διαφορετικά εκφραστικά στοιχεία και χρώμα κάθε φορά. Όταν είναι πορτοκαλί φαίνεται να είναι άγριο. Όταν είναι ροζ φαίνεται τρομαγμένο και όταν είναι καφέ εξαντλημένο. Ο λαγός εμφανίζεται στην πρώτη φάση μόνο. Δείχνει να είναι αρκετά χαρούμενος για κάποιο λόγο.

4^{ος} Στο μύθο η αλεπού και το κοράκι παρατηρούμε ότι οι ήρωες στην πρώτη φάση παρουσιάζονται με ένα ξεχωριστό τρόπο. Στη δεύτερη φάση βλέπουμε το κοράκι να κοιτάει το ποντίκι με περιέργεια επειδή κουβαλάει το τυρί, και στην Τρίτη φάση η αλεπού ξεγελάει το κοράκι κλέβοντας το τυρί του από το στόμα.

5^{ος} Στο μύθο ο γάιδαρος και το λιονταρόδερμα, στη πρώτη φάση ο Θάνος έχει ζωγραφίσει το γάιδαρο έτσι όπως τον έχει δημιουργήσει στο μυαλό του. Στις επόμενες δύο φάσεις έχει

επηρεαστεί από την εξέλιξη του μύθου καθώς και από το δίδαγμα «όποιος θέλει να φαίνεται διαφορετικός από αυτό που είναι, αυτό παθαίνει. Έχει ζωγραφίσει τον γάιδαρο-λιοντάρι αρκετά τρομαγμένο και απελπισμένο καθώς αντιλαμβάνονται οι κάτοικοι του χωριού για τη μεταμόρφωση του.

Στις ζωγραφιές του Θάνου παρατηρούμε μια εξέλιξη από το πρώτο ως το τρίτο σχέδιό του. Ο μύθος ως ερέθισμα έχει επιδράσει αποτελεσματικά στην καλλιτεχνική δημιουργία είτε με την αφήγηση είτε με την επίδειξη εικόνων. Σχεδιάζει τους ήρωες τονίζοντας τα εκφραστικά χαρακτηριστικά τους ανάλογα με την ψυχολογία που διαθέτουν κάθε φορά και τον αντίστοιχο ρόλο που κατέχουν.

Ο Θάνος παίζει με τα χρώματα προσθέτοντας μια διαφορετική απόχρωση στους ήρωες αναδεικνύοντας έτσι την ψυχολογική τους κατάσταση. Πραγματικά οι δημιουργίες διαφέρουν αρκετά η μία με την άλλη με τις λεπτομέρειες που προσθέτει μέσα από τη φαντασία και την πρωτοτυπία που διαθέτει.

ΧΡΗΣΤΟΣ Κ

1^{ος} Παρατηρούμε ότι ο Χρήστος, στο μύθο ο λαγός και η χελώνα, παρουσιάζει και τους τρεις ήρωες σε διαφορετική σκηνή σε κάθε ζωγραφιά. Στη πρώτη φάση ο χαρούμενος λαγός και η χελώνα βρίσκονται μέσα στο δάσος. Στη δεύτερη φάση όπου οι ήρωες απεικονίζονται να αρχίζουν τον αγώνα τους, βλέπουμε ότι υπάρχουν και άλλοι θεατές. Στη τρίτη φάση η χελώνα σηκώνεται όρθια να δείξει τη χαρά της που νίκησε και ο λαγός δείχνει λυπημένος που έχασε.

2^{ος} Στο μύθο η αλεπού με την κουμμένη ουρά, βλέπουμε ότι ο Χρήστος, ανάλογα με το πώς έχει επηρεαστεί, παρουσιάζει την αλεπού διαφορετικά. Στην πρώτη φάση η αλεπού δείχνει χαρούμενη. Στη δεύτερη φάση η αλεπού είναι κρεμασμένη από μία παγίδα ενώ στην τρίτη φάση ζωγράφησε την αλεπού πίσω από τον φράχτη να κοιτάει πονηρά την κότα (φαίνεται ότι έχει επηρεαστεί από τις εικόνες).

3^{ος} Στο μύθο το λιοντάρι και ο τυχερός λαγός παρατηρούμε ότι οι ήρωες στην πρώτη φάση παρουσιάζονται όπως έχουν αποτυπωθεί στο μυαλό του Χρήστου, στη δεύτερη φάση έχει προσθέσει κάποια στοιχεία του μύθου (ο λαγός κοιμάται σε ένα δέντρο καθώς το λιοντάρι κυνηγάει το ελάφι μέσα στο δάσος). Στη τρίτη φάση έχει απεικονίσει με το δικό του προσωπικό τρόπο το λαγό ως ταχυδρόμο με τσάντα και στολή

4^{ος} Στο μύθο η αλεπού και το κοράκι παρατηρούμε ότι και στις τρεις ζωγραφιές υπάρχουν αρκετές διαφορές (στο σκηνικό και τους ήρωες) στον τρόπο από τον οποίο έχουν αποτυπωθεί από το ίδιο το παιδί.

5^{ος} Στο μύθο ο νάιδαρος και το λιονταρόδερμα. Στα σχέδια του Χρήστου παρατηρούμε κατά πόσο έχει εμπλουτιστεί η φαντασία του προσθέτοντας κάθε φορά και διαφορετικά στοιχεία. Στο 1^ο

υπάρχει ένας καλοσχεδιασμένος γάιδαρος μέσα στο δάσος. Στο 2^ο ο έκπληκτος γάιδαρος κοιτάζει το λιονταρόδερμα κρεμασμένο πάνω στο δέντρο και στο 3^ο ο φοβισμένος γάιδαρος κυνηγιέται από τους ανθρώπους του χωριού λόγω της αμφίεσής του.

Στις ζωγραφιές του Χρήστου παρατηρούμε ότι σε σχέση με τα άλλα παιδιά, υπάρχουνε αρκετές διαφορές τόσο στα σκηνικά, όσο και στους ήρωες. Παρατηρούμε πώς επιδρά στο Χρήστο η κάθε φάση, αποτυπώνοντας την δική του προσωπική σφραγίδα σε κάθε ζωγραφιά.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΡΑΣΑΣ

1^{ος} Παρατηρούμε ότι στη δεύτερη φάση του μύθου ο λανός και η χελώνα, ο Χρήστος παρουσιάζει μια εξέλιξη στη ζωγραφιά του. Οι ήρωες έχουν πιο ωραία εκφραστικά στοιχεία και είναι πιο καλοσχεδιασμένοι. Στην τρίτη φάση, οι λεπτομέρειες είναι που κάνουν έντονα κάποια στοιχεία (ο λαγός κλαίει όταν βλέπει την χελώνα να τερματίζει πρώτη και η αλεπού σηκώνει τη κόκκινη σημαία).

2^{ος} Στο μύθο η αλεπού με την κομμένη ουρά, βλέπουμε ότι στην πρώτη φάση η αλεπού απεικονίζεται όπως την έχει πλάσει στο μυαλό του ο Χρήστος. Στη δεύτερη φάση η αλεπού φαίνεται λυπημένη μέσα στην σπηλιά της και έχει μία γάζα στην ουρά. Η εικόνα της τρίτης φάσης είναι άλλες αλεπούδες με φουντωτές ουρές να κοιτάζουν με απορία εκείνη που δεν έχει ουρά.

3^{ος} Στο μύθο το λιοντάρι και ο τυχερός λαγός παρατηρούμε κάτι εξωπραγματικό. Οι ήρωες έχουν σχεδιαστεί όπως τους έχει στο μυαλό του το παιδί. Στη δεύτερη φάση υπάρχουνε πολλά χαρακτηριστικά στοιχεία που δηλώνουνε τα συναισθήματα των ηρώων. Στη τρίτη φάση, με έναν ιδιαίτερο τρόπο, απεικονίζεται ο λαγός να έχει ρόλο ταχυδρόμου μέσα στο μύθο.

4^{ος} Στο μύθο η αλεπού και το κοράκι παρατηρούμε ότι στη δεύτερη φάση υπάρχει μία εξέλιξη στο σχέδιο. Οι ροές έχουν πιο ρεαλιστική μορφή. Στην πρώτη φάση η αλεπού σκοτώνει το κοράκι ρίχνοντας κάτω το καπέλο του.

5^{ος} Στο μύθο ο γαίδαρος και το λιονταρόδερμα. Η φαντασία του Χρήστου εμπλουτίζεται καθώς αποτυπώνει στο 3^ο σχέδιο την εικόνα που έχει πλάσει στο μυαλό του. Έχει δημιουργήσει τους ήρωες στο μυαλό του όπως αυτός θέλει να υπάρχουνε στο μύθο.

Έχει προσθέσει εκπληκτικές λεπτομέρειες σε κάθε σχέδιο του, τονίζοντας το ρόλο του ήρωα.

Στις ζωγραφιές του Χρήστου παρατηρούμε ότι υπάρχει μία εξέλιξη κατά τη διάρκεια των τριών φάσεων. Η αφήγηση του μύθου και η επίδειξη εικόνων εμπλουτίζει και επηρεάζει αρκετά τη σκέψη του δίνοντας έτσι ένα αρκετά μεγάλο ερέθισμα για δημιουργία. Υπάρχουν αρκετές λεπτομέρειες και εκφραστικά στοιχεία. Επίσης σε αρκετά σχέδια το παιδί εκφράζει τα δικά του προσωπικά πιστεύω.

ΝΙΚΟΣ

1^{ος} Παρατηρούμε ότι στο μύθο ο λανός και η χελώνα, παρουσιάζει τους ήρωες με το δικό του ιδιαίτερο τρόπο. Στη δεύτερη φάση βλέπουμε ότι έχει προσθέσει χρώμα και διάφορες λεπτομέρειες αλλά είναι πρόχειρα σχεδιασμένη. Στη τρίτη φάση έχει αποτυπώσει στο χαρτί τρεις διαφορετικές σκηνές του μύθου κάνοντας ένα κυκλικό δρόμο.

2^{ος} Στο μύθο η αλεπού με την κομμένη ουρά, βλέπουμε ότι σε κάθε φάση υπάρχει αλλαγή συναισθημάτων. Στη δεύτερη φάση είναι τρομαγμένη επειδή πιάστηκε η ουρά της στην παγίδα, στη τρίτη εκνευρισμένη που δεν μπορεί να ξεφύγει και κοιτάζει το κρέας που βρίσκεται δίπλα της.

3^{ος} Στο μύθο το λιοντάρι και ο τυχερός λαγός παρατηρούμε ότι η κάθε ζωγραφιά έχει το δικό της περιεχόμενο ανάλογα με το πως την αντιλαμβάνεται ο Νίκος ο οποίος αποτυπώνει το λιοντάρι και το λαγό όπως αυτός τα φαντάζεται. Το λιοντάρι κυνηγάει το λυπημένο ελάφι και ο λαγός εκτελεί χρέη ταχυδρόμου.

4^{ος} Στο μύθο η αλεπού και το κοράκι παρατηρούμε ότι στην πρώτη και τρίτη φάση τα σχέδια του Νίκου έχουν αρκετές ομοιότητες αλλά διαφέρουν στο σχηματισμό των ηρώων. Από το κοράκι φαίνεται μόνο το πίσω μέρος ενώ η αλεπού φαντάζει αγρία και εξωπραγματική. Στη δεύτερη φάση έχει ζωγραφίσει το ποντίκι να κρατάει το τυρί και το κοράκι στον ουρανό να πετάει με άλλα πουλιά.

5^{ος} Στο μύθο ο γάιδαρος και το λιονταρόδερμα. Είναι εκπληκτικό το σχέδιο του Νίκου στη 2^η και 3^η φάση όπου ο απλός γάιδαρος της 1^{ης} ζωγραφιάς μεταμφιέστηκε σε λιοντάρι. Έχει προσθέσει πολλές λεπτομέρειες και διακρίνονται οι διαφορές. Πραγματικά ο μύθος και εδώ επιδρά σημαντικά στη καλλιτεχνική δημιουργία του παιδιού.

Ο Νίκος παρ' όλο που δεν έχει υπομονή να καθίσει ήσυχος για να ασχοληθεί με κάτι, έδειξε αρκετό ενδιαφέρον στα σχέδια του. Σε κάποια μάλιστα έδειξε ιδιαίτερη προσοχή και αποτύπωσε σε αυτά αυτά που περισσότερο τον εντυπωσίασαν στο μύθο. Σε κάθε ζωγραφιά εκδηλώνει τον αυθορμητισμό του και τη φαντασία του με το δικό του προσωπικό τρόπο.

ANNA

1^{ος} Παρατηρούμε ότι στο μύθο ο λαγός και η χελώνα, παρουσιάζει στην πρώτη φάση τους ήρωες να παίζουν χαρούμενοι στην πρασινάδα. Στη δεύτερη οι ήρωες ξεκινάνε από την αρχή της έναρξης τον αγώνα τους. Σε αυτή τη φάση παρατηρούμε επίσης ότι έχει προσθέσει αρκετά στοιχεία όπως δέντρα, λίμνη, την αλεπού να κρατάει μία σημαία κ.α. Στη τρίτη φάση ο λαγός κοιμάται σε ένα δέντρο έχοντας δίπλα του μία πετσέτα με καρώτα και ένα μπουκάλι.

2^{ος} Στο μύθο η αλεπού με την κομμένη ουρά, βλέπουμε ότι την αλεπού να βρίσκεται μέσα στο δάσος χαρούμενη. Στη δεύτερη φάση φαίνεται αρκετά σκεπτικά πίσω από το φράχτη την ώρα που κοιτάει την κότα να πλέκει. Στη τρίτη φάση είναι μαζί με κάποιες άλλες αλεπούδες οι οποίες φαίνονται στεναχωρημένες επειδή η πρώτη έχει κομμένη ουρά.

3^{ος} Στο μύθο το λιοντάρι και ο τυχερός λαγός παρατηρούμε ότι σε κάθε ζωγραφιά το περιεχόμενο διαφέρει. Στην πρώτη βλέπουμε τους ήρωες του τίτλου που παρουσίασα. Στη δεύτερη φάση, αυτό που φαίνεται να αποτυπώθηκε στο μυαλό της Άννας είναι ένα άγριο λιοντάρι να κυνηγάει ένα ελάφι. Τέλος στην τρίτη φάση το λιοντάρι φαίνεται θλιμμένο που έμεινε μόνο στο δάσος.

4^{ος} Στο μύθο η αλεπού και το κοράκι παρατηρούμε ότι οι ήρωες στην δεύτερη φάση παρουσιάζουν κάποια εξέλιξη ως προς τη μορφή τους. Επίσης έχει προστεθεί και ένα ποντίκι με τυρί. Στη τρίτη φάση η εικόνα που αποτυπώθηκε στο μυαλό της Μαρίας είναι η αλεπού να στέκεται με μία πολύχρωμη ομπρέλα κάτω από ένα δέντρο και κοιτάει το κοράκι την ώρα που (του πέφτει το τυρί από το στόμα) τραγουδάει.

5^{ος} Στο μύθο ο γαίδαρος και το λιονταρόδερμα. Σε κάθε σχέδιο της η Άννα έχει ζωγραφίσει τους ήρωες της με διαφορετικό τρόπο. Μέσα από κάθε παρουσίαση του μύθου, δημιουργείται στο

μυαλό της μία εικόνα όπου στην συνέχεια την παρουσιάζει καλλιτεχνικά προσθέτοντας όμως τα δικά της προσωπικά στοιχεία.

Στις ζωγραφιές της Άννας παρατηρούμε ότι στη πρώτη φάση έχει ζωγραφίσει τους ήρωες όπως αυτή τους έχει φανταστεί, πράγμα που φανερώνει τις σκέψεις και τα συναισθήματα της. Στις επόμενες φάσεις, μετά την αφήγηση και την επίδειξη εικόνων του μύθου, παρατηρούμε ότι υπάρχει εξέλιξη στις ζωγραφιές της και επίσης ότι τα εκφραστικά στοιχεία των ηρώων είναι πιο έντονα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι πλέον, γεγονός ότι ανάμεσα στις ποικίλες δραστηριότητες του σχολείου, εξαιρετική θέση έχουν τα κείμενα του έντεχνου λόγου, όπου το παιδί έρχεται σε επαφή. Πέρα από το ότι αποτελούν μία μορφή τέχνης, που ο κύριος σκοπός της είναι αισθητικός, δίνει και δυνατότητες συνδιαλλαγής, επικοινωνίας και ψυχαγωγίας.

Μέσα από την έρευνά μου, έχω διαπιστώσει ότι η ώρα της αφήγησης του μύθου είναι πολλή αγαπητή για τα παιδιά, και την περιμένουν με ανυπομονησία. Τα παιδιά παρακολουθούν με ενδιαφέρον και προσοχή. Η ευθύνη μας όμως είναι μεγάλη κατά τη διάρκεια της αφήγησης, τόσο όσο αφορά την γλώσσα που χρησιμοποιούμε όσο αφορά και τη συμπεριφορά μας. Τα παιδιά επηρεάζονται από τα χαρούμενα ή λυπηρά γεγονότα που συνέβησαν, και αισθάνονται την ανάγκη να τα επαναδιηγηθούν, να εκφραστούν. Έτσι χρησιμοποιούν λέξεις και φράσεις του μύθου, ευνοώντας τη βελτίωση της γλωσσικής τους καλλιέργειας.

Ο μύθος είναι το πιο κατάλληλο έναυσμα που βοηθάει το παιδί να αρχίσει να εκφράζεται. Δημιουργείται δηλαδή ένας φυσικός διάλογος μεταξύ άλλων. Μεταδίδονται καινούριες λέξεις, εμπλουτίζονται και ανταλλάσσονται οι ιδέες μέσα σε ένα οικείο και φιλικό περιβάλλον, ενθαρρύνοντας όλα τα παιδιά να εκφραστούν. Τα παιδιά πραγματικά, ενδιαφέρονται αρκετά για τα ζώα και προτιμούν τα βιβλία που τα περιέχουν. Διερευνούν το φυσικό περιβάλλον με άμεσο τρόπο, τα χαρακτηριστικά των ζώων καθώς και τη σχέση μεταξύ ανθρώπων και ζώων. Έτσι αποκτούν μία αντίληψη του φυσικού και ζωικού κόσμου. Αποκτούν πλούσιες εμπειρίες μιας και ζουν έμμεσα τα βιώματα των ηρώων. Τα παραπάνω μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά, είτε σε ρεαλιστικές είτε σε φανταστικές καταστάσεις, να υπερνικήσουν διάφορες δυσκολίες στη ζωή τους και να απαλλαγούν από αυτές, αντιδρώντας όπως αντέδρασε κάποιος

ήρωας από τους παραπάνω μύθους, το μήνυμα του οποίου πέρασε έμμεσα αλλά αποτελεσματικά στα παιδιά.

Ο κάθε μύθος δίνει το δικό του δίδαγμα, δίνοντας έτσι και ένα καλό παράδειγμα για το πώς πρέπει να συμπεριφέρονται τα παιδιά σε παρόμοιες, δυσάρεστες καταστάσεις.

Η τελευταία πρόταση των μύθων αποτελεί το λεγόμενο επιμύθιο, όπου εκεί συγκεντρώνεται όλη η ουσία της ιστορίας, με σκοπό να επιδράσει τα παιδιά ώστε να είναι φρόνημα. Οι αρχές και οι αξίες που προτάσσονται στους μύθους είναι η έννοια του καλού που αμείβεται και του κακού που τιμωρείται. Επίσης προτάσσονται αξίες όπως η ειλικρίνεια, η φιλία, η δικαιοσύνη, η αγάπη για το συνάνθρωπο, η εκτίμηση και τόσες άλλες που έρχονται σε αντίθεση με την απληστία, την πονηριά, το ψέμα, την υποκρισία και τον ατομικισμό που το παιδί πρέπει να αποφύγει.

Κατά τη διάρκεια της αφήγησης τα παιδιά παρακολουθούν και ζουν έντονα όλη την πλοκή του μύθου, βάζοντας τη δική τους ψυχή στη θέση της ψυχής των ηρώων, νιώθοντας έτσι ένα πλήθος συναισθημάτων. Συμμετέχουν στη χαρά του ήρωα και στη λύπη του, αγωνιούν όταν αγωνιά και αυτός και τον συμπονούν όταν έχει κοπιάσει πολύ.

Μετά το τέλος της αφήγησης το κάθε παιδί επιλέγει, περισσότερο ή λιγότερο συνειδητά, έναν από τους ήρωες της ιστορίας του μύθου και ταυτίζεται μαζί του. Παρατηρεί όλους τους τύπους των ηρώων που είτε φοβούνται, είτε νοιάζονται μόνο για τον εαυτό τους, είτε είναι πονηροί, είτε είναι έξυπνοι, είτε είναι μοχθηροί, είτε είναι υπομονετικοί, είτε είναι αθώοι, είτε είναι αδύναμοι ψυχολογικά, είτε είναι δυνατοί, είτε είναι αγωνιστές και ανάλογα με τον χαρακτήρα του, το καθένα από αυτά ταυτίζεται με κάποιο από τα παραπάνω με το δικό του τρόπο. Τις περισσότερες φορές τα παιδιά ταυτίζονται με τον κεντρικό ήρωα του μύθου. Θεωρούνε ότι είναι καλό στις πράξεις του καθώς επίσης ότι είναι έξυπνος και δυνατός.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι με τον μύθο, δεν είναι λίγες οι φορές που ξεσκεπάζονται άγνωστες πτυχές της συναισθηματικής κατάστασης του παιδιού, τις οποίες δε συλλαμβάνει το «γυμνό μάτι». Κατορθώνει με τη δεξιότητα του να εκφράσει αλήθειες, συγκινήσεις, αποχρώσεις αισθημάτων που ακόμα και όταν το παιδί τις διαισθάνεται, δεν μπορεί να τις διατυπώσει και να τις μεταδώσει στους άλλους. Όμως, τα έργα της λογοτεχνίας αποτελούν αναλυτικά ψυχογραφήματα. Με αυτό τον τρόπο τα κρυμμένα συναισθήματα του παιδιού έρχονται στο φως μέσα από την αφήγηση και τη μετέπειτα συζήτηση που ακολουθεί.

Μέσα από τη ζωγραφική και το σχέδιο, όπου είναι μια πολύ ευχάριστη δραστηριότητα για τα παιδιά, αποτυπώνουν πάνω στο χαρτί τις εντυπώσεις και τα συναισθήματα τους για τον μύθο τον οποίο άκουσαν. Ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζουμε τους μύθους στα παιδιά, επιδρά ανάλογα και στην καλλιτεχνική τους δημιουργία.

Παρουσιάζοντας μόνο τον τίτλο του μύθου στα παιδιά, όπου είναι ένα μέσο για την αυθόρμητη έκφρασή τους, παρατηρούμε ότι εξάπτεται η φαντασία τους και σχεδιάζουν τους ήρωες του μύθου έτσι όπως υπάρχουν στο μυαλό τους, μέσα από τις εμπειρίες που έχουν αποκομίσει στο περιβάλλον στο οποίο ζούνε. Έπειτα αφού γίνει η αφήγηση του μύθου, τα παιδιά κλείνουν τα μάτια τους, σκέφτονται εικόνες καθώς και την πλοκή του μύθου. Επικρατεί απόλυτη ησυχία. Με το δικό του απαλό άγγιγμα κάθε παιδί λέει ψιθυριστά αυτό που το εντυπωσίασε περισσότερο από όλο το μύθο και που του αποτυπώθηκε πιο έντονα στο μυαλό. Το κάθε παιδί, με δικό του ξεχωριστό και προσωπικό τρόπο απεικονίζει στο χαρτί την εικόνα που έχει δημιουργηθεί στο μυαλό του ακόμα και αν δεν υπάρχει στην πραγματικότητα.

Μέσα από τα εικονογραφημένα κείμενα του μύθου, τα παιδιά απολαμβάνουν με ακόμα πιο ευχάριστο τρόπο τις αστείες περιπέτειες των ηρώων. Η εικόνα με τα έντονα χρώματα της, τα βοηθά να μπουν πιο βαθιά στη πλοκή του μύθου και να κατανοήσουν τα γεγονότα.

Για λίγα λεπτά ξεφεύγουν από την πραγματικότητα και ταξιδεύουν μέσα σε αυτές τις περιπέτειες του φανταστικού κόσμου. Η φαντασία τους εμπλουτίζεται με ουσιώδη στοιχεία που προκαλούν το ενδιαφέρον του παιδιού, πληροφορούν και αναπτύσσουν την αισθητική του, προσφέροντας βέβαια και πολλαπλή καλλιέργεια της προσωπικότητάς του.

Τα παιδιά καθισμένα στα καρεκλάκια τους και έχοντας τα απαραίτητα υλικά μπροστά τους, αρχίζουν να δημιουργούν τα δικά τους έργα. Γίνονται οι ίδιοι καλλιτέχνες και αισθάνονται και απολαμβάνουν τη χαρά της δημιουργίας.

Πραγματικά, οι διαφορές και οι εκπληκτικές σκέψεις των παιδιών, διαφαίνονται μέσα από τα έργα τους. Το καθένα εξωτερικεύει αυτό που το έχει επηρεάσει και παρατηρούμε ότι σε κάθε ζωγραφιά έχουν προσθέσει ένα διαφορετικό χαρακτηριστικό στοιχείο του μύθου.

Μέσα από την ανάλυση των σχεδίων των παιδιών, διαπιστώνουμε ότι στην 1^η φάση οι ήρωες είναι σχεδιασμένοι με το δικό τους μοναδικό τρόπο, εκφράζοντας τις σκέψεις τους και τα συναισθήματα τους δίνοντας κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στην έκφραση του προσώπου των ηρώων και στο χρώμα τους. Υπάρχουν οι λυπημένοι, οι χαρούμενοι, οι σκεπτικοί, οι ενθουσιασμένοι ήρωες. Παρατηρούμε ότι ακόμα και ο Νίκος, που είναι υπερκινητικός, έχει δώσει στις ζωγραφιές του, που είναι πρόχειρες και με γρήγορες κινήσεις, κάποια από τα παραπάνω στοιχεία. Προχωρώντας στη 2^η και 3^η φάση, την αφήγηση και την επίδειξη των εικόνων του μύθου, βλέπουμε ότι παρουσιάζεται **εξέλιξη** στις ζωγραφιές των παιδιών, ότι εμπλουτίζεται και καλλιεργείται η φαντασία τους, προσθέτοντας επίσης και αρκετές λεπτομέρειες στις ζωγραφιές τους. Δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στα χαρακτηριστικά των ηρώων ανάλογα με την προσωπικότητά τους και τον ρόλο που κατέχουν στο μύθο. Επίσης πολλές είναι οι λεπτομέρειες που υπάρχουν σε κάθε ζωγραφιά των

παιδιών ανάλογα με τη σκηνή του μύθου που έχει αποτυπωθεί στο μυαλό τους. Σε κάποια έργα παρατηρούμε εξωπραγματικά στοιχεία, έτσι όπως το παιδί το φαντάζεται, και σε κάποια άλλα σχέδια τα στοιχεία είναι ρεαλιστικά.

Μέσα από τα παιδικά δημιουργήματα, ο παιδαγωγός μπορεί να αντλήσει χρήσιμες πληροφορίες σχετικές με την ψυχολογική κατάσταση του νηπίου το οποίο με αυτόν τον τρόπο συνήθως προβάλλει τον εσωτερικό του κόσμο, τον προσωπικό του προβληματισμό, καθώς επίσης και την ψυχική του εκτόνωση.

Τέλος, το κάθε παιδί παρουσιάζει τα δημιουργήματα του. Έχει μεγάλη σημασία ο τρόπος με τον οποίο αξιολογούμε τα αποτελέσματα των καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων των νηπίων. Γίνεται έπαινος όλων των έργων τους, βρίσκοντας και τονίζοντας όλα τα θετικά στοιχεία που παρατηρούμε.

Σε καμία περίπτωση δεν έχω κάνει συγκρίσεις των έργων ή άστοχες κρίσεις και χαρακτηρισμούς που θα πληγώσουν ή θα αποθαρρύνουν τα παιδιά. Είναι πολύ χαρακτηριστική η παρακάτω πρόταση που έχει λεχθεί για τη παιδική τέχνη. **«Δεν υπάρχουν άσχημα παιδικά έργα, αλλά κακοί εκτιμητές της αξίας τους».**

Το ταλέντο ενός παιδιού δεν φαίνεται μόνο από τη δυνατότητα να αναπαραστήσει φωτογραφικά κάτι που βλέπει, αλλά κρίνεται και από το αν μπορεί να εξωτερικεύσει τα προσωπικά του στοιχεία στο έργο του που αποδεικνύουν την φαντασία, την ευαισθησία και τον αυθορμητισμό του.

Με την έκθεση των δημιουργημάτων και τα καλά σχόλια, ενθαρρύνονται τα παιδιά στην παραγωγή και των υπόλοιπων έργων τους, τονώνεται το συναίσθημα τους και τους δίνεται η δυνατότητα να κρίνουν και να υιοθετήσουν εικαστικά στοιχεία άλλων νηπίων για τον εμπλουτισμό και της δικής τους παραγωγής.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στις μέρες μας η ανάπτυξη της τεχνολογίας και η εισαγωγή των υπολογιστών στη ζωή μας έχει αλλάξει πολλά δεδομένα. Με τα ειδικά προγράμματα επεξεργασίας και εκτύπωσης της εικόνας που υπάρχουν, οι δυνατότητες αυξάνονται. Ο υπολογιστής μπορεί να πετύχει πάρα πολλά, ποτέ όμως δεν θα μπορέσει να χειριστεί ποιότητες και συναισθήματα, ούτε να εκτελέσει μία εικαστική εικόνα. Αυτό ανήκει στον άνθρωπο και ακόμη περισσότερο στο παιδί, που αποδίδει μία ιδιαίτερη σημασία στην εικόνα που το ίδιο δημιουργεί μέσω της ζωγραφικής και ασυνείδητα καλλιεργείται η αισθητική πλευρά της προσωπικότητας του.

Όσο, όμως, και αν οι εποχές αλλάζουν και οι συνθήκες ζωής προσαρμόζονται σε αυτές, καμία απολύτως δύναμη δεν θα πρέπει να καθίσταται δυνατή να αλλοιώσει τη διαχρονικότητα του μύθου.

Το στοιχείο που κεντρίζει καθοριστικά τις ψυχές των παιδιών, όσον αφορά τις ιστορίες των μύθων έχει να κάνει με την ύπαρξη ζώων μέσα σε αυτούς. Αυτά τα ζωντανά ζώα με τις αστείες περιπέτειες μεταξύ τους, η ευχάριστη διήγησή τους, βοηθάει τα παιδιά να αποκομίσουν σπουδαία διδακτικά μηνύματα. Οι μύθοι είναι διασκεδαστικοί και διδακτικοί. Είναι απλές, σύντομες αλλά περιεκτικές, παραστατικές και εύληπτες ιστορίες για τις δυνατότητες των παιδιών αυτής της ηλικίας. Με το πέρασμα του χρόνου οι μύθοι, σηματοδοτούν και συνθέτουν τη σπουδαιότητα του είδους τους, που απηχεί στην πολύπλευρη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού ανεξάρτητα από τις εποχές και τις καταστάσεις που βιώνει το κάθε παιδί. Ο κάθε χαρακτήρας του ζώου και το πώς παρουσιάζεται ενεργοποιεί τις ευαισθησίες και τα συναισθήματα του παιδιού, αποδίδοντας τα το καθένα με τελείως διαφορετικό και προσωπικό τρόπο πάνω στο χαρτί του.

Το νηπιαγωγείο, παράλληλα με τις άλλες επιδιώξεις του, οφείλει να βοηθήσει το παιδί να αναπτυχθεί αισθητικά. Η αισθητική αγωγή, με την ευρύτερη σημασία της, συμβάλλει αποφασιστικά στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού αφού, όπως επισημαίνουν μεγάλοι παιδαγωγοί και άνθρωποι της τέχνης, εκτός από τους καθαρά καλλιτεχνικούς, εξυπηρετεί και τους ψυχαγωγικούς σκοπούς. Το πνεύμα που πρέπει να κυριαρχεί στη δουλειά του κάθε εκπαιδευτικού, είναι να επιδρά τόσο στη λογική, όσο και στο συναίσθημα του παιδιού. Επίσης, για να είναι ενδιαφέρουσα και επιτυχής η διδασκαλία τους, χρειάζεται να εξετάζεται σοβαρά η καταλληλότητα τους, μύθοι που περιέχουν σκηνές αγριότητας ή φρίκης ή υπεράνθρωπα όντα, καλό είναι να αποφεύγονται για την υγιή ανάπτυξη του παιδιού. Οι εκπαιδευτικοί λοιπόν θα πρέπει να είναι προσεκτικοί στην επιλογή των μύθων και στον τρόπο που τους διδάσκουν, διότι οι μύθοι υπηρετούν ένα πολύμορφο και πολύπλευρο σκοπό, διαμορφώνοντας το ψυχικό και πνευματικό επίπεδο των παιδιών σε αυτήν την ευαίσθητη αρχική φάση της ζωής του.

Γενιές και γενιές ανθρώπων μεγάλωσαν μέσα από αυτούς τους μύθους, είτε ακούγοντας από τον παππού τους παραμύθια είτε από τον εκπαιδευτικό είτε μέσα από βιβλία. Είναι πραγματικά μια προετοιμασία για το σκληρό κόσμο που θα συναντήσουν, αλλά και ένα μέσο πραγματικής ψυχαγωγίας για όλους.

Όλοι μας θα πρέπει να κάνουμε προσπάθεια να διατηρηθούν για πολλούς αιώνες ως ανεκτίμητα έργα τέχνης καθώς και να συνειδητοποιήσουμε ότι η έκφραση μέσα από την τέχνη δεν είναι πολυτέλεια, αλλά ανάγκη για τα παιδιά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αλεξίου Έλλη, «Μύθοι του Αισώπου», έκδοση Γ', εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1989.
2. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος, «Θέματα παιδικής λογοτεχνίας – Ανιχνεύσεις». Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1987.
3. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος, «Τέχνη και τεχνική του Παραμυθιού», Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1997.
4. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος, «Τέχνη και τεχνική του Παραμυθιού», έκδοση Β', Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2002.
5. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος, « Η ελληνική παιδική λογοτεχνία κατά τη μεταπολεμική περίοδο (1945-1958)», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1998.
6. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος, «Η γλώσσα στη λαϊκή λογοτεχνία», η περίπτωση των παραμυθάδων», Βόλος 1998.
7. Αναγνωστόπουλος Δ. Βασίλειος- Λιάπης Κώστας, «Λαϊκό παραμύθι και παραμυθάδες στην Ελλάδα», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1995.
8. Ανδρέου Γιάννης (απόδοση), «Αβιάνου μύθοι», εκδ. Απόπειρα, Αθήνα 2000.
9. Arnheim R. visual thinking, Faber & Faber, London 1969.
10. Ανδίκος Ευάγγελος (επιμέλεια)- Μερακλής Μ.Γ (εισαγωγή), «Από το παραμύθι στα κόμικς – παράδοση και νεωτερικότητα», εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1996.
11. Ανδίκος Ευάγγελος , «Ο παππούς – αφηγητής και το νηπιαγωγείο. Πλανητική σκέψη και (ή) τοπικός πολιτισμός», Πρακτικά ημερίδας «Το παραμύθι και η εκπαίδευση», Φλώρινα 1994.
12. Ανδίκος Ευάγγελος, «Το λαϊκό παραμύθι- θεωρητικές προσεγγίσεις», εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1994.

13. «Βιβλίο δραστηριοτήτων για το νηπιαγωγείο», Βιβλίο νηπιαγωγού, εκδ. Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα 1991.
14. Βιγγόπουλος: «Η τέχνη στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο» τεύχη α&β, εκδ. Δίπτυχο, Αθήνα 1982.
15. Βουγιούκας Αριστείδης, «Άρθρα και μελετήματα», Αθήνα 1980.
16. Γκενάκου Ζωή «Η λαϊκή παράδοση και η γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού», εκδ. Πατάκη, Αθήνα.
17. Γκλυν Τόμας - Άνζελ Σίλη, «Η ψυχολογία του παιδικού σχεδίου», (μετάφραση Μπονώτη Φανή), , εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1997.
18. «Διαβάζω», περιοδικό, τ. 167/1987 Clapman L. : «Διδακτική της Τέχνης», εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1993.
19. «Διαδρομές», περιοδικό, τ. 37/1995.
20. «Διαδρομές», περιοδικό, τ. 42/1996.
21. Davison Peggy: «Art for the fun of art», prentice Hall Pressa, New York 1980. Εκπαιδευτική Ελληνική.
22. Εγκυκλοπαίδεια «Επιστήμη και ζωή», εκδοτικές και εμπορικές επιχειρήσεις, Χατζηακώβου Α.Ε τόμος 13.
23. Επιθεώρηση παιδικής Λογοτεχνίας, «Μύθοι και Μυθοποιοί», (αφιέρωμα), τόμος 2^{ος}, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1987.
24. Επιθεώρηση παιδικής Λογοτεχνίας, «Το παραμύθι και οι παραμυθάδες στην Ελλάδα» (αφιέρωμα), τόμος 3^{ος}, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1988.
25. Κακριδής Ι.Θ , «Ελλήνων λόγοι», από τον κόσμο των Αρχαίων, τόμος δεύτερος, Θεσσαλονίκη 1981.
26. Κουλούρη Ουρανία, «Αισθητική αγωγή του παιδιού», εκδ. Δίπτυχο, Αθήνα 1985.
27. Κατσαδώρας Κ. Γεώργιος, «Οι μύθοι των ζώων» άρθρο. Κουτσαβάνου Μαριάνθη, «Ελληνική λαϊκή παράδοση» εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998.

28. Κουλουμπή- Παπαετροπούλου Κούλα, «Η Τέχνη της αφήγησης», εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1997.
29. Κυριακίδης Π. Στίλπων, «Ελληνική λαογραφία κείμενα», Μέρος Α': Μνημεία του Λόγου, εκδ. Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 1965. Κουτσοβάνου Ευγενία και ομάδα εργασία «Μορφές και τρόποι εργασίας στο Νηπιαγωγείο», έκδοση ΣΤ' εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1998.
30. Λαλό Κ. «Αισθητική» εκδ. Γκοβότση, Αθήνα
31. Λουκάτος Σ. Δημήτριος, «Νεοελληνικά λαογραφικά κείμενα», εκδ. Βασική Βιβλιοθήκη, τ. 48, Αθήνα 1957.
32. Λουκάτος Σ. Δημήτριος «Εισαγωγή στην ελληνική λαογραφία», έκδοση Γ, εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1985.
33. Μαγουλιώτης Ν. Απόστολος, «Εικαστικές δημιουργίες Ι» εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2002.
34. Μαγουλιώτης Ν. Απόστολος «Κουκλοθέατρο Ι πως στήνεται ένα έργο», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1999.
35. Μαντάς Γ. Κων/νος, «Το παραμύθι- η παιδευτική αξία και η διδασκαλία του», Πάτρα 1972.
36. Μερακλής Μ.Γ. «Έντεχνος λαϊκός λόγος», εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1993.
37. Μερακλής Μ.Γ. «Τα παραμύθια μας», εκδ. Καστανιώτη, Θεσσαλονίκη 1980.
38. Μερακλής Μ.Γ. «Το λαϊκό παραμύθι- κείμενα παραμυθολογίας», εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999.
39. Μιχαλοπούλου- Δημάκη Ελένη, «Μορφές δραστηριοτήτων του νηπιαγωγείου», Αθήνα 1986.
40. Μιχαηλίδη Κ., «Το ανθρώπινο πρόσωπο», εκδ. Αστήρ, Αθήνα 1990.
41. Μπενάκος Αντώνιος, «Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο», Δίπτυχο, Αθήνα 1997.

42. «Μύθος και Μυθολογία», Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, εκδ. Πάπυρος, τόμος 44, Αθήνα 1966.
43. « Μύθος και Μυθολογία» Εγκυκλοπαίδεια δομή Μπαιγ Ντουτ, εκδ. «Δομή» Αθήνα, Τόμος 11.
44. Νάκου Ηλ. Αρετή, «Το παραμύθι στην προσχολική ηλικία και επιλογή 50 παραμυθιών», Ιωάννινα.
45. Παπανούτσος Ε. «Αισθητική», εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1976. Παπανικουλάου Α. Ρούλα, «Η ζωγραφική στο Νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο» εκδ. Μικρός Πρίγκιπας, Θεσσαλονίκη 1995.
46. Παπάς Αθανάσιος, «Διδακτικής μεθοδολογία και προσχολική πρακτική», εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1990.
47. Σακελλαρίου Χάρης, «Ιστορία της παιδικής λογοτεχνίας» (ελληνική και παγκόσμια), έκδοση 7^η, εκδ. Φιλιπότη, Αθήνα 1991.
48. Σακελλαρίου Χάρης, «Το παραμύθι χτες και σήμερα- ψυχοπαιδαγωγική και κοινωνική λειτουργία του», εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1995
49. Σαρίκας Ζήσης, «Αίσωπος μύθοι», εκδ. Εξάντας, Αθήνα 1993.
50. Φράγγου Χρ. «Πρόσωπα και πράγματα στην αγωγή των παιδιών της προσχολικής ηλικίας», Θεσσαλονίκη 1964.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΖΩΓΡΑΦΙΕΣ ΠΑΙΔΙΩΝ

20 pages

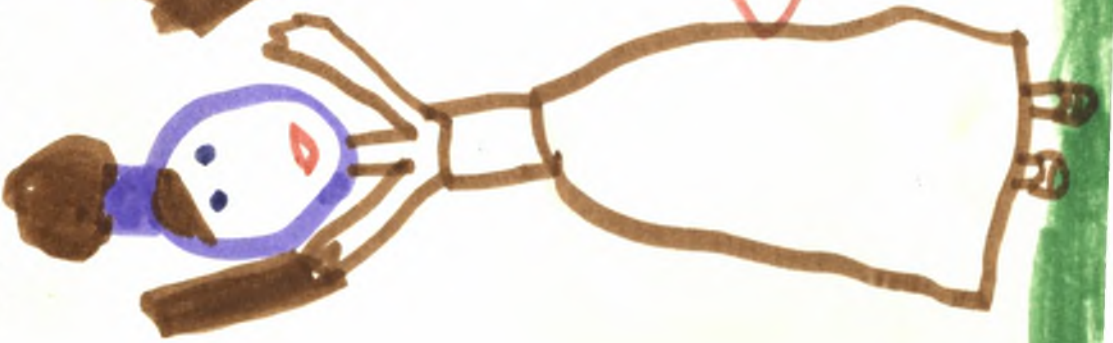
MA CIA

MOE PLOE

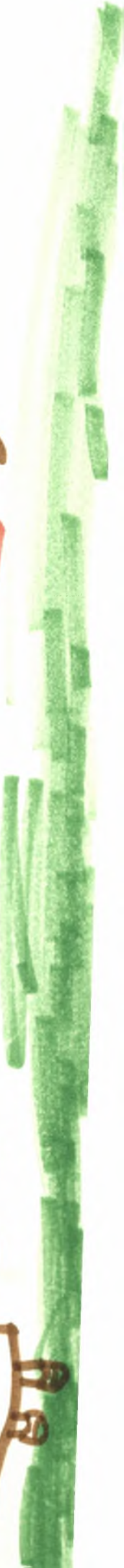

ΜΑΡΙΑ

Οι κάτοικοι του
χωριού με τα πατάκια

Ο αϊπώς φωνάζει
έφραξε το σπίτι μου
το γαϊδάρη

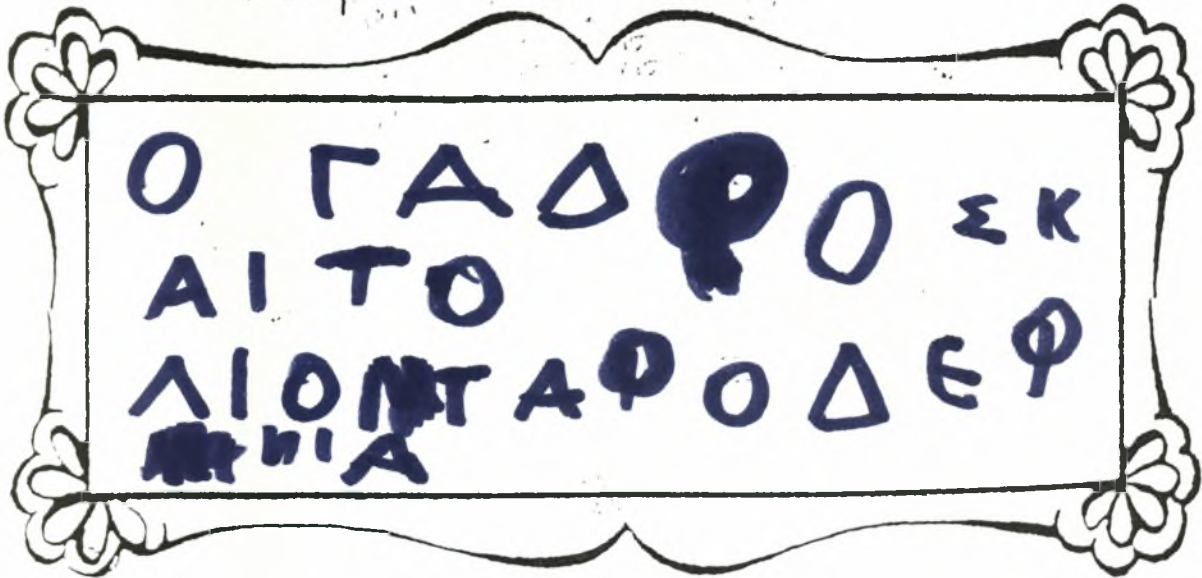

15.05.2020

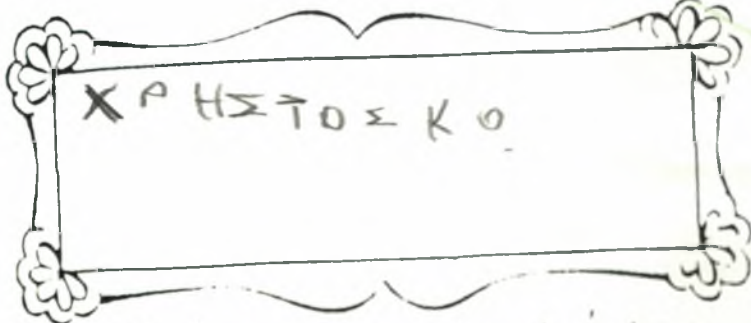
X P H E T O E K O T P @ T E
10 E

Γράφω τον τίτλο

Ο ΓΑΔΡΟΣ Κ
ΑΙ ΤΟ
ΛΙΟΝΤΑΦΟΔΕΦ
ΗΝΙΑ

Ζωγραφίζω ότι μου άρεσε από το Παραμύδι
2^η φύση

Γράφω το όνομά μου

XP ΗΣ ΤΟΣΚ

3^η φάση

Οι κότες του χωριού
πήλανε όλα τα
το κότες του χωριού
'εφαγε'

15/4/2015

2° pain

РАФАН

PADAHAN

My name is Anna
I am 5 years old

ANNA

Γράφω τον τίτλο

Ο ΛΑΓΟΣ ΚΑΙ Η ΧΕΛΩΝΑ

Ζωγραφίζω ότι μου άρεσε από το Παραμύθι

ANNA

Γράφω το όνομά μου

34 pages

ANNA

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000085018